

Humanitaarinen
myrkytysoperaatio

**Narratiivin rakenteen ja sanavalintojen
muutokset kansainvälisessä uutisketjussa**

Lauri Myllylä

Tampereen yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Käännöstiede (venäjä)

Pro Gradu -tutkielma

Helmikuu 2011

Tampereen yliopisto
Käännöstiede (venäjä)
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

MYLLYLÄ, LAURI: Humanitaarinen myrkytysoperaatio. Narratiivin rakenteen ja sanavalintojen muutokset kansainvälisessä uutisketjussa

Pro gradu -tutkielma, 88 sivua + liitteet (23 sivua) + venäjänkielinen lyhennelmä (21 sivua)
Helmikuu 2011

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin, millä tavoilla ja miksi kertomus muuttuu, kun se siirtyy tiedotusvälineestä ja maasta toiseen. Esimerkkitapaus on vuoden 2008 elokuulta, jolloin Aamulehti julkaisi sunnuntailiitteessään laajan artikkelin Humanitaarisen Idäntyön avustustoiminnasta. Idäntyö vie kuukausittain Viron venäjänkielisille alueille kaupoilta lahjoituksina saatuja elintarvikkeita, jotka jaetaan tarvitseville ennen viimeistä käyttöpäivää. Uutinen noteerattiin virolaisessa mediassa, ja varsinainen kohu syntyi, kun venäläinen valtion tukema lehti, Rossijskaja gazeta, julkaisi aiheesta skandaaliuutisen, jossa se väitti suomalaisten myrkyttävän Viron venäläisiä pilaantuneella ruoalla.

Käsittelin tapausta narratiivina, joka muuttuu uutisketjun edetessä. Teoriapohjana tutkimuksessa olivat narratiivinen tutkimus ja kehysanalyysi. Tarkastelin myös uutisen rakentumista ja sen erityispiirteitä narratologian kannalta sekä sanomalehtikielellä vaikuttamisen keinoja ja puhujan näkökulman paljastavia sanavalintoja, jotka oikeastaan miellän kehystämiskeinoiksi ja tavoiksi luoda narratiivia. Analyysiosassa keskityin uutisen rakenteeseen ja sanavalintoihin. Rakenteella tarkoitan elementtejä, joista uutinen koostuu, ja tässä tutkimuksessa keskityin tarkemmin otsikoihin, toimijoihin, informaation valintaan ja sen järjestämiseen, tiedon lähteeseen sekä kuvitukseen. Sanavalintojen yhteydessä tarkastelin asioiden nimeämistä, modaalisuutta, asennesanoja, referointia, metaforia, rinnastuksia, presuppositioita ja moraalisia johtopäätöksiä.

Lähdin oletuksesta, jonka mukaan muutokset syntyvät erilaisten näkökulmien tuloksena, sillä erilaiset näkökulmat synnyttävät erilaisia kehyksiä, jotka tuovat muutoksen materiaali- ja sanavalintoihin. Tutkimuksessa huomattiin näkökulman tulevan selvästi esille, mutta myös muista tekijöistä johtuvia muutoksia oli havaittavissa. Tällaisia tekijöitä olivat mm. uutistyylin tiivis ilmaisu, uusien informaatiolähteiden ilmaantuminen, kielen vaihtuminen ja erikielisten käsitteiden vastaamattomuus. Uusien informaatiolähteiden ilmaantuessa uutisesta tulee yhä enemmän ”esitys esityksistä”. Näkökulman valintaan vaikuttaa mm. oma sijainti sosiaalis-poliittisessa kontekstissa. Tämän tutkimuksen aineistossa Viron venäläisten vaikeat olosuhteet olivat omiaan luomaan erilaisia kehyksiä aiheeseen ja sitä myötä tuomaan muutosta narratiiviin.

Avainsanat: egosentrisyys, kehys, kehysanalyysi, narratiivi, sanomalehtikieli, uutistekstit.

SISÄLLYS

1. Johdanto.....	1
2. Narratiivit	2
2.1 Yleistä narratiiveista	2
2.2 Narratiivin piirteitä.....	4
3. Kehystäminen ja kehysanalyysi	7
3.1 Kehystämisen keinot.....	9
3.2 Ensisijainen määrittäjä ja avaintapahtuma.....	11
4. Uutisen rakenne ja diskurssit.....	12
5. Kertojan näkökulman paljastavat sanavalinnat.....	16
6. Tutkimustehtävä ja hypoteesi.....	20
6.1 Tutkimustehtävän tarkennus	20
6.2 Hypoteesi	21
7. Aineiston esittely	22
7.1 Ensimmäinen vaihe: Aamulehti 1.8.....	24
7.2 Toinen vaihe: Virolainen lehdistö 4.8. – 5.8.....	25
7.3 Kolmas vaihe: Rossijskaja gazeta ja uutistulva 6.8.	27
7.4 Neljäs vaihe: Lisää skandaaliuutisia ja tutkinnat alkavat 7.8. – 10.8.	29
7.5 Viides vaihe: Virosta löytyy vanhentunutta ruokaa 16.8. – 19.8.....	30
8. Uutisen rakenteen analyysi.....	31
8.1 Uutiskärki ja otsikko	31
8.1.1 Otsikot: toiminnan nimeäminen.....	33
8.1.2 Otsikot: toimijat ja toiminnan kohteet	36
8.2 Toimijat ja vastaanottajat leipätekstissä.....	37
8.3 Informaation valinta ja järjestäminen	44
8.5 Tiedon lähde.....	50
8.6 Kuva.....	55
9. Sanavalintojen analyysi.....	57
9.1 Ruoka-avusta käytetyt nimitykset.....	57
9.2 Asennesanat	60
9.3 Modaaliset ilmaukset	63
9.4 Referointi ja siihen liittyvät sanavalinnat	66
9.5 Metafora ja rinnastus.....	70
9.6 Presuppositiot.....	71

9.7 Moraaliset johtopäätökset	72
10. Lopuksi	73
10.1 Yhteenveto ja päätelmiä.....	73
10.2 Tutkimustulokset ja hypoteesi	78
10.3 Tutkimuksen etenemisestä ja jatkotutkimusmahdollisuuksista	81
Lähteet	84
Liitteet	89
Реферат на русском языке	i
1. Введение	i
2. Теоретические отправные точки.....	ii
2.1 Нарративы.....	ii
2.2 Фреймовый анализ	iv
2.3 Структура новости, дискурсы и выбор слов	v
5. Исследовательская задача и гипотеза	vii
6. Материал и временное развитие нарратива	viii
7. Анализ структуры новости.....	x
8. Анализ выбора слов	xv
9. Заключение.....	xviii
Список литературы.....	xix

1. JOHDANTO

Elokuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2008 Aamulehti julkaisi reportaasin, joka käsitteli suomalaisen Humanitaarinen Idäntyö -järjestön hyväntekeväisyystoimintaa. Idäntyö saa vanhentuvia elintarvikkeita suomalaisilta marketeilta ja vie niitä ruoka-apuna Viroon alueille, joilla asuu venäjänkielistä väestöä. Muutama virolaislehti kommentoi asiaa parin päivän kuluttua tästä. Suuri kohu nousi siinä vaiheessa, kun Venäjän hallituksen tukema lehti Rossijskaja gazeta 6.8.2008 tarttui uutiseen. Jutun sävy oli muuttunut radikaalisti Aamulehden hyväntuulisesta kertoilusta. Asia esitettiin skandaalina: jälleen kerran Viron venäläisväestöä on kohdeltu kaltoin. Monet venäläislehdet kirjoittivat Rossijskaja gazetaa mukailien ja siteeraten. Samana päivänä Aamulehti kirjoitti Venäjällä syntyneestä kohusta, mikä sai jonkin verran huomiota suomalaisessa mediassa. Ympyrä näytti sulkeutuneen 10.8., kun alkuperäisen jutun kirjoittaja ihmetteli Aamulehdessä median yllättäviä käänteitä. Kuitenkin vielä tästä viikon kuluttua virolaisessa lehdistössä kerrottiin, että suomalaisia vanhentuneita elintarvikkeita on todellakin havaittu eräässä virolaisessa lastenkodissa ja lastenkodin johtajaa luultavasti odottaa rangaistus.

Aineistoa silmäillessä herää kysymys, miten harmittomasta reportaasista syntyy skandaaliuutinen. Joidenkin asioiden on muututtava matkan varrella. Onko kyse eräänlaisesta ”rikkinäinen puhelin” -leikistä, jossa informaation hupenemisen sekä väärinkuulemisen ja -ymmärtämisen kautta viesti muotoutuu erilaiseksi kuin alkuperäinen? Vai tapahtuuko tässä kenties vielä jotain muutakin? Johtuvatko muutokset toisistaan poikkeavista näkökulmista? Nämä ajatukset johtavat tämän tutkimuksen perustavaan kysymykseen: **miten ja miksi kertomus muuttuu, kun se siirtyy tiedotusvälineestä ja maasta toiseen.** Tutkimusaineistoa tarkastellessamme huomaamme, että samasta aiheesta kertovaan tarinaan voidaan käyttää eri rakennuspalikoita. Lopulta voidaan kysyä, onko kyseessä enää ollenkaan sama tarina. Lopputulokseen vaikuttavat toimittajan tekemät valinnat, mutta mitkä tekijät vaikuttavat valintoihin, ja onko muutos aina valintojen seurausta?

Tutkimuksen pohjateorioina ovat **narratiivinen tutkimus** ja **kehysanalyysi**. Näistä teorioista olen saanut välineitä, joilla eritellä kertomuksessa tapahtuvaa muutosta. Narratiivinen tutkimus pitää sisällään monia tutkimustraditioita. Tässä tutkimuksessa ovat edustettuina narratiivin ominaisuudet, joita ovat eritelleet sosiologit Somers ja Gibson (mm. 1994) sekä psykologi Bruner (1991). Pietilä (1995) on analysoinut uutistekstejä narratologian keinoin, ja tätä sovellan uutisen diskurssien tutkimiseen. Etsin teksteistä erilaisia kehystämiskeinoja, joita ovat luetelleet sekä narratiivisuuden että kehystämisen tutkijat. Kehystämiseen liittyvät myös sanomalehtikielellä vaikuttamisen keinot, joita on käynyt läpi mm. Tiittula (1989). Tarkastelen tekstien rakennetta, kun tutkin, mitä uutiseen on otettu mukaan, keitä on päästetty ääneen ja millaisista osista uutinen koostuu. Toisaalta menen hyvinkin yksityiskohtaiselle tasolle tarkastellessani toimittajan käyttämiä sanavalintoja, jotka johdattelevat narratiivin tulkintaa tiettyyn suuntaan.

2. NARRATIIVIT

2.1 Yleistä narratiiveista

Suomalaisessa tutkimuskentässä englannin *narrative*-sanon vastineina käytetään kertomusta, tarinaa ja narratiivia. Narratologisessa kirjallisuuden tutkimuksessa kertomus ja tarina erotetaan toisistaan; samasta tarinasta voi olla monta toisistaan poikkeavaa kertomusta. Sosiaalitieteissä sitä vastoin tarinan ja kertomuksen välillä ei useinkaan ole selkeää eroa. (Hyvärinen ja Löyttyniemi 2005: 189 – 190.)

Baker (2006: 169) määrittelee narratiivit tarinoiksi, joita kerromme itsellemme ja toisille maailmoista, joissa elämme. Fisherin (1987) mukaan narratiivi on tulkintakehys kaikelle kommunikoinnille. Historioitsija Hayden White (1987) pitää narratiivia ensisijaisena tapanamme kokea maailmaa. Hän määrittelee narratiivin myös metakoodiksi, jonka kautta viestit jaetusta todellisuudesta välittyvät kulttuurista toiseen. Somersin (1992) mukaan rakennamme narratiivisuuden kautta sosiaalista identiteettiämme. (Baker 2006: 9.) Stephenson (1996) ajattelee narratiivien

merkityksellistävän ihmisen kokemusmaailmaa. Yhdistäessään yhden asiaintilan toiseen ne luovat jatkuvuutta tarinankertojan ja kuulijan tietoisuudessa. (Whitebrook 2001: 10 – 11.) Labov (1972) määrittelee narratiivin yhtenä menneen kokemuksen toistamismetodin, jossa lauseiden ketju vastaa tapahtumien ketjua. Perinteisesti tässä on ajateltu, että narratiiviin tarvitaan vähintään kaksi aikasuhteista lausetta, jotka kuvaavat henkilöiden fyysistä toimintaa. (Kalliokoski 2005: 16, Baker 2006: 8.) Toisaalta Porterin (2002) mukaan yhdestäkin tapahtumasta kertominen on narratiivi, esimerkiksi *Kirppu puri koiraani* (Ollila 2006, ppt).

Narratiivisen tutkimuksen juuret lepäävät kertomuksen analyysissä, jonka alku on Aristoteleen runousopissa, kansanperinteen tutkimuksessa (mm. Propp 1928) ja kirjallisuuden tutkimuksen eri suuntauksissa (mm. Bahtin 1986). Ranskassa 1960-luvulla kehittyi narratologia, jolla käsitetään kertomusten yleisen syvärakenteen ja universaalien kielipiin etsimistä. (Hänninen 2000: 16.) Myös kertojan ja kerrontatekniikan analysointi on ollut siinä keskeistä. (*Nyky-suomen tietosanakirja* 1993: 19 s.v. narratiivi.) Pääosin narratiivisen tutkimuksen perusoivallukset ja tarinan erittelyn välineet ovat peräisin kirjallisuuden tutkimuksen traditiosta. (Hänninen 2000: 16.) Sittemmin kiinnostus narratiivisuuteen on laajennettu muihinkin tutkimusaloihin, kuten minäkertomusten ja identiteetin tutkimiseen (Labov & Waletzky 1967, Austin 1962, Goffman 1959/1990), historian hahmottamiseen (White 1973), filosofiassa elämän ja ajattelun mieltämiseen (McIntyre 1981, Ricouer 1983 – 85, Carr 1986), psykologisen ymmärryksen lisäämiseen (Bruner 1986, Sarbin 1986) sekä sosiaalitieteissä elämänkertojen ja niiden heijastamien uskomusten ja moraalikäsitteiden tarkastelemiseen (Alasuutari 1994, Kortteinen 1994). (Hänninen 2000: 17 – 18.) Edellä mainittujen tutkimustraditioiden piirissä syntyneitä oivalluksia on, etenkin 1990-luvulla, alettu käyttää myös muilla tutkimusaloilla, kuten terveystutkimuksessa ja politiikan tutkimuksessa (mt.19).

Baker tekee eron kielitieteellisen ja edustamansa sosiaalis-poliittisen narratiivisen tutkimuksen välille. Edellisessä narratiivi on vaihtoehtoinen kommunikointimuoto, jälkimmäisessä se on metakoodi, joka kattaa kaikki tavat kommunikoida. Toinen tärkeä ero on siinä, että kirjallisuus- ja kielitieteessä narratiivi käsitetään omana genrenään. Baker – lainaten Fisherin (1987) ajatuksia – lähtee siitä, että ei ole genreä, joka ei olisi tapahtuma elämän tarinassa. (Baker 2006: 9.) Tässä tutkimuksessa on lähdetty liikkeelle

Bakerin edustamasta ajattelusta, jossa kertomus kattaa kaiken kommunikoinnin, sillä laajempi käsitys sopii hyvin kehysanalyysin aisapariksi. Toisaalta Pietilä kysyy, voitaisiinko uutinen käsittää kertomukseksi narratologian näkökulmasta. Vaikka hän monesti asettaa sen kyseenalaiseksi, hän yhtyy Ridellin (1988) näkemykseen siitä, että uutisen rakenteellista tai diskursiivista puolta voidaan tutkia narratologian keinoin riippumatta siitä, ovatko uutiset kertomuksia vai eivät (Pietilä 1995: 55).

2.2 Narratiivin piirteitä

Somers (1992, 1997) sekä Somers ja Gibson (1994) ovat määritelleet neljä narratiivin pääominaisuutta. Myös Bruner (1991) on luokitellut narratiivin piirteitä. Muutamat Brunerin käsitteistä ovat päällekkäisiä Somersin ja Gibsonin käsitteiden kanssa. (Baker 2006: 50.) Somers ja Gibson määrittelevät narratiivin tärkeimmiksi ominaisuuksiksi: **temporaalisuuden**¹ (temporality), **relaationaalisuuden** (relationality), **kausaalisen juonentamisen** (causal emplotment) ja **valinnan** (selective appropriation).

1) **Temporaalisuus.** Narratiivin elementit ovat aina jossain järjestyksessä, ja tällä järjestyksellä on merkitystä. Järjestys ei kuitenkaan välttämättä vastaa elementtien todellista aikajärjestyksiä. Tapahtumat, suhteet ja henkilöt ovat tietynlaisessa ajallisessa ja avaruudellisessa (spatial) asetelmassa, joka esittää ne järkevässä valossa. (Baker 2006: 50 – 51.) Kun järjestämme narratiivin elementtejä, luomme niiden välille erilaisia kytköksiä, jotka muuntavat erilliset tapahtumat yhtenäiseksi selostukseksi (mt. 52). Tapahtumien asettuminen kertomukseen riippuu niiden syy- ja seuraussuhteisesta. Usein tarinan kronologinen loppu on myös sen moraalinen opetus ja johtopäätös. (Baker 2006: 54 – 55.)

2) **Relaationaalisuus.** Sekä Somersin ja Gibsonin relaationaalisuus että Brunerin **tulkinnanvarainen muodostaminen** (hermeneutic composability) sisältävät ajatuksen siitä, että ilman narratiivisuutta ihmismielen on mahdotonta

---

¹ Bakerin käyttämien englanninkielisten käsitteiden suomennos – LM.

käsittää erillisten tapahtumien tilkkutäkkiä. Brunerin (1991) mukaan tapahtumia ei vain valita ja laiteta sopivaan järjestykseen, vaan itse tapahtumat muodostuvat kokonaisnarratiivin valossa. (Baker 2006: 61.) Se, mistä näkökulmasta asiaa katsotaan, vaikuttaa toisaalta siihen, mitä tapahtumia ja asioita valitaan mukaan, ja toisaalta siihen, mikä merkitys niille annetaan. Kun kertomusta kerrotaan uudessa kontekstissa ja kulttuurissa (kuten esim. käänöksissä tapahtuu), ei ole ollenkaan samantekevää, miten toisen kulttuurin narratiivin osia tuodaan uuteen narratiiviin. Bruner toteaa narratiivin elinvoiman ja yhtenäisyyden riippuvan siitä, miten sen osat sopivat yhteen (Baker 2006: 62).

- 3) **Kausaalinen juonentaminen.** Somersin (1997) mukaan kausaalinen eli syy-seuraussuhteinen juonentaminen tekee yksittäisistä ja irrallisista asioista merkittäviä. Polkinghorne (1995) toteaa tapahtumien saavan narratiivisen merkityksen, vasta kun ne on istutettu juoneen. Silloin ne ymmärretään siitä näkökulmasta, millainen vaikutus niillä on tiettyyn lopputulokseen. Juonentamisen myötä tapahtumista tulee järjellinen ketju, josta voimme muodostaa mielipiteen. Juonentamalla voimme ottaa tietyn tapahtumaketjun, kutoa sen johonkin suurempaan moraaliseen tarinaan ja antaa näin sille moraalisen ja eettisen merkityksen. (Baker 2006: 67.)
- 4) **Valinta.** Valinta ja kausaalinen juonentaminen liittyvät läheisesti toisiinsa. Narratiivia muodostettaessa valikoidaan tapahtumat joukosta, jossa Somersin ja Gibsonin (1994) mukaan on valtavasti päällekkäisiä ja avoloppuisia tapahtumia. White (1987) ehdottaa, että narratiivin rakentumisen sanelee asioiden poisjätto: periaatteessa jotkut asiat olisivat voineet sisältyä narratiiviin, mutta ne jätettiin syystä tai toisesta pois. Somersin (1992) mukaan valintaa ohjaa teema. (Baker 2006: 71.) Polkinghorne (1995) puhuu juonesta – temaattisesta säikeestä – jonka avulla kertoja voi kuvata yksittäiset tapahtumat osana juonta, joka huipentuu johonkin lopputulokseen. Valintaan vaikuttavat teeman lisäksi oma sijaintimme ajassa ja paikassa sekä altistumisemme erilaisille ympäröiville narratiiveille. (Baker 2006: 72.)

Ensimmäiset kaksi käsitettä löytyvät myös Brunerilta (1991), joskin eri nimillä. Temporaalisuutta Bruner kutsuu **diakronisuudeksi** (diachronicity) ja relationaalisuutta tulkinnanvaraiseksi muodostamiseksi. Tämän lisäksi Bruner listaa narratiivin ominaisuuksiksi **yksityiskohtaisuuden** (particularity), **geneerisyyden** (genericness), **kanonisuu den ja sen rikkomisen** (canonicity and breach) sekä **narratiivien kertymisen** (narrative accrual). (Baker 2006: 78 – 104.)

Yksityiskohtaisuudella Bruner tarkoittaa sitä, että narratiivit viittaavat tiettyihin henkilöihin ja tapahtumiin, mutta tämä tapahtuu yleisempien tarinalinjojen ja -runkojen puitteissa. Brunerin mukaan yleinen tarinarunko auttaa täyttämään narratiiviin jääneitä aukkoja. Esimerkiksi tuhkimotarina on usein toistuva tarinarunko. (Baker 2006: 78 – 79.) Narratiivin sijoittuminen tiettyyn genreen antaa sille johdonmukaisuutta, yhtenäisyyttä ja sidosteisuutta. Genren perusteella saatamme liittää narratiiviin tiettyjä piirteitä, kuten todenperäisyys, vakavuus, huumori ja glamour. Baker kuitenkin huomauttaa näiden olevan kulttuurisidonnaisia piirteitä. (Baker 2006: 85 – 86.) Kanonisuu den rikkominen tekee narratiivista Brunerin mukaan kertomisen arvoisen. Tietynlainen innovatiivisuus tai normista poikkeaminen on siis narratiivin edellytys. Bruner kuitenkin toteaa, että kaikilla narratiiveilla on myös normatiivinen funktio. Polletta (1998) on samoilla linjoilla todetessaan, että myös vastapuolen narratiiveilla on taipumusta tuottaa hegemonisia käsityksiä. (Baker 2006: 98.) Narratiivien kertymisellä Bruner tarkoittaa tapaa, jolla keräämme tarinoita yhteen tehdäksemme niistä jonkinlaisen kokonaisuuden, jota voidaan käyttää tiettyihin tarkoituksiin, esimerkiksi poliittisen toiminnan oikeutukseen. Toinen Brunerin mainitsema peruste kerätä yhteen narratiiveja on samanaikaisuus: asioiden ajatellaan liittyvän toisiinsa, koska ne tapahtuvat samaan aikaan. Baker mieltää narratiivien kertymisen laajemmin. Hänen mukaansa kertymä on tulosta jatkuvasta altistumisesta narratiiveille, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Enimmillään tämä johtaa kulttuurin, tradition tai historian muotoutumiseen. (Baker 2006: 101.)

Hovin (2007: 49) esittelemä Brunerin (1990) näkemys narratiivin piirteistä eroaa hieman siitä, mitä Baker tarjoaa:

- 1) Narratiivi on väline, joka korostaa inhimillistä toimijuutta.

- 2) Siinä toteutuu perättäisen (sequential) järjestyksen luominen ja ylläpito eli linearisointi.
- 3) Se edellyttää herkkyyttä tunnistaa kanonisointi ja poikkeamat siitä vuorovaikutuksessa.
- 4) Se sisältää kertojan perspektiivin – narratiivi ei voi olla ”äänetön”.

3. KEHYSTÄMINEN JA KEHYSANALYYSI

Narratiivilla ja kehyksellä on sikäli läheinen yhteys keskenään, että molemmat liittyvät siihen, miten asioita tulkitaan. Tapahtumat tulkitaan (kehystetään) tietystä näkökulmasta ja kertomuksessa ne liitetään yhteen enemmän tai vähemmän juonelliseksi kokonaisuudeksi (narratiivi). Narratiivin kokoaminen edellyttää siis ainakin jossain määrin tapahtumien kehystämistä.

Horstin mukaan kehyksen käsitteellä viitataan kognitiiviseen tulkintakehikkoon, jonka avulla ihminen järjestää kokemusmaailmaansa. Kehyksen käsite on peräisin sosiologi Erwing Goffmanilta (1974), joka määritteli kehyksen asioiden käsittämiseksi. (Horsti 2005: 48.) Goffmanin mukaan ihminen havainnoi, tunnistaa ja nimeää asioita ja tapahtumia tulkintakehysten avulla. Nämä kehykset antavat mielekkyyden ja merkityksen tilanteille, asioille ja toiminnalle. (Väliaverron 2002, www.) Kehysanalyysillä (frame analysis) tarkoitetaan kokemuksen jäsentämisen tutkimusta (Horsti 2005: 49). Luomme asioille ja tilanteille erilaisia tulkintakehyksiä toimintamme kautta. Toisaalta myös kohtaamme asioita ikään kuin jo valmiiksi kehystettyinä. (Väliaverron 2002, www.)

Goffman edustaa symbolista interaktionismia, joka korostaa ihmisten vuorovaikutusta arkielämässä. Niinpä Goffman tuo esille myös moninaisuuden käsitteen: ihmiset saattavat käsittää saman tilanteen hyvin eri tavalla. Ihmisten tilanteesta saamat vihjeet (cues) ovat erilaisia, ja toisaalta samoistakin vihjeistä saattaa syntyä erilainen tulkinta. Asian ymmärtämisen lähtökohta on olemassa olevan, tutun viitekehyksen käyttö. (Horsti 2005: 49.) Havainto ja vihje aktivoivat kehyksen ja auttavat tulkitsemaan tapahtumaa tai informaatiota. Karvonen havainnollistaa tätä esimerkkitalanteella. Kun näemme ihmisen makaavan maassa, meissä voi herätä erilaisia tulkintoja eli kehyksiä,

joita voivat olla esimerkiksi sairaskohtauksen saanut, sammunut juoppo tai pilailija. Tulkintaamme vaikuttavat erilaiset vihjeet. Alkoholin haju vahvistaa ”sammunut juoppo”-kehystä, hymykare makaavan huulilla taas viestii kyseessä mahdollisesti olevan pila. (Karvonen 2000, www.) Horsti (2005: 50) tuo myös esille, että tulkintakehykset ovat luonteeltaan sosiaalis-kulttuurisia. Kehyksen käsitettä voitaisiin kai verrata ikkunaan. Jokaisella ihmisellä on oma ikkunansa, jonka läpi hän tarkastelee asioita. Jos ikkunat sijaitsevat samassa talossa ja ihmiset samassa yhteisössä tai kulttuurissa, näkökulmissa ei välttämättä ole suuria eroja. Kun katsotaan kadun toiselta puolelta, tapahtumat voivat näyttää hyvinkin erilaisilta.

Sama tapahtumaketju voidaan siis kehystää eri tavoin ja näin tuottaa erilaisia narratiiveja. Erilaisella kehystämällä voi olla tärkeitä seurauksia esimerkiksi poliittisen konfliktin osapuolille. Chilton (1997) ottaa esimerkiksi väkivaltaisen konfliktin, joka voidaan kehystää sodaksi, sisällissodaksi, sissisodaksi, terrori-iskuksi tai lieväksi konfliktiksi. Kun molemmat konfliktin osapuolet pyrkivät osoittamaan oman näkökulmansa oikeutuksen, syntyy epäily tilanteen määritelmästä. Goffman (1974) kutsuu tätä kehyksen monitulkintaisuudeksi (frame ambiguity). Baker toteaa, että esimerkiksi käänöksissä kehyksen monitulkintaisuus usein piilotetaan tai ratkaistaan tavalla tai toisella. (Baker 2006: 107 – 108.) Saman menettelytavan voi varmasti katsoa pätevän muihinkin teksteihin, esimerkiksi uutisiin aiheesta, josta on tarjolla vastakkaisia näkökulmia.

Goffman tarkasteli kehyksiä etenkin tulkinnan kannalta, eli miten yksilö kehystää jotain toimintaa tai asiaa itselleen. Monissa sosiaalitieteiden teoksissa (mm. Cunningham & Browning 2004) kehystäminen taas nähdään aktiivisena merkityksen tuottamisena muille: kehykset määritellään tietoisesti luoduiksi oletusrakenteiksi, strategioiksi, joilla tietty tapahtuma tai toiminta voidaan esittää tietystä näkökulmasta. (Baker 2006: 106.) Kehysanalyysin näkökulmasta tehdään konstruktivistista mediatutkimusta, joka perehtyy siihen, miten media tuottaa tiettyjä tulkintoja asioista ja tapahtumista valitsemalla ja painottamalla tiettyjä puolia ja häivyttämällä toisia. Lisäksi se tarkastelee sitä, miten näitä mediatekstejä ja -kuvia tulkitaan ja mitä seurauksia erilaisilla kehystämisen tavoilla on. (Väliaverron 2002, www.)

Kehysanalyysin ongelmaksi nähdään toisinaan se, että kehysten erittely on tulkinnanvaraista, ja tutkijan näkemyksestä voi riippua, onko ilmiö kehys vai teema. Horsti kuitenkin huomauttaa tulkinnanvaraisuuden kuuluvan laadullisen tutkimuksen piirteisiin. Kehysten erittelyssä ei aina voida saavuttaa yksimielisyyttä. (Horsti 2005: 51.)

3.1 Kehystämisen keinot

Kehyksiä eritellessä pyritään löytämään tiettyjä asioita, jotka tuovat kehysten esille. Näitä kutsutaan kehystämisen keinoiksi. Gamsonin ja Laschin mukaan (1983) kehystämisen ja perustelun välineitä, joiden avulla kehys luodaan, ovat **metaforat, iskulauseet, tulkinnat, visuaaliset kuvat, syyt ja taustat, seuraukset, moraaliset väittämät ja vetoamukset**. (Sihvonen 2009: 40.) Väliwerrosen (2002, www) mukaan kehysanalyysi lähtee liikkeelle teemojen ja toimijoiden määrittelystä. Samalla kiinnitetään huomiota ilmiön ajalliseen kehittymiseen sekä yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin. Tämän jälkeen siirrytään vaiheeseen, jossa teksteistä etsitään metaforia, iskulauseita, esimerkkejä, visuaalisia kuvia, toimijoiden kuvauksia sekä tarkastellaan argumentaatiota. Kolmannessa vaiheessa analysoidaan aineistoa tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Esimerkiksi ajallisten muutosten tutkiminen, miten siirrytään kehuksesta toiseen, kehysten ja toimijoiden suhteiden analyysi, mitä ehtoja eri kehukset asettavat toimijoille, miten toimijat käyttävät hyväkseen eri kehyyksiä. Lopuksi kehukset tulkitaan ja kontekstoidaan ja pohditaan esimerkiksi, miten kehukset ”resonoivat” suhteessa kulttuurissa vaikuttaviin ajattelutapoihin ja tai diskursseihin, miksi joku kehys nousee hallitsevaan asemaan ja toiset jäävät syrjään, millaisia seurauksia ja vaikutuksia kehystämällä on ongelmien määrittelyyn, toimijoiden asemaan, auktoriteettiin, menestykseen, päätöksentekoon jne.

Kun käännetään tekstiä tai kirjoitetaan uutista aiheesta, josta on toisen käden tietoa, aiheita voidaan kehystää uudelleen. Tässä voidaan käyttää hyväksi aiemmin lueteltuja narratiivin ominaisuuksia, kuten temporaalisuutta, valintaa tai vaikkapa geneerisyyttä: saahan narratiivi aivan erilaisen merkityksen, riippuen siitä kerrotaanko se lehden politiikkasivuilla vai huumoripalstalla. Kehystämässä voidaan käyttää myös hyväksi lähes mitä tahansa kielellisiä ja ei-kielellisiä keinoja. Ei-kielelliset voivat olla

paralingvistisiä, kuten intonaatio ja typografia, tai visuaalisia, kuten väri ja kuva. Kielellisiä keinoja voivat olla esimerkiksi kiertoilmausten käyttö, aikamuodon, deiksiksen tai koodin vaihto. (Baker 2006: 111.)

Kääntäjien käyttämistä kehystämiskeinoista Baker ottaa tarkemmin esille **ajallisen ja tilallisen kehystämisen** (temporal and spatial framing), **tekstimateriaalin valinnan** (selective appropriation of textual material), **nimikoinnin** (labelling) ja **osallistujien uudelleenasetemoinnin** (repositioning of participants). Vaikka Baker liittää nämä kehystämisen keinot kääntämiseen, katson niiden soveltuvan myös samankielisiin teksteihin, joissa tapahtuma kerrotaan ja kehystetään uudelleen.

Ajallisella ja avaruudellisella kehystämällä tarkoitetaan tekstin sijoittamista tiettyyn kontekstiin, aikaan ja paikkaan. Pelkästään julkaisemalla teksti tiettyyn aikaan tiettyssä paikassa voidaan korostaa tietynlaista narratiivia. Baker ottaa esimerkiksi Lysistrata-projektin², jossa monet vapaaehtoiset kääntäjät käänsivät antiikin kreikkalaisen kirjailijan, Aristofaneksen, sodanvastaista *Lysistrata*-komediaa vastustaakseen Irakin sotaa vuonna 2003. (Mt. 112.) Tekstimateriaalin valinta toteutuu Bakerin mukaan poisjätöissä ja lisäyksissä, joilla voidaan häivyttää, korostaa tai ottaa lähempään tarkasteluun narratiivin tiettyjä puolia. Tyypillinen esimerkki tästä on tekstin sisäinen sensuuri. (Mt. 118.)

Nimikoinnilla Baker tarkoittaa ”diskursiivista prosessia, jossa käytetään leksikaalista elementtiä, termiä tai fraasia identifioimaan henkilöä, ryhmää, tapahtumaa tai jotain muuta narratiivin avainelementtiä”. Jokainen nimitys, jolla jotain identifioidaan, muodostaa tulkintakehyksen ja vaikuttaa siihen, miten asiaan reagoimme. Tämä selittää kiertoilmausten käytön monessa yhteydessä, puhutaan esimerkiksi mieluummin *bioteknologiasta* kuin *geenimuuntelusta*. (Mt. 2006: 123.) Usein jollakin ilmiöllä tai alueella on useampia kilpailevia nimiä, joilla on omat poliittiset ja sosiaaliset taustansa. MacIntyren (1988) mukaan tietyn nimen käyttö tarkoittaa toisen pitämistä oikeutettuna ja toisen kieltämistä, ja usein se yhdistää samat uskomukset ja perinteet jakavaa ryhmää. (Baker 2006: 123 – 124.) Baker huomauttaa, että ei ole olemassa tapaa, jolla narratiivi

---

² Ks. <http://www.lysistrataproject.org/> (luettu 24.4.2010)

voitaisiin kertoa täysin puolueettomasti. Kertoja ei voi pysytellä narratiivin ulkopuolella. (Mt. 129.) Lehtiteksteissä otsikon tehtävä on usein nimetä ilmiö, ja tässä tutkimuksessa tarkastellaankin otsikkoja tärkeänä vaikuttamisen ja kehystämisen keinona.

Viimeisenä kehystämiskeinona Baker ottaa esiin osallistujien uudelleenasemoinnin. Osallistujia voidaan asemoida ja uudelleenasemoida suhteessa toisiinsa ja suhteessa tilanteen ulkopuolisiin tekijöihin esimerkiksi ajan- ja paikanilmauksilla, deiksiksen, murteen tai puherekisterin muutoksella sekä määreillä ja muilla identifiointikeinoilla. Pienillä muutoksilla asioiden väliset suhteet muuttuvat: *täällä* vs. *siellä*, *nyt* vs. *sitten*, *he* vs. *me*. Uudelleenkehystettäessä osallistujia ryhmitellään uudelleen ajassa ja sosiaalis-poliittisessa tilassa. (Mt. 132.)

3.2 Ensisijainen määrittäjä ja avaintapahtuma

Uutisoinnissa jotkut tahot saavat äänensä muita paremmin kuuluviin. Samalla niiden tuottamat kehykset saavat tukevan otteen julkisesta mielipiteestä. Hall ym. (1978) käyttävät **ensisijaisen** ja **toissijaisen määrittäjän** käsitteitä (primary and secondary definers) analysoidessaan lähteiden käyttöä. Toimittajilla on usein tapana turvautua rutiininomaisesti tiettyihin lähteisiin. Tähän on olemassa ensinnäkin käytännöllisiä syitä, kuten nopeus, helppous ja edullisuus, ja toiseksi kuviteltuun ”objektiivisuuteen” liittyvät syyt. Järjestäytyneet lähteet, etenkin viranomaislähteet, koetaan usein puolueettomiksi, ja ne pääsevät ensimmäisenä määrittelemään ja kehystämään tilannetta. Ensisijaiset määrittäjät tuottavat ensisijaisen tulkinnan aiheesta, ja kun aihe on jo julkisuudessa, muut joutuvat tuottamaan oman näkemyksensä suhteessa ensisijaiseen määrittäjään. (Horsti 2005: 54 – 55.)

Horsti laajentaa Hallin ym. ajatusta. Journalismin kentässä tietyt viestimet (valtakunnalliset), välineet (sanomalehteä nopeammat radio, internet ja televisio) ja lajityypit (uutinen) pääsevät useimmiten ensimmäiseksi määrittelemään asian. Joistakin tiedotusvälineistä muodostuu toimittajille rutiinilähteitä, jolloin niiden tarjoamat hallitsevat kehykset vaikuttavat muiden välineiden toimittajiin ensisijaisen määrittäjän tavoin. Horsti huomauttaa, että julkisuudessa esiintyy erilaisia keskenään kamppailevia kehyksiä, mutta joistakin kehyksistä muodostuu ensisijaisia. (Horsti 2005: 57.)

Tämän tutkimuksen aineistossa Rossijskaja gazeta toimii ensisijaisena määrittäjänä, jonka näkökulmaa muu venäläinen media pääasiassa seuraa. Hallituksen tukemana lehtenä sillä saattaa hyvinkin olla jonkinlainen auktoriteettiasema. Mahdollisesti se edustaa ”virallista yleistä mielipidettä”, johon vallanpitäjillä on oma vaikutuksensa. Lehdet, jotka edustavat toisenlaista kantaa, joutuvat asemoitumaan suhteessa Rossijskaja gazetaan.

Brosiuksen & Espin (1995) mukaan **avaintapahtuman** (key event) jälkeen samantyyppisten uutisten määrä kasvaa. Usein avaintapahtumia ovat katastrofit ja tapaturmat. Horsti toteaa avaintapahtumien kehystävän seuraavaa uutisointia, ne siis toimivat tulkintakehysten ja ensisijaisten määrittäjien tapaan. Journalistinen käytäntö liittyy uutinen aikaisempiin tapahtumiin ja laajempaan kontekstiin, lisää uutisen uutisarvoa. Kun aihe on ”pinnalla” tai ”kuuma”, uutinen todennäköisesti tulee luetuksi. (Horsti 2005: 57.) Katson ensinnäkin, että ruoka-avun aiheuttama kohu itsessään on jonkinlainen avaintapahtuma, joka on synnyttänyt samankaltaisten uutisten ketjun. Toisaalta ainakaan tähän aineistoon ei ole löytynyt venäläisestä lehdistöstä esimerkkejä, joissa seurattaisiin asian kehitystä. Uutisointi on jäänyt siis kertaluontoiseksi. Virolaisessa lehdistössä tilannetta on seurattu pidemmälle. Toiseksi ruoka-apu -uutisesta on tullut osa suurempaa kokonaisuutta, kun se on liitetty Viron venäläisten tilanteeseen. Se muodostaa jatkumon uutisoinnille, jonka aiheena ovat olleet Viron venäläisten kurjat olosuhteet ja mm. vuotta aikaisempi Tallinnan pronssisoturikiista³.

4. UUTISEN RAKENNE JA DISKURSSIT

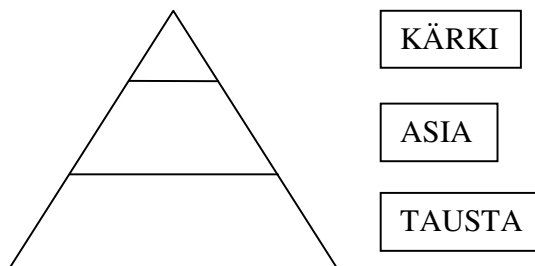
Uutinen eroaa perinteisestä kertomuksesta esitysjärjestykseltään. Uutisessa edetään tärkeimmäksi arvioidusta asiasta vähemmän tärkeisiin. Kertomuksessa kronologia voidaan hajottaa takautumilla ja ennakoinneilla, mutta uutisessa kronologia hajotetaan uutisteknisistä syistä. Pietilän mukaan ”uutisen tulee olla ’leikkaamalla lyhennettävissä’ sen ymmärrettävyyden tästä kärsimättä”. (Pietilä 1995: 44.)

---

³ Ks. esim http://fi.wikipedia.org/wiki/Viron_patsaskiista_2007 (luettu 4.10.2010).

Huovila (1995: 94) jaottelee uutisen kolmeen osaa: 1) uutisen kärki 2) varsinainen asia ja 3) taustoittaminen. Utiskärki on asian ydin. Se voi olla uutissähke tai otsikko ja ingressi. Varsinainen asia taas pitää sisällään viiden M:n ja yhden K:n kysymykset, eli mitä, missä, milloin, miksi, miten ja kuka sekä mahdollisten vaikutusten, aiempien vaiheiden ja seuraamusten tarkastelu (mt. 8 ja 94). Taustoituksessa kerrotaan taustoista ja annetaan lisäinformaatiota asian syventämiseksi ja ymmärtämiseksi. Perinteisesti uutinen nähdään pyramidina, jonka kärki laajenee ja asia syventyy pyramidin perustaa kohti edetessä. (Mt. 95.)

Kuva 1. Utispyramidi.

Pietilä toteaa, että uutiskärjellä on suuri vaikutus siihen, miten uutista kehystetään. Se, mitä tapahtumia, asioita ja puolia jutussa tuodaan esille, riippuu siitä, millaiseksi uutistoimitus kokee niiden uutisarvon ja millaiseksi se näkee näistä seikoista muodostuvan arkiymmärryksen. Uutisarvostukset, vallitsevaksi katsottu arkiymmärrys ja mahdollisesti muutkin tekijät vaikuttavat siihen, mitä valitaan uutisjutun kärjeksi ja juonirakenteeksi. Nämä taas sinetöivät kehysten, jossa asiaa tai tapahtumaa merkityksellistetään. Juttuun valikoituu pääasiassa ainesta, joka on sopusoinnussa kärjen ja juonirakenteen kanssa. Juonirakenteen kanssa ristiriidassa oleva aines pyritään merkityksellistämään kertojan diskurssilla niin, että se riittävän ristiriidattomasti sopii yhteen juonirakenteen kanssa. (Pietilä 1995: 140.)

Pietilä (1995: 44) huomauttaa, että uutinen ei ole yksi yhtenäinen diskurssi. Se rakentuu useammasta – vähintään kahdesta – diskurssista, joita Pietilä kutsuu toimittajan ja hänen uutisessa käsittelemiensä instanssien diskurssiksi. Toimittajan diskurssia ovat kohdat, 1) joissa toimittaja kertoo, että on kyse muiden diskurssista 2) joita ei voi lukea muiden diskurssin referoimiseksi (mt. 45). Edellisiä ovat mm. johtolauseet. Tutkimusaineistossa useisiin julkaisuihin levisi Rossijskaja gazetan käyttämä johtolause:

Как признался представитель финской гуманитарной организации «Идянтюйо» Юсси Латвала... 'Kuten suomalaisen humanitaarisen järjestön, Idäntyön, edustaja Jussi Latvala tunnusti...' Esimerkiksi jälkimmäisestä taas käynee Rossijskaja gazetan toteamus siitä, että Suomessa väestön myrkyttämisestä voi saada sakkoja tai vankeutta. Aamulehti ja virolaiset lehdet eivät mainitse rangaistuksia ollenkaan.

Uutisessa toimittaja toimii kertojana. Pietilä jaottelee kertojan tunnistettavuuden ja asioihin puuttumisen mukaan. Tämän jaottelun perusteella Pietilä puhuu esitystekniikoista, joissa asioihin puuttuva kertoja selittää tapahtumat, dialogit ja asiat, ja toisaalta, joissa asioihin puuttumaton kertoja antaa esim. henkilöhahmojen selittää asiat tai liittää asiat yhteen tavalla, josta voidaan päätellä, miksi ne tapahtuivat (mt. 50). Lainaukset – etenkin suorat – voivat siis olla toimittajan tapa antaa vaikutelma puolueettomuudesta.

Pietilä näkee uutisen informaatiopalasten diskursiivina sommitelmana. Uutinen syntyy, kun poimitaan oleelliset diskurssit, järjestetään ne suhteisiin keskenään ja liitetään yhteen sidosdiskurssin avulla. Sidosdiskurssilla käsitetään varsinaisen kertojan diskurssia, eli journalistisissa teksteissä toimittajan diskurssia. Manoffin (1987) mukaan informaatiopalojen valinta, niiden järjestäminen ja sidosdiskurssin tuottaminen riippuvat siitä, millaisen kärjen toimittaja on uutiselle valinnut. Sidosdiskurssi koostuu:

- 1) tiivistyksistä, joita ovat pääasiassa otsikot ja ingressit
- 2) (tausta)faktoista, jotka asettavat informaatiopalat yhteyteensä ja tekevät niistä ymmärrettäviä
- 3) tunnistuksista, joissa kerrotaan, kuka vastaa kyseisestä informaatiopalasta. (Pietilä 1995: 68 – 69.)

Informaatiopaliasia valitsemalla voidaan säädellä sitä, ketkä mahdollisista esiintyjistä saavat äänensä julkisuuteen ja kuka pääsee pää- ja kuka sivurooliin (Pietilä 1995: 73). Myös palasten esittämisjärjestyksellä on merkitystä. Pietilän mukaan uutisessa voidaan esittää henkilö altavastajan asemassa niin, että ensin esitetään syytös tai vastakkainen argumentti, jota henkilö sitten kommentoi tai jota vastaan hän puolustautuu (mt. 75).

Uutisen rakenteen perusteella voidaan myös todeta, että mitä lähempänä asia on pyramidin kärkeä, sitä olennaisemmaksi se on toimituksessa katsottu.

Mm. Brunsdonin ja Morleyn (1978), Connellin (1980) ja Seluckyn (1984) mukaan toimituksen puhe sitoo yhteen ja kehystää muiden puheenvuoroja. Samalla se kommentoi sitä ja antaa sille merkityksiä. Muiden autenttisine esitetyt puheenvuorot voivat taas oikeuttaa toimituksen puhetta ja antaa sille autenttisuuden tuntua. Näin puheiden näkökulmat saadaan vastaamaan toisiaan, mitä Connell (1980) nimittää ”perspektiivien vastaavuudeksi”. On myös mahdollista, että toimituksen puhe horjuttaa ulkopuolisten puhetta (Pietilä 1991) tai että ulkopuolisten puhe ei istukaan toimituksen kehyksiin (Brunsdon & Morley 1978). (Pietilä 1995: 82 – 83.) K. Pietilän ja Sondermannin (1987) mukaan lehti ja lukijat muodostavat me-yhteisön, johon nähden ulkopuoliset puhujat ovat ”niitä”. Tästä näkökulmasta ajateltuna puheet eivät sinänsä tue tai horjuta toisiaan, mutta ulkopuolisten puhe on tavallaan ”puskuroitu lehden diskurssin taakse”. (V. Pietilä 1995: 83.)

Kerronta voidaan jakaa **diegesikseen** ja **mimesikseen**. Diegesis tarkoittaa kerrontaa, jossa kertoja on selkeästi itse äänessä. Mimesiksessä taas kertomuksen henkilöt ovat äänessä näennäisesti ilman kertojan välitystä. Kertomuksissa esiintyy molempia lajeja. On myös tapauksia, joissa kerrontaa ei voida suoraan palauttaa kumpaankaan. (Pietilä 1995: 83 – 84.) Kertoja vastaanottaa esiintyjien diskurssit puheina ja erottaa ne omasta diskurssistaan käyttäen suoraa tai epäsuoraa esitystä. Hän saattaa myös eriasteisesti häivyttää omansa ja esiintyjien diskurssien rajaa. Tätä kutsutaan **transformaatioksi** (Pietilä 1995: 85 – 86.) Esiintyjien diskurssia käytetään luomaan alkuperäisyyden vaikutelmaa (Pietilä 1995: 92). Autenttisuus on omiaan lisäämään uutisen uskottavuutta. Uskottavuuteen pyritään usein myös valitsemalla lähteiksi auktoriteettisia tahoja, joilla ajatellaan olevan uskottavuutta: valtaapitäviä, viranomaisia, asiantuntijoita jne. (mt.101).

Eräs keino tuoda autenttisuuden tuntua uutiseen on ns. ”paikan päällä” -jaksojen käyttö. Kyseistä keinoa käytetään usein tv-uutisissa. Aluksi studiossa oleva uutisankkuri kehystää ja kohdentaa tilannetta, minkä jälkeen näytetään ”paikan päällä” -materiaalia ankkurin tai toimittajan päälleselostamana. Lopuksi siirrytään takaisin studioon ja

ankkuri ”sulkee” jutun. (Mt. 104.) Connellin (1980) mukaan kertojan diskurssi ja ”paikan päällä” -muodot tarvitsevat toisiaan, sillä ne toimivat yhdessä taatakseen toistensa totuuden ja asettaakseen edellisen auktoriteetti- tai ylivalta-asemaan. Kertojan diskurssin auktoriteettiasema johtuu mm. esitysjärjestyksestä: raakatodellisuuden osat näyttäisivät seuraavan merkityksellistävää kertojan diskurssia antaen sille painoarvoa ja autenttisuutta. (Pietilä 1995: 104.) Fiske (1987) pitää kertojan diskurssia ”totuuden objektiivisena diskurssina”. Pietilä taas kysyy, miksi ”totuuden” ääni tarvitsisi tuekseen autenttisaatiota. Hän päätyy ajatukseen, että ”on asioita, jotka pelkästään kertojan diskurssissa esitettyinä jäisivät kyseenalaisiksi eli joiden ’totuus’ vaatii ulkopuolisen puheen takausta”. (Pietilä 1995: 105.)

Mm. Tuchman (1972 ja 1978) on sitä mieltä, että laittamalla tiedon tiedoksiantajan suuhun toimittaja voi välttää vastuun sen paikkaansapitävyydestä. Niinpä Pietilä kysyykin, voisiko esimerkiksi suoran lainauksen lehti uutisessa ymmärtää vastuun kierroksi ja samalla kertojan diskurssia tukeväksi ”paikan päällä” -muodoksi (Pietilä 1995: 105). Suorien lainausten lisäksi lehti uutisen kuva luo vahvaa ”paikan päällä” -tunnelmaa. Pietilän mukaan autenttisoivaa aineistoa harvemmin tarvitaan kertojan diskurssin tueksi tavanomaisissa rikos- ja onnettomuus uutisissa tai vaikkapa hallinnon rutiinimaisista päätöksistä kerrottaessa. Siinä vaiheessa, kun asiaan liittyy arvosidonnaisia näkökulmia, kun kyse on jonkin instanssin hankkeista tai aiemmasta rutiinista poikkeavista toimista, kun kyseessä on asioita koskevat mielipiteet, ehdotukset tai vaatimukset jne., tarvitaan kertojan diskurssin tueksi ”perspektiivisesti vastaavaa” ulkopuolista ainesta. (Mt. 106.) Kaiken kaikkiaan uutinen on tekstinä moniselitteinen ja sen eri osilla voi olla samaan aikaan erilaisia funktioita, jotka saattavat jopa olla ristiriidassa keskenään (mt. 105).

5. KERTOJAN NÄKÖKULMAN PALJASTAVAT SANAVALINNAT

Tarkastellakseni tarkemmin kertojan (toimittajan) diskurssia otan esille kielen **egosentriset** elementit. Padučevan (1996:200) mukaan egosentrisiksi nimitetään niitä

kielen elementtejä, jotka sisältävät viittauksen puhujaan. Tyypillinen esimerkki egosentrisistä elementeistä on **deiktiset** ilmaukset, joissa henkilö, aika tai tila ilmaistaan puhujan senhetkisestä sijainnista käsin. Padučevan lukee egosentristen elementtien joukkoon deiksiksi lisäksi **subjektiivista modaalisuutta** ilmaisevat elementit. (Padučeva 1996: 258). Hakamäki (1997: 93) määrittelee modaalisuuden tarkoittavan niitä kielellisiä keinoja, joilla ilmaistaan suhtautumista ja asenteita esitettävää asiaa kohtaan. **Episteeminen modaalisuus** käsittelee puhujan käsityksiä asian todenperäisyydestä, **deonttinen modaalisuus** liittyy velvollisuuksiin ja sallimiseen (mt. 93, ks. myös Hakulinen & Karlsson 1979: 262 – 263). Hallidayn (1994) mukaan episteeminen modaalisuus voidaan jakaa subjektiiviseen ja objektiiviseen modaalisuuteen. Subjektiivisuudella tarkoitetaan sitä, että puhuja ilmaisee tavalla tai toisella, että kyseessä on hänen itsensä tai jonkun tietyn henkilön käsitys asiasta. Objektiivinen modaalisuus taas tarkoittaa sitä, että asia esitetään ikään kuin yleisenä käsityksenä. (Hakamäki 1997: 96.) Padučevan (1996: 299) mukaan subjektiivisen modaalisuuden voisi karkeasti ymmärtää olevan egosentrisyys, josta vähennetään deiksiksi. Hallidayn ja Padučevan teorian näyttäisivät poikkeavan toisistaan tässä asiassa. Padučeva ei käsittele objektiivista modaalisuutta ollenkaan, mikä on sikäli ymmärrettävää, että myös objektiivinen modaalisuus heijastaa puhujan näkemystä.

Padučeva (1996: 261 -262, 276 – 283) erittelee seuraavia egosentrisiä elementtejä:

- 1) mentaalista tai tunnetilaa ilmaisevat predikaatit ja parenteettiset ilmaukset (*epäilemättä, kai, onneksi, luultavasti*).
- 2) spesifiset indefiniittipronominit, jotka antavat ymmärtää, että puhujalla on mielessään tarkoite, jonka identiteetin hän tietää, mutta ei halua paljastaa (*VISK: § 749*). (*Hän on naimisissa erään puolalaisen kanssa*).
- 3) presuppositiot, jotka ilmaisevat puhujan oletuksen. Esimerkiksi lauseessa *Hän on eläkeläinen mutta pitää musiikista* puhujan oletus (että eläkeläiset eivät yleensä pidä musiikista) tulee ilmi *mutta*-sanasta.
- 4) ihmisen, asian tai esineen nimeämiset, jotka saattavat viitata puhujaan. Esimerkiksi lauseessa *Sisko on huolissaan* todennäköinen tulkinta on, että puhujan sisko on huolestunut.

- 5) metatekstuaaliset elementit, jotka ovat pääasiassa parenteettisia sanoja ja sanontoja, ja jotka pitävät sisällään ajatuksen puhumisesta (*pikemminkin* (*скорее*) = *pikemminkin voisi sanoa* (*скорее можно сказать*), *ennen kaikkea* (*прежде всего*) = *ennen kaikkea sanoisin* (*прежде всего скажу*)).
- 6) samankaltaisuutta ilmaisevat predikaatit, kuten *muistuttaa*.
- 7) tunnistamista ilmaisevat ilmaukset, kuten *tuot sama, ei kukaan muu kuin, kukaan muukaan kuin*.
- 8) yllätystä ilmaisevat sanat, kuten *äkkiä, yllättäen, odottamatta*.
- 9) epämääräiset pronominit ja adverbit. Ne tarvitsevat tietoisesti subjektin, jolle asia on epäselvä. (*Jostain syystä (ночь-мо) hän ei kertonut haaveistaan ystäväilleen*).
- 10) yleistävät ilmaukset, kuten *yleensä, tapansa mukaan, kuten tavallista*.
- 11) arvottavat ilmaukset, jotka kertovat puhujan arvostuksista (*Alferovin ääni [--] oli epämiellyttävän laulava* (esimerkki Nabokovin teoksesta *Mašenka*)).

On hyvä ottaa huomioon, että Padučeva käsittelee narratiivisuutta kaunokirjallisuudessa. Tämän takia hän joutuu usein tekemään selväksi, onko kyse kertojan vai henkilöihahmon näkökulmasta. Pietilä toteaa, että oli sitten esitys suoraa, epäsuoraa tai vapaata epäsuoraa, esiintyjän näkökulma on aina kertojan raportoima. Kertoja voisi periaatteessa manipuloida esiintyjän näkökulmaa. Avoimen manipulaation kieltää uutisjournalismin normi, jonka mukaan toimittajan tulee pitäytyä esiintyjien diskursseihin ja näkökulmiin. Kun diskurssia muokataan journalistiseen asuun, sen sisältö ei saa muuttua. Kuitenkin toimittaja kertojan roolissa voi toimia asiassa epäsuorasti operoimalla näkökulmaansa esiintyjiin tukien tai horjuttaen esiintyjä ja heidän diskurssejaan. (Pietilä 1995: 72.)

Palaan vielä Hallidayn käsitykseen subjektiivisesta ja objektiivisesta modaalisuudesta. Subjektiivinen modaalisuus kertoo, kuka on asiasta mitään mieltä. Objektiivinen modaalisuus taas esittää asian yleisesti hyväksyttynä mielipiteenä, se ei tuo julki kuka milloinkin asiaa tarkastelee ja miltä kantilta. Luonnollisesti tällaisella mielipiteen esitystavalla on vaikutuksensa lukijaan. (Hakamäki 1997: 96.) Hakamäen mukaan modaalittomuus on kuitenkin objektiivista modaalisuuttakin vahvempi

vaikutuskeino. Modaalista ainesta ilmaisevissa lauseissa on tuotu esiin edes pieni epävarmuustekijä, mutta kun modaalisuus puuttuu kokonaan, asia ilmenee ikään kuin se olisi kiistattomasti totta. Myönteinen väitelause ilman modaalista ainesta ja sen indikatiivimuotoinen verbi kertovat puhujan pitävän lausetta täytenä totena. (Mt. 97, ks. myös Hakulinen & Karlsson 1979: 274). Tällaisia lauseita kutsutaan kategorisiksi (Hakamäki 1997: 97, Simpson 1993: 49 -50). Faircloughin (1992) mukaan tiedotusvälineissä esiintyy hyvin vähän modaalista ainesta, koska ne haluavat antaa kuvan, jonka mukaan esille tuodut asiat ovat tosia. Tällöin käytetään lähinnä kategorisia ilmauksia ja esitetään omat tulkinnat yleisinä mielipiteinä. (Hakamäki 1997: 97.)

Adjektiiveja, jotka ilmaisevat kirjoittajan tai puhujan asennetta tarkoitetta kohtaan, Hakulinen ja Karlsson (1979) kutsuvat asenneadjektiiveiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi *komea*, *kaunis* ja *typerä*. (Hakamäki 1997: 98 – 99.) Vaikka teoriakirjallisuus (Hakamäki 1997) ottaa tässä kohtaa esille vain adjektiivit, en näe estettä, miksi ei voitaisi puhua myös asenneadverbeistä, asenneverbeistä ja asennesubstantiiveista. Tässä tutkimuksessa näen asennesanat toisaalta kertojan käyttäminä arvottavina egosentrisinä ilmauksina, toisaalta myös identifioivana nimikointina.

Tiittula listaa sanavalinnat yhdeksi tärkeimmistä sanomalehtikielen vaikutuskeinoista. Sanavalintoja tarkastellessa on usein kiinnitetty huomiota sanoihin, joiden on katsottu heijastelevan ideologiaa (*työläinen / kapitalisti / yrittäjä*) tai hämärtävän varsinaista merkitystä ja olevan näin myös harhaanjohtavia (vrt. *ennakkotarkistus* vs. *sensuuri*, *työllisyystilanne* vs. *työttömyystilanne*). Näkökulman valinta tulee esille etenkin, kun neutraalin sanan sijasta käytetään sanaa, johon voidaan liittää haluttuja sivumerkityksiä eli konnotaatioita, esimerkiksi se, puhutaanko *vapaussodasta*, *luokkasodasta* vai *sisällissodasta*, tuo esille puhujan näkökulman asiaan. Myös tämän tutkimuksen kirjoitushetkenä kiivaana vellovaa homokeskustelua voitaisiin nimittää *taisteluksi sananvapauden, ihmisoikeuksien* tai *Raamatun arvovallan puolesta* riippuen siitä, kenen argumentointia tarkastellaan. Sananvalintoihin liittyy myös se, mitä vastaanottaja voi päätellä tietyn sanan käytöstä. Tästä esimerkiksi Tiittula ottaa siteeraukset. Neutraali tapa ilmaista, että asia on jonkun tietyn puhujan lainaus, olisi käyttää *sanoa*-verbiä. On kuitenkin olemassa laaja joukko sanoja, jotka itsessään ottavat

kantaa asian todenperäisyyteen, aiheellisuuteen, asiallisuuteen yms.: *Devan puheenvuorossa haukuttiin niin ensi vuoden budjetti, verouudistus kuin vakautusratkaisukin.* (Tiittula 1989: 8.) Tarkastelen siteeraustapoja luvussa 9.4.

Lukijaan voi vaikuttaa myös tekemällä erilaisia oletuksia ja esittämällä ne itsestäänselvyyksinä. Lauseen sisään upotettuja väittämiä, jotka esitetään itsestäänselvyyksinä, kutsutaan presuppositioiksi. Mm. seuraavat ilmaukset paljastavat puhujan tekemiä presuppositioita:

- 1) tilan muutosta ilmaisevat verbit, kuten *alkaa, lopettaa, jatkaa*
- 2) toistuvuuden ilmaukset, kuten *jälleen, enää, palata, toistua*
- 3) temporaalilauseet, kuten *ennen kuin, sillä aikaa kun*
- 4) vertailut ja vastakohtat, esim. *Pekka on laiskempi kuin Matti* (oletus: Matti on laiska)
- 5) kysymykset, esim. *Cicciolina: kaunotar vai hirviö?* (oletus: C. on kaunotar tai C. on hirviö). (Tiittula 1989: 8.)

Tiittulan mukaan presuppositioiksi voidaan laskea myös lauseet, joissa esiintyvät verbit *tietää / ymmärtää* (*Pekka tietää, että x*; oletus: x on totta) sekä *onnistua* (*Pekka onnistui a:ssa*; oletus: Pekka yritti a:ta). (Tiittula 1989: 8 – 9.)

6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA HYPOTEESI

6.1 Tutkimustehtävän tarkennus

Aluksi esittelen uutisketjun ajallisen kehittymisen vaiheet. Varsinainen aineiston analyysi jakaantuu kahteen osaan: tarkastelen toisaalta uutisen rakenteessa, toisaalta diskurssissa tapahtuvia muutoksia. Rakenteella tarkoitan niitä elementtejä, joista uutinen koostuu, ja asioita, joista siinä kerrotaan. Näiden kahden osa-alueen raja on tosin hyvin häilyvä. Esimerkiksi otsikoiden analyysi on sekä rakenteellista (mitä on valittu uutisen teemaksi ja toimijoiksi) sekä diskursiivista (millaisia nimityksiä teemalle ja toimijoille annetaan).

Lähden liikkeelle uutiskärjen analysoinnista ja keskityn siinä pääasiassa otsikoihin. Kehysanalyysi tavallisesti aloitetaan teemojen ja toimijoiden määrittelyllä, ja usein ne selviävät tiivistetysti otsikoista. Otsikoiden analyysin jälkeen tarkastelen toimijoita ja toiminnan kohteita leipätekstissä, minkä jälkeen tutkin, mitä informaatiopaloja on valittu mukaan, mitä on jätetty pois ja mitä tahoja on käytetty tiedon lähteenä. Viimeisenä rakenteellisena elementtinä käsittelen kuvaa ja sen avulla tapahtuvaa kehystämistä.

Analyysin toisessa osassa keskityn siihen, miten toimittajan sanavalinnat vievät narratiivia tiettyyn suuntaan. Tarkastelen, miten asioita nimetään, millaisia modaalaisia ja asenteellisia ilmauksia käytetään, miten esiintyjän diskurssi ”juonnetaan sisään”, sekä millaiset presuppositiot, metaforat, rinnastukset ja moraaliset johtopäätökset ohjaavat tulkintaa.

Somersin ja Gibsonin määrittelemät narratiivin ominaisuudet (luku 2.2) korostavat valinnan vaikutusta tulkintaan. Osasten järjestys, syy-seuraus -suhteinen yhteenliittäminen, materiaalin mukaanotto ja poisjätto korostavat kertojan valintojen merkitystä kertomuksen muodostumiselle. Oikeastaan lähes koko uutisen rakentumista voidaan tarkastella valinnan kannalta: keitä valitaan toimijoiksi, keitä vastaanottajiksi, mitä informaatiopaloja valitaan mukaan, mitä jätetään pois, keitä päästetään ääneen, mitä tahoja valitaan tiedon lähteeksi ja miten uutista kuvitetaan. Voisi sanoa, että ensimmäisessä osassa tarkastellaan informaatioon liittyviä valintoja ja toisessa osassa sitä, millaisilla sanavalinnoilla valittu tieto ilmaistaan. Näiden havaintojen on tarkoitus paljastaa, missä kohtaa ja millä tavalla kertomusta muutetaan. Tutkimuksessani tarkastelen sekä sitä, millaisia muutoksia tapahtuu siirryttäessä maasta toiseen, että sitä, millaisia muutoksia tapahtuu venäläisen lehdistön sisällä. Otan kantaa myös siihen, ovatko kaikki muutokset tarkoituksellisia, vain valintaan perustuvia, vai tapahtuuko matkalla muista seikoista, kuten väärinymmärryksistä tai kulttuurisista eroista, johtuvia muutoksia?

6.2 Hypoteesi

Lähden liikkeelle oletuksesta, että aineistona olevassa uutisjoukossa narratiivin rakenteelliseen ja diskursiiviseen muutokseen vaikuttaa ennen kaikkea näkökulman

muutos. Meistä tulee heitä ja heistä meitä. Samalla sankareista voi tulla vihollisia ja vihollisista sankareita. Teoriakirjallisuuden perusteella oletan, että asioiden esitysjärjestys muuttuu ja asioita lisätään tai jätetään pois sen mukaan kuin omalle narratiiville on edullista. Narratiivia horjuttavat seikat jätetään marginaaliin. Oletan myös, että venäläisissä lehdissä (etenkin valtion tukemissa) häivytetään moniäänisyyttä ja kehyksen monitulkintaisuutta. Kirjoittaja pyrkii etäännyttämään tai lähentämään yleisöä siitä ihmisryhmästä, jota teksti koskee. Venäläinen lehdistö todennäköisesti pyrkii lähentämään Viron venäläisiä ja etäännyttämään suomalaisia ja virolaisia toimijoita. Suora sitaatti on aina äänen kuuluville saamista, joten katson sen lähentävän lukijoita ja puhujaa. Kiinnostavuuden lisäämiseksi otsikoissa liioitellaan. Kuvitus valitaan tukemaan omaa narratiivia ja ohjaamaan ajatuksia tiettyyn suuntaan.

Oletan, että venäläinen lehdistö haluaa luoda kuvaa siitä, kuinka epäoikeudenmukaisesti Viron venäläisiä kohdellaan. Oletan myös, että skandaaliuutisen luoja poistaa lauseista epävarmuustekijöitä, niin että asioiden väitetäänkin olevan yksiselitteisiä faktoja. Hän käyttää hyväkseen objektiivista modaalisuutta ja asennetta kuvastavia adjektiiveja, adverbeja, substantiiveja ja verbejä, joiden sävy vaihtelee sen mukaan, kuinka selkeästi omaa näkökulmaa halutaan korostaa. On silti mahdollista, että egosentrisyys ei kuitenkaan kovin paljoa näy, koska toimittaja pyrkii ilmaisemaan asioita häivyttämällä itsensä niin, että asia ilmaistaan faktana tai yleisenä mielipiteenä.

Myönnän lähtökohtanani olevan arkijärkisen ja länsimaissa levinneen käsityksen venäläisen median yksipuolisuudesta ja valtiouskollisuudesta. Venäjällä, missä lehtimiehen ammatti saattaa olla hengenvaarallinen, voi olla hyvä miettiä tarkkaan, mitä kyseenalaistaa. Median roolikin on ehkä painottunut enemmän vallanpitäjien äänitorvena olemiseen kuin heidän kritisoimiseen.

7. AINEISTON ESITTELY

Aineistooni kuuluu yhteensä 91 internetissä julkaistua artikkelia, jotka kaikki jollain tavalla liittyvät suomalaisten Viroon kuljettamaan humanitaariseen ruoka-apuun. Mukana on suomeksi, viroksi, venäjäksi ja englanniksi kirjoitettuja juttuja. Sivustot, joilla

artikkelit on julkaistu, ovat pääasiassa suomalaisia, virolaisia ja venäläisiä. Joukkoon mahtuu myös joitakin venäjänkielisiä artikkeleja, jotka on julkaistu ukrainalaisilla tai latvialaisilla sivustoilla, sekä yksittäiset valkovenäläisellä ja amerikkalaisella sivustolla ilmestyneet artikkelit. Alkuperämaan olen päätellyt maakoodin (ru, fi, ee) tai sivustolta löytyneen toimituksen osoitteen perusteella. Muutaman sivuston alkuperämaasta en löytänyt mainintaa. Olen merkinnyt uutisketjun kehityksestä kertoviin kaavioihin myös muutaman artikkelin, joihin aineistossa viitataan, mutta joita en kyennyt löytämään. Näissä tapauksissa kyseisten artikkelien todellinen vaikutus jää jossain määrin hämärän peittoon.

Uskon aiheesta esiintyneen monenlaisia kirjoituksia oman aineistoni lisäksi, ja on todennäköistä, että osa sivustoista on jo mennyt pois käytöstä. Aineiston rajauksen jälkeenkin on löytynyt muutama aihetta käsittelevä artikkeli, mutta ne ovat olleet aineistossa jo esiintyneiden artikkelien kopioita. Olen rakentanut kehityskaaviot sen mukaan, miten artikkeleissa on viitattu lähteisiin. Lisäksi, jos artikkeli on selvästi aikaisemmin ilmestyneen artikkelin kopio tai lähes kopio, olen luonnollisesti päätellyt sen käyttäneen tätä lähteenään. Kaavioihin olen merkinnyt, jos jostain artikkelista löytyy lähes identtisiä kopioita. On toki myönnettävä mahdollisuus, että esimerkiksi puutteellisten hakumenetelmien takia näkökulmaltaan poikkeava artikkeli on jäänyt löytymättä. Olen hakenut aineistoni hyödyntäen *google.com* ja *yandex.ru*-hakukoneita ja tehnyt hakuni käyttämällä artikkeleissa esiintyviä sanayhdistelmiä, kuten *Suomi*, *Viron venäläiset*, *myrkyttää*, *vanhentuneet elintarvikkeet*, *Jussi Latvala*, *Idäntyö*. Tein nämä haut sekä suomen että venäjän kielellä. Vironkielisistä kirjoituksista vihjaisi Tampereen yliopiston venäjän käännöstieteen professori Hannu Tommola. Pitkään puuttuvana lenkinä ollut Delfin (4.8.) haastattelu löytyi vasta viimeisten artikkelien joukossa. Siinä kerrottiin samoista asioista kuin Rossijskaja gazetassa, mutta sanamuodot olivat jossain määrin erilaiset ja sen otsikkokin poikkesi muusta aineistosta. Aineistoni ei siis välttämättä ole täysin kattava esitys aiheesta, mutta uskon sen riittävästi tuovan esille erilaisia näkökulmia ja narratiivissa tapahtuvia muutoksia, etenkin kun keskityn muutamaan tärkeimpään lenkkiin ja siihen, miten muu lehdistö reagoi niihin.

Olen jakanut uutisketjun viiteen vaiheeseen, jotka käyn lävitse seuraavissa alaluvuissa. Nämä vaiheet ovat:

- 1) Aamulehden reportaasi verkossa 1.8. ja painettuna 3.8.2008
- 2) virolainen lehdistö 4. – 5.8.
- 3) Rossijskaja gazetan artikkeli ja sitä seurannut ”uutistulva” 6.8.
- 4) muutamia Rossijskaja gazetan ja venäläisen lehdistön innoittamia uutisia ja Virossa uutisoitu tutkimusten aloittaminen 7.8. – 10.8.
- 5) virolaisen lehdistön artikkeleja, jotka käsittelevät vanhentuneiden elintarvikkeiden löytymistä eräästä lastenkodista 16.8. – 19.8..

7.1 Ensimmäinen vaihe: Aamulehti 1.8.

Uutisketju lähtee liikkeelle Aamulehden reportaasista, jossa kerrotaan Humanitaarinen Idäntyö -nimisen järjestön vievän ruoka-apua Suomesta Viroon. Reportaasi on julkaistu internetissä Aamulehden sivustolla 1.8.2008 ja painettuna versiona Sunnuntai-liitteen Asiat-osiossa 3.8.2008. Idäntyö saa vanhentuvia elintarvikkeita muutamasta Tampereen alueen marketista ja toimittaa ne Viroon alueille, joilla pääsääntöisesti asuu venäjänkielisiä väestöä. Jutun aihepiiriksi on määritelty *Kulutus*.

Reportaasin alussa kirjoittaja haastaa lukijan miettimään, mitä tapahtuu pilkkuuntuneille perunoille ja tummille banaaneille, jotka ovat vielä syötäviä, mutta jotka kuluttajat usein jättää omaan arvoonsa. Tämän jälkeen hän kertoo vanhenevan ruoan käsittelystä Suomessa ja valtavista tappioista, jotka syntyvät ruoan poisheittämisestä. Yhtenä ratkaisuna ongelmaan esitellään Humanitaarisen Idäntytön toiminta. Kauppiaat ovat toiminnasta eri linjoilla: toinen perustelee poisheittämistä elintarvikelailla, toinen ruoan antamista eteenpäin peruskristillisillä arvoilla. Toiminnan laillisuus herättää kysymyksiä, ja avuksi otetaan elintarvikelaki. Toimittaja toteaa lain normien täyttyvän, koska ruoka jaetaan vastaanottajille ennen viimeistä käyttöpäivää. Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtaja Osmo Laine pohtii toiminnan eri puolia. Taustoituksen jälkeen alkaa osuus, jossa Idäntytön mukana Itä-Virossa vierailut toimittaja kuvailee ruoka-avun vastaanottajien reaktioita ja elämäntilanteita ja toteaa monien olevan riippuvaisia avustustoiminnasta. Toimittaja huomauttaa myös tilanteen poliittisuudesta ja vironkielisen enemmistön haluttomuudesta auttaa venäjänkielisiä vähemmistöä –

”ihmisiä, joita ei virallisesti ole edes olemassa”. Reportaasi päättyy pieneen kuvaukseen paikallisen perheen ilosta, kun ruokaa kannetaan sisälle taloon. Pällimmäiseksi jää avunsaajien kiitollisuus.

7.2 Toinen vaihe: Virolainen lehdistö 4.8. – 5.8.

Virolainen Postimees tarttui Aamulehden reportaasiin 4.8. ja kirjoitti siitä uutisen otsikolla: *Aamulehti: vananenud toit saadetakse Soomest Eestisse* 'Aamulehti: Vanhentuneita elintarvikkeita lähetetään Suomesta Viroon'. Postimeehen venäjänkielinen versio julkaisi jutun lyhennettynä ja joillakin muutoksilla. Postimeehen uutisen pohjalta Kompromat Estonii (4.8.) kirjoitti asiasta venäjänkielisessä lehdistökatsauksessaan kommentoiden ruoka-avun moraalista kyseenalaisuutta ja Postimeehen mainintaa siitä, että apu menee pääasiassa venäjänkielisille. Mahdollisesti Kompromat on käyttänyt muutakin lähdettä Postimeehen lisäksi, sillä Postimeehestä poiketen se mainitsee konkreettisen tappiosumman, joka suomalaisille ruokakaupoille kertyy ruokien vanhentumisen ja varastelun seurauksena. Kompromat kertoo tappioiden olevan 250 miljoonaa euroa, vaikka Aamulehti puhuu 350 miljoonasta. Myös Delovye vedomosti (4.8.) kirjoitti hyvin samansisältöisen uutisen kuin Postimees, mutta mainitsee lähteenään vain Aamulehden.

Virolainen venäjänkielinen infoportaali RusDelfi (jatkossa Delfi) kirjoitti aiheesta hieman Kompromatin jälkeen. Lähteenään se mainitsee vain Aamulehden, mutta jostain syystä samaiset 250 miljoonan euron tappiot mainitaan tässäkin artikkelissa. Muutamaa tuntia myöhemmin Delfi julkaisi aiheesta toisen artikkelin, jossa lausuntoja antavat Kohtla-Järven apulaiskaupunginjohtaja Jurij Kolo⁴, Kohtla-Järven kaupunginkokouksen puhemies Aarne Berendsen, turvakodin johtaja Viktorija Gončarova, Narvan sosiaalitoimen apulaisjohtaja Aleksandr Ljudvig, Narvan kaupunginkokouksen puhemies Mihail Stal'nuhin sekä Eläkeläisten ja veteraanien yhdistyksen puheenjohtaja Valerij

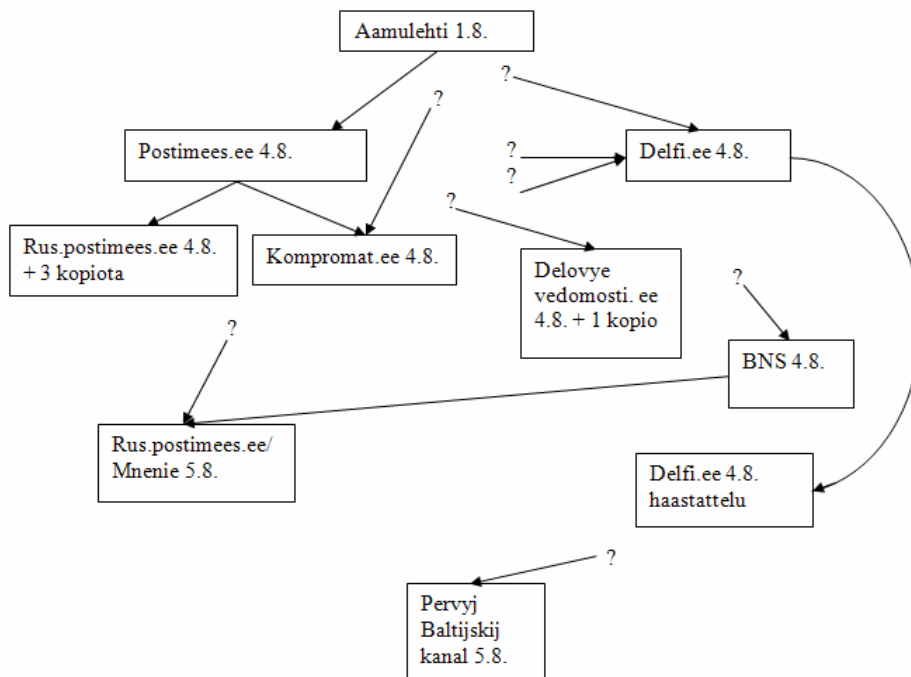
---

⁴ Tässä tutkimuksessa on translitterointiin käytetty kansainvälistä järjestelmää.

Tumko. Delfin 4.8. julkaisemat kaksi artikkelia toimivat pohjana venäläisessä lehdistössä nousseelle kohulle.

Seuraavana päivänä (5.8.) Postimeehen kolumnisti kommentoi tilannetta viitaten Aamulehteen ja Baltic News Serviceen (BNS). Latvian maatunnuksella (lv) varustettu sivusto Pervyj Baltijskij kanal 5.8. toteaa, että venäjänkielisten alueiden johtajat eivät kommentoi tilannetta, mikä viittaisi sen käyttävän lähteenään Delfin haastattelua. Se on myös haastatellut kuluttajansuojajaosaston lehdistöavustajaa, jonka mukaan vastuu kuuluu ruoan lahjoittajille ja sen vastaanottajille.

Kuten kaavio 1 osoittaa, sen määrittelemisen, mitä on käytetty ensisijaisena lähteenä, jättää jonkin verran varaa arvailuille. Uskon kuitenkin Postimeehen roolin olleen merkittävä, koska se ensimmäisenä tarttui Aamulehden juttuun ja sai sitä kautta myös muut lehdet tekemään omaa selvittävää työtään.

KAAVIO 1. Toinen vaihe 4.8. – 5.8.

7.3 Kolmas vaihe: Rossijskaja gazeta ja uutistulva 6.8.

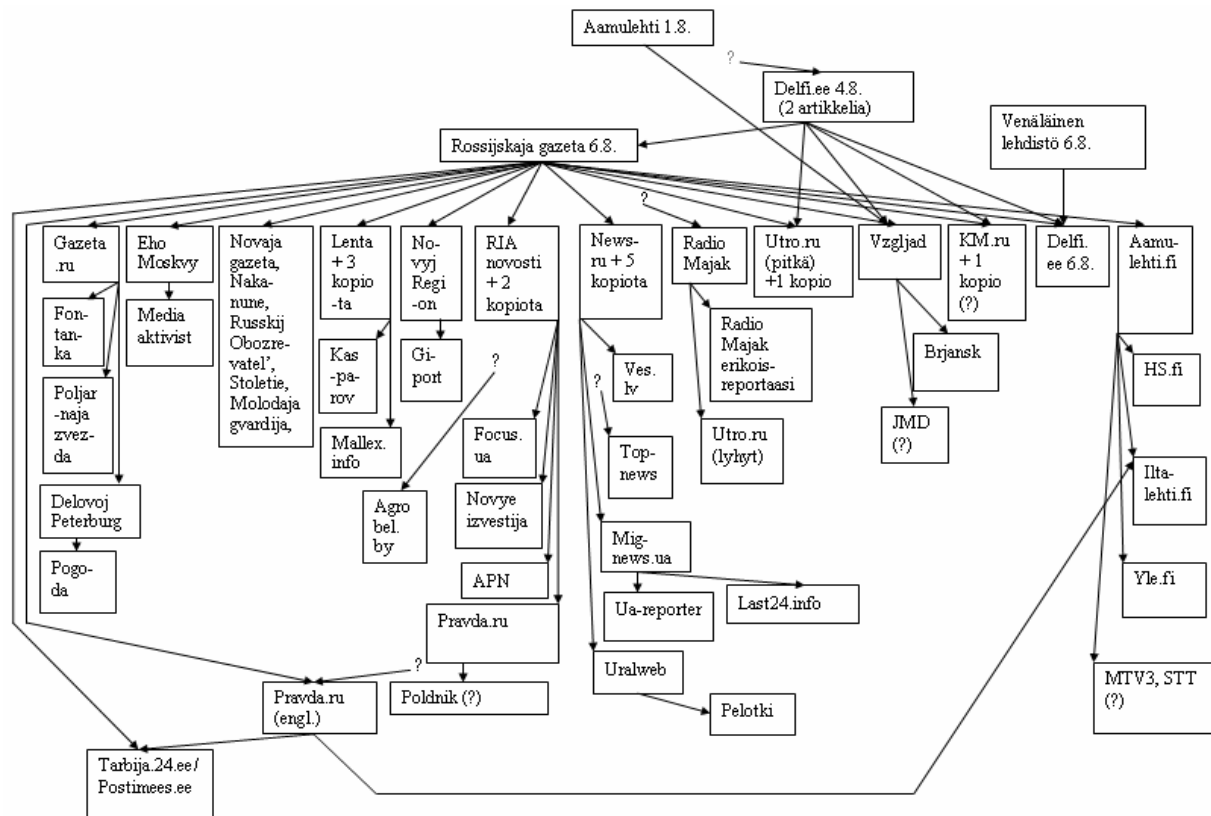
Keskiviikkona 6.8. Rossijskaja gazeta (jatkossa myös RG) teki ruoka-avusta skandaaliuutisen. Uutinen on otsikoitu *Бесплатный сыр* 'Ilmaista juustoa' ja sen alaotsikko on *Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами* 'Viron asukkaita myrkytetään vanhentuneilla suomalaisilla elintarvikkeilla'. Ingressi kertoo, kuinka "venäjänkielistä väestöä on jälleen kohdeltu kaltoin", joskin "tällä kertaa asialla eivät ole Viron viranomaiset, vaan Suomen suurimpien kauppaketjujen kauppiat". Leipätekstissä todetaan hyväntekeväisyysjärjestöjen tuovan Suomesta pilaantunutta ruokaa alueille, joilla asuu pääasiassa Viron venäläisiä. Idäntyön edustajan, Jussi Latvalan, kerrotaan tunnustavan, että kauppiat lähettävät vanhentuneen ruoan Viroon, koska pelkäävät maineensa puolesta. Lisäksi lehden mukaan Suomessa väestön myrkyttämisestä voi saada sakkoja tai joutua vankilaan. Seuraavaksi tuodaan esiin Viron venäläisten raivostuminen. RG on haastatellut Viron venäläisten yhdistysten liiton puheenjohtajaa Sergej Sergeevia, joka pelkää monien Viron venäläisten terveyden olevan vaarassa. Hän perää Viron viranomaisten vastuuta humanitaarisen avun tarkkailussa, minkä jälkeen hän toteaa humanitaarisen toiminnan Virossa olevan huonosti järjestetty ja avun jakamisenkin näyttävän nöyryyttävältä. Viron viranomaisten kerrotaan vaikenevan asiasta. Lehti esittelee asiantuntijoiden oletuksen, jonka mukaan tuotteet eivät päädy köyhille, vaan kauppoihin uudelleen myytäväksi uusilla päiväyksillä tai sairaaloihin. Lopuksi toimittaja muistuttaa vastuun mahdollisista myrkytystapauksista olevan suomalaisilla avustusjärjestöillä ja Viron vallanpitäjillä ja säälii vanhuksia ja vähävaraisia, joita vedetään nenästä halvalla mutta pilaantuneella ruoalla.

Rossijskaja gazetan tietolähteenä vaikuttaa olevan Delfi, vaikka lehti ei mainitsekaan muita lähteitä Aamulehden lisäksi. Sen sanamuodot kuitenkin vastaavat Delfin sanamuotoja melko tarkasti, joskin joitakin mielenkiintoisia poikkeuksia löytyy. Lisäksi se käyttää Delfin tekemiä haastatteluja; mm. Valerij Tumkon, Aleksandr Ljudvigin ja Viktorija Gončarovin lausunnot on otettu mukaan. Myös RG:n mainitsema asiantuntijalausunto todennäköisesti pohjaa Delfin sivustoon (ks. luku 8.5).

Venäläinen lehdistö tarttui Rossijskaja gazetan skandaaliuutiseen. Se sai huomiota myös Baltian maissa, Ukrainassa, Valko-Venäjällä ja Suomessa. Aineistossani on 57 artikkelia, jotka on päivätty 6.8.2008. Suurin osa tuona päivänä julkaistuista artikkeleista mainitsee RG:n. Huomattavaa on, että monet sivustot eivät kuitenkaan ole käyttäneet RG:a ensisijaisena lähteenään, vaan ovat saaneet tietonsa välikäden kautta. Huomattavimpia näistä välikäsistä ovat tietotoimistot RIA-novosti ja Newsru sekä internetlehdet/sivustot Gazeta.ru, Lenta ja Vzgljad. Myös radiokanavat Eho Moskvya ja Radio Majak ovat toimineet välikäsinä, kuten myös Aamulehti suomalaisen lehdistöön päin.

Suurin osa artikkeleista allekirjoittaa RG:n näkökulman ilman suurempaa kritiikkiä, ja joissakin kehitellään tarinaa vielä eteenpäin. On kuitenkin muutama selkeä poikkeus. Lenta kyseenalaistaa jatkuvasti RG:n faktoina esittämät asiat. Vzgljad käyttää Aamulehteä ensikäden lähteenään, minkä vuoksi mukaan on saatu myös avun vastaanottajien reaktioita. Vzgljad selvittää myös eron *parasta ennen -päiväyksen* ja *viimeisen myyntipäivän* välillä haastattelemalla suomalaista toimittaja-tutkija Katja Koikkalaista. Aamulehden lisäksi Vzgljad lainaa Delfiä (4.8.) ja referoi RG:a. Delfi (6.8.) puolestaan kertoo Narvan kaupunginkokouksen puhemiehen Stal'nuhinin pitävän uutista Viron venäläisten vainoamisesta hölynpölynä. Hieman omituiselta vaikuttaa se, että Delfi referoi RG:a välittääkseen lausunnon, jonka lähteenä se itse (4.8.) toimii. Aamulehti (6.8.) pitää RG:n tapaa ymmärtää Aamulehden (1.8.) reportaasi omalaatuisena. Aamulehti tuo esille asioita, joista RG kirjoittaa, mutta huomauttaa myös siitä, että lehti jättää mainitsematta, että ”kukaan ei ole kärsinyt ruoka-avusta, eikä avustusruoka aiheuta terveydelle vaaraa”.

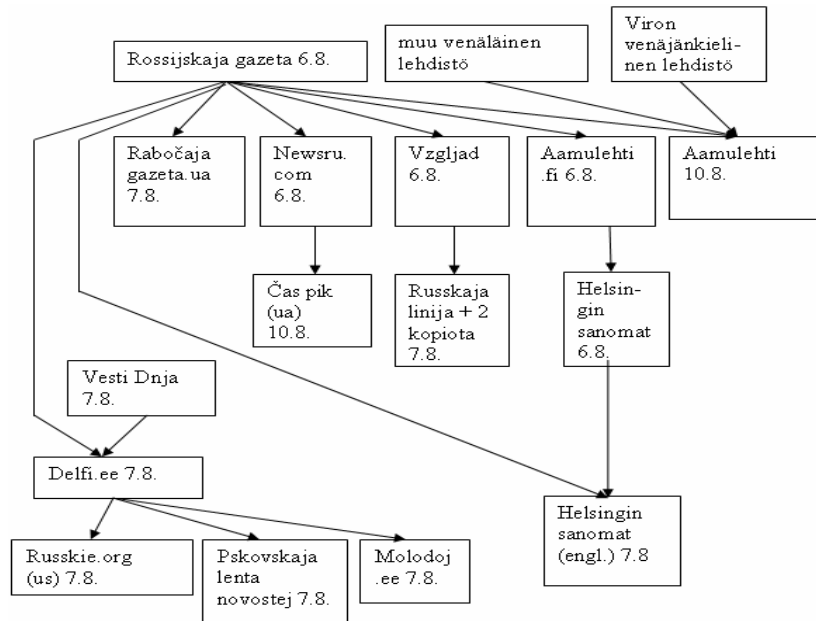

KAAVIO 2. Kolmas vaihe 6.8. Jos julkaisupäivä ei ole tiedossa, merkitty kysymysmerkki sulkeisiin.

7.4 Neljäs vaihe: Lisää skandaaliuutisia ja tutkinnat alkavat 7.8. – 10.8.

Rossijskaja gazetan uutisen julkaisemista seuraavina neljänä päivänä ilmestyi vielä muutamia ruoka-apua käsitteleviä artikkeleja. Ukrainalainen Rabočaja gazeta käytti RG:aa lähteenään, ukrainalainen Čas pik Newsruta ja venäläinen Russkaja linija Vzgljadia. Helsingin sanomat kirjoitti aiheesta englanniksi 7.8. Aamulehden Asiat-osiossa 10.8. koko myllyn käynnistäneen reportaasin kirjoittaja ihmettelee kansainvälisten mediakohujen logiikkaa ja puolustaa Idäntyön toimintaa. Delfi (7.8.) kertoo lehdistökatsauksessaan Vesti Dnjan uutisesta, jonka mukaan elintarvike- ja eläinlääkintävirasto on aloittanut asian selvittämisen. Vain parikymmentä minuuttia myöhemmin Delfi julkaisee samasta aiheesta oman uutisen, jossa mainitaan tutkimusten

aloittamisen lisäksi Rossijskaja gazetan otsikointi sekä Sergej Sergeevin pelko siitä, että Viron venäläisten terveys saattaa olla uhattuna.

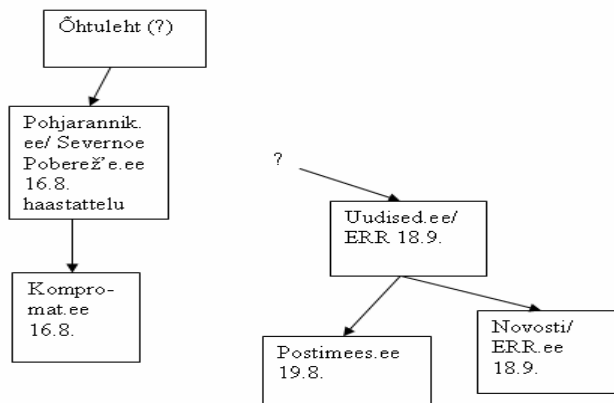

KAAVIO 3. Neljäs vaihe 7.8. – 10.8.

7.5 Viides vaihe: Virosta löytyy vanhentunutta ruokaa 16.8. – 19.8.

Viron elintarvike- ja eläinlääkintäviraston tutkimukset tuottivat tulosta, ja vanhentuneita suomalaisten tuomia elintarvikkeita löydettiin yhdestä lastenkodista, jonne epämääräinen suomalaisryhmä oli tuonut niitä 13.8. (lauantaina 16.8. julkaistussa jutussa puhutaan ”viime keskiviikosta”). Ensimmäisenä aiheesta uutisoi 16.8. virolainen sivusto Põhjarannik sekä sen venäjänkielinen versio Severnoe poberež’e. Aluksi se muistuttaa SL Õhtuleht-nimisen lehden kertoneen Aamulehden (1.8.) artikkelista. Tämän jälkeen haastatellaan eläinlääkintäkeskuksen johtavaa asiantuntijaa, lastenkodin johtajaa Maria Minhofia, Itä-Virumaan maakunnan sosiaali- ja terveysviraston johtajaa, Jõhvin volostin(≈kunnan)hallituksen sosiaaliviraston johtajaa sekä Kohtlajärven kaupungin sosiaaliviraston johtajaa.

Muutamaa päivää myöhemmin virolainen radio- ja tv-kanava ERR kertoi sekä uutislähetyksessään *Aktuaalne kaamera* että viron- ja venäjänkielisillä verkkosivuillaan Minhofin lastenkodista löytyneistä vanhentuneista elintarvikkeista. Lähetyksessä haastatellaan eläinlääkintäkeskuksen johtajaa, joka toteaa, että vastuu on ruoan käsittelijällä ja että ruoan alkuperä pitää aina merkitä. Lastenkodin johtaja Minhof kertoo käyneensä vakavan keskustelun kihlakunnan vanhimman ja sosiaalitoimen kanssa. Minhofin mukaan häntä odottaa jonkinlainen rangaistus.

KAAVIO 4. Viides vaihe 16.8. – 19.8.

Vaikka Humanitaarisen Idäntyön ja Minhofin lastenkodista löytyneiden vanhentuneiden elintarvikkeiden yhteys voidaan kyseenalaistaa, on kuitenkin selvää, että mediassa ne liitetään toisiinsa ja vanhentuneiden elintarvikkeiden etsintä ei olisi alkanut ilman Aamulehden reportaasia ja sen käynnistämää mediakohua.

8. UUTISEN RAKENTEEN ANALYYSI

8.1 Uutiskärki ja otsikko

Otan esille tutkimusaineistosta neljän narratiivin kehittymisen kannalta olennaisen artikkelin kärjet, jotka antavat suurpiirteisen läpileikkauksen narratiivin muutoksesta. Näissä esimerkeissä kärki paljastaa ainakin jossain määrin näkökulmaa, josta katsoen artikkeli on kirjoitettu. Vaikka uutisoinnin aiheena on sama tapahtuma, huomaamme, että

muutosta tapahtuu mm. ruoan toimittajissa ja vastaanottajissa sekä siinä, miten toimintaa kuvataan ja nimitetään.

- (1) **Sivusto:** Aamulehti (1.8.)
Otsikko: Kyllä naapuri syö
Ingressi: Vanhentunut ruoka, joka ei suomalaisille kuluttajille kelpaa, viedään Viron köyhille. Vanhenevat elintarvikkeet voisivat helpottaa vähävaraisten arkea myös Suomessa. Kauppiaat kuitenkin vierastavat jäteruoan jakamista. Siksi hyväntekeväisyysjärjestöjen rekat kuljettavat ruokaa tonneittain kuukaudessa lahden yli.
- (2) **Sivusto:** Postimees (4.8.)
Otsikko: Просроченную еду посылают из Финляндии в Эстонию *'Vanhentunutta ruokaa lähetetään Suomesta Viroon'*
Ensimmäinen kappale: Из Финляндии в Эстонию каждый месяц отправляются тысячи килограмм просроченной еды. *'Suomesta Viroon lähetetään joka kuukausi tuhansia kiloja vanhentunutta ruokaa.'*
- (3) **Sivusto:** Delfi (4.8.)
Otsikko: Финны отправляют просроченные продукты беднякам Эстонии *'Suomalaiset lähettävät vanhentuneita elintarvikkeita Viron köyhille'*
Ensimmäinen kappale: Некоторые финские магазины сетей S-Kauppa и K-Kauppa ежемесячно жертвуют гуманитарным организациям тысячи килограммов продуктов питания с истекшим сроком реализации. Организации же доставляют эти продукты в Эстонию — прежде всего, в регионы, где преобладает русскоязычное население. *'Muutamit suomalaiset S-kauppa ja K-kauppa -ketjujen kaupat lahjoittavat kuukausittain humanitaarisille järjestöille tuhansia kiloja elintarvikkeita, joiden realisointipäiväys on kulunut umpeen. Nämä järjestöt toimittavat elintarvikkeet Viroon etupäässä niille alueille, joilla valtaväestönä ovat venäjänkieliset.'*
- (4) **Sivusto:** Rossijskaja gazeta (6.8.)
Otsikko: Бесплатный сыр *'Ilmaista juustoa'*
Alaotsikko: Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами. *'Viron asukkaita myrkytetään vanhentuneilla suomalaisilla elintarvikkeilla.'*
Ingressi: Русскоязычное население Эстонии снова обидели. Но на этот раз не власти республики, а предприниматели крупнейших финских магазинов. *'Viron venäjänkielistä väestöä on jälleen kohdeltu kaltoin. Tällä kertaa asialla eivät kuitenkaan ole tasavallan viranomaiset, vaan suurten suomalaisten kauppojen kauppiaat.'*

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tarkemmin kärjen olennaista osaa, otsikkoa. Kuten luvussa 4. todettiin, otsikot ovat tärkeä osa toimittajan sidosdiskurssia, jolla hän tiivistää ja kehystää uutiseen valitsemiaan infopalasia. Myös Tiittula toteaa otsikoiden olevan yksi sanomalehtikielen vaikutuskeinoista. Yhdestä tekstistä on mahdollista muodostaa monenlaisia tiivistelmiä, ja syntynyt otsikko tiivistää yhden kielenkäyttäjän tai -käyttäjäröhmän näkemyksen asiasta. Teeman valintaan vaikuttavat tieto, asenteet ja

uskomukset. Lukija taas tulkitsee tekstiä oman tietorakenteensa pohjalta. Teksti saattaa muuttaa olemassa olevaa tietorakennetta tai luoda kokonaan uutta. Tulkitseminen alkaa luonnollisesti tekstin alusta, joten otsikko ja ingressi ohjaavat lukijan käsitystä siitä, mikä on olennaista. Otsikossa asiat ilmaistaan lyhyesti, mikä merkitsee sitä, että jotain pitää myös jättää pois. Kaikkia olemassa olevia tai edes artikkelissa esiintyviä näkökulmia ei ole mahdollista mahduttaa otsikkoon. Otsikoissa asioita pyritään sanomaan iskevästi, niinpä oletuksesta usein tuleekin tosiasia ja pyrkimyksestä päätös. Mikäli lukijalla ei ole minkäänlaista ennakkotietoa asiasta, otsikko saattaa helposti viedä harhaan. Otsikko on tärkeä vaikuttamiskeino siitakin syystä, että silmällessään lehteä lukija tekee lukemispäätöksen usein otsikon perusteella, ja luetuksi voi tulla pelkkä otsikko. (Tiittula 1989: 5 – 7). Huovilan mukaan otsikko on sanomalehtiutisen mainos. Siinä kerrotaan jutun tärkein asia ja se pyritään tekemään mahdollisimman rehelliseksi. Se, kuinka rehellinen otsikko todellisuudessa on, riippuu lehden sijoittumisesta sensaatio- ja laatulehtiakselille. (Huovila 1995: 9.)

Aineistossa on 91 pääotsikkoa ja viisi alaotsikkoa. Yhteensä otsikkoja on siis 96. Kun otetaan laskuista pois itseään toistavat otsikot, otsikkojen lukumäärä kaventuu 68:aan. Tarkastelen 1) miten otsikoissa kuvataan toimintaa ja 2) keitä ovat otsikoissa kuvatut toimijat ja toiminnan kohteet.

8.1.1 OTSIKOT: TOIMINNAN NIMEÄMINEN

Aamulehti (1.8.) aloitti otsikolla *Kyllä naapuri syö*. Otsikko kertoo melko vähän, mistä on kysymys, mutta saattaa houkutella ottamaan siitä selvän. Aamulehden reportaasi ei ole perinteinen uutinen, ja siksi otsikossakin voidaan sallia taiteellisia vapauksia. Kun siirrytään virolaiseen lehdistöön, tapahtuu samalla genren muutos reportaasista uutiseksi ja tiedonvälitysfunktio tulee tärkeämmäksi. Virolaisessa lehdistössä otsikoissa ilmenevä toiminta on *ruokkimista, lähettämistä, viemistä* tai *toimittamista* ja toimija on ilmaistu indefiniittipersoonaisella monikon kolmannen persoonan muodolla, joka suomessa käännettäisiin passiivilla. Esimerkiksi Postimees otsikoi: *Просроченную еду посылают из Финляндии в Эстонию* 'Vanhentunutta ruokaa lähetetään Suomesta Viroon'.

Delfi poikkeaa muusta virolaisesta lehdistöstä kertoessaan *suomalaisten* lähettävän vanhentuneita elintarvikkeita Viron köyhille. Vastaanottajina virolaisilla sivustoilla esiintyvät *Viro*, *Viron köyhät* ja *Viron venäjänkieliset asukkaat*. Toisessa 4.8. ilmestyneessä artikkelissaan Delfi tuo mukanaan uutta aineistoa haastatteleamalla henkilöitä Viron venäjänkieliseltä alueelta. Artikkelin otsikointi eroaa muista, mutta kuitenkin siinä on tarpeeksi tuttuja elementtejä, jotta lukija voi yhdistää sen aiempaan uutisointiin: *В Ида-Вирумаа удивлены сообщением о финских продуктах* 'Itä-Virumaalla ihmetellään suomalaisiin elintarvikkeisiin liittyvää uutista'.

Kun Rossijskaja gazeta tarttuu aiheeseen, tulee ensimmäistä kertaa esille ajatus *myrkyttämisestä*. Pääotsikko *Бесплатный сыр* 'Ilmaista juustoa' on eräänlainen mainoslause, jolla kerrotaan ilmaista juustoa olevan tarjolla, ja joka ammutaan alas alaotsikolla: *Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами* 'Viron asukkaita myrkytetään vanhentuneilla suomalaisilla elintarvikkeilla'. Venäläiselle lukijalle pääotsikkokin tuo esille ajatuksen salakavaluudesta, sillä otsikko on lyhennys venäläisestä sananlaskusta *бесплатный сыр в мышеловке* 'ilmaista juustoa hiirenloukussa'.

Taulukossa 1 on eritelty koko aineiston otsikoissa esiintyvät nimitykset toiminnalle tai sen puuttuessa otsikon aihe, esimerkiksi RG:n edellä mainitun pääotsikon aihe on ruoka. Aluksi on eritelty koko aineiston otsikot, sitten otsikot ilman toistoa, eli kukin otsikko on laskettu vain kerran. Esimerkiksi Lentan artikkeli toistuu aineistossa otsikkoa myöten täydellisenä tai lähes täydellisenä kopiona viisi kertaa, minkä vuoksi *päätymistä* ilmaisevia otsikkojakin on yhteensä viisi, mutta ilman toistoa vain yksi. Aiheita esiintyy yhden kerran enemmän kuin on otsikkojen yhteislukumäärä, mikä johtuu siitä, että RZN.infon otsikossa esiintyvät sekä ruokkiminen että varustaminen.

TAULUKKO 1. Toiminta otsikoissa. Mukana kaikki pää- ja alaotsikot. Otsikot kokonaisuudessaan liitteessä 3.

Toiminta tai aihe	Kaikki otsikot: pää-otsikot	Kaikki otsikot: ala-otsikot	Otsikot ilman toistoa: pää-otsikot	Otsikot ilman toistoa: ala-otsikot
MYRKYTTÄMINEN	34	1	21	1
RUOKKIMINEN	15		10	
TOIMITTAMINEN	13	1	8	1

PÄÄTYMINEN	5		1	
ETSINTÄ/TUTKINTA	4		3	
LÖYTYMINEN	3		3	
MYYMINEN	2		2	
SKANDAALI	2		2	
SYÖMINEN	2		2	
UUTISEN AIHEUTTAMAT REAKTIOT	2	1	2	1
TUOREUS	2		2	
AUTTAMINEN	1	1	1	1
VARUSTAMINEN	1	1	1	1
RUOKA	1		1	
PIINAAMINEN	1		1	
HÖLYNPÖLY	1		1	
MENEMINEN	1		1	
ANSA	1		1	
EI NÄYTTÖÄ	1		1	
yhteensä	92	5	64	5

Aineistossa *myrkyttäminen* on ylivoimaisesti suosituin otsikossa käytetty kuvaus aiheena olevasta toiminnasta. Se toistuu 34/21 kertaa. Kaikki julkaisut eivät kuitenkaan ota myrkyttämisajatusta omiin nimiinsä. Tällöin tuodaan esille, että syytöksen takana on joku muu kuin kyseisen julkaisun toimitus.

- (5) «РГ»: русскоязычных жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами ””RG”: *Viron venäjänkielisiä asukkaita myrkytetään vanhentuneilla suomalaisilla elintarvikkeilla*’ (Gazeta.ru)
- (6) Финны травят русскоязычных в Эстонии просроченными продуктами, - российские СМИ *’Suomalaiset myrkyttävät Viron venäjänkielisiä vanhentuneilla elintarvikkeilla – venäläinen media*’ (Focus.ua)

Myös suomalaiset sivustot, joiden näkökulma selvästi eroaa RG:sta, käyttävät myrkyttämissyytettä otsikoissaan tuoden vastaavaan tapaan esille, että syytös kuuluu jollekulle muulle. Esimerkiksi Aamulehti (7.8.) käyttää lainausmerkkejä otsikossaan: ”*Suomi myrkyttää ruoka-avullaan Viron venäläisiä*”. Myrkyttämiseen liittyy ajatus salakavalasta juonesta, ja ne, joita myrkytetään, ovat myrkytyksen uhreja. Myrkytyksen uhri -käsite implikoi puolustuskyvyttömyyttä, mahdollisesti myös viattomuutta.

Myrkyttämisen lisäksi *ruokkimista* esiintyy aineistossa melko runsaasti. Siihen viittaavia otsikkoja on 15/10. *Ruokkimisen* sävy eroaa *myrkyttämisestä*. Sen peruslataus on positiivinen ja kertoo se huolenpidosta, mikä muodostaakin otsikkoon ristiriidan: huolenpito pilaantuneella ruualla on joko karkeaa pilaa tai sitten köyhän apua toiselle,

kun parempaakaan ei ole tarjota. Se antaa myös avuttoman käsityksen avun vastaanottajista; he syövät – kuin linnunpojat – kiltisti, mitä tarjotaan.

Toimittaminen toimintana tuntuu neutraalilta, mutta merkille pantavaa onkin, että sitä käyttävät pääasiassa virolaiset sivustot. Joukossa on vain kolme otsikossaan toimittamisesta puhuvaa artikkelia (Media activist, Utro.ru:n ensimmäinen artikkeli, APN), joita ei ole julkaistu virolaisella sivustolla. Mielenkiintoista on, että virolaissivustojen otsikot eivät puhu ollenkaan myrkyttämisestä ja ruokkimisestakin vain kerran. Monet virolaissivustoista ovat uutisketjussa ennen venäläislehtiä, mutta *myrkyttäminen* ja *ruokkinen* eivät nouse Virossa otsikoihin myöhemminkään. RG:n uutisen jälkeen kirjoitettujen virolaisten artikkelien otsikot puhuvat *toimittamisesta*, *etsintöjen* ja *tutinnan aloittamisesta* ja – kun viimein vanhentuneita elintarvikkeita havaittiin – *löytymisestä*. Vaikuttaa siltä, että virolaismedian kanta asiaan säilyy maltillisempänä kautta linjan, ainakin sanavalinnat ovat vähemmän johdattelevia. Sen sijaan aineistossa esiintyvät ukrainalais-, latvialais- ja valkovenäläissivustot seurailevat venäläisen lehdistön sanavalintoja. Suomalaiset sivustot käyttävät *myrkyttämistä* otsikoissaan, mutta niiden ajatuksena on pikemminkin uutisoida Venäjällä syntyneestä kohusta kuin itse humanitaarisesta avusta.

8.1.2 OTSIKOT: TOIMIJAT JA TOIMINNAN KOHTEET

Suurin osa otsikoista jättää kertomatta, kuka toimittamista, ruokkimista tai myrkyttämistä harjoittaa (ks. liite 4). Venäjänkielisissä artikkeleissa ylivoimaisessa enemmistössä on indefiniittispersoonainen monikon kolmannen persoonan muoto, joka jättää konkreettisen toimijan epämääräiseksi. Yleisimmin mainittu konkreettinen toimija on *suomalaiset*. Aktiivi korostaa toiminnan subjektia, passiivi taas toiminnan kohdetta (Tiittula 1989: 10). Jos ajatellaan venäjän indefiniittispersoonaisen muodon vastaavan suomen passiivia, suurin osa artikkelien otsikoista painottaa sitä, ketkä ovat humanitaarisen avun vastaanottajia. Passiivin turvin toimittaja voi paeta vastuuta; hän voi syyttää myrkyttämisestä kohdistamatta syytöstä suorasti kehenkään. Voi myös olla, että indefiniittispersoonaisen muodon tarkoitus on herättää lukijassa kysymys, kuka oikein on syyllinen. Arvoituksellinen otsikko houkuttelisi näin lukijaa jatkamaan lukemista.

Esimerksi Rossijskaja gazeta jättää toimijan otsikossaan auki, mutta tekee myöhemmin tekstissä selväksi, ketkä sen mielestä ovat vastuullisia mahdollisista ruokamyrkytyksistä.

Voi myös olla, että toimijoiden epäselvyys otsikossa johtuu niiden epämääräisyydestä itse tekstissä (ks. luku 8.2). Joissakin otsikoissa toimijaksi on yllättäen noussut *Viro* (Molodaja gvardija ja Pravda.ru:n englanninkielinen versio) tai *virolaiset* (Poljarnaja zvezda ja Stoletie). Esimerkiksi Molodaja gvardija otsikoi: *Эстония кормит малоимущих русских финской тухлятиной* 'Viro ruokkii vähävaraisia venäläisiä pilaantuneella suomalaisella ruoalla'. Vaikka sivusto mainitsee ruoan tulevan Suomesta, sen syyttävä sormi osoittaa Viroon. Artikkelin muutenkin provokatiivinen sävy saattaa palvella poliittisia tarkoituksia, onhan Molodaja gvardija venäläisen valtapuolueen, Edinaja Rossijan, nuorisojärjestö.

Jos toimijat ovat hämärän peitossa, niin vastaanottajista suurimmalla osalla sivustoista on näkemyksensä (ks. liite 5). Yleisimmin vastaanottajista puhutaan *Viron venäläisinä*. Toimittamis-aiheisissa otsikoissa todetaan yleisesti ruoka-avun menneen *Viroon*. Suurin yleistys lienee *Viron asukkaat*, jota käyttää mm. Rossijskaja gazeta. Pääasiassa kuitenkin vastaanottajaksi mainitaan Viron venäjänkielinen väestö, josta käytetään erilaisia nimityksiä, kuten *Viron venäläiset*, *venäläisten alueiden asukkaat*, *Viron "venäläisten" alueiden vähävaraiset asukkaat*, *vähävaraiset venäläiset*, *venäläiset* ja *venäjänkieliset*. Aamulehden (1.8) mukaan ruoka päättyy *naapurimaan köyhille, etenkin venäjänkieliselle vähemmistölle*. Suurin osa otsikoista on vastaanottajan suhteen lähellä alkuperäistä. Joissain otsikoissa on oletettu vastaanottajien olevan *vanhuksia* (Russkij obozrevatel') tai *eläkeläisiä* (Topnews). Nämä tulkinnat luultavasti perustuvat Rossijskaja gazetan tekstiin, jossa Sergej Sergeev päivittelee eläkeläisten ruokajonoja ja toimittaja kommentissaan säälii ikääntyneitä ja vähävaraisia Viron kansalaisia, jotka tulevat huijatuiksi ostaessaan halpaa mutta vanhentunutta ruokaa.

8.2 Toimijat ja vastaanottajat leipätekstissä

Aamulehden (1.8.) reportaasista erittelen tekstissä mainitut toimijat ja vastaanottajat. Toimijalla käsitän tässä henkilöä tai tahoa, joka toimii aktiivisesti tai saa äänensä kuuluviin artikkelissa. Toimijoissa on havaittavissa kahtiajakautumista. Kutsun

positiivisiksi toimijoiksi niitä, jotka edistävät ruoka-avun eteenpäin menoa. Heitä ovat mm. Humanitaarinen Idäntyö -yhdistyksen jäsenet. Negatiiviset toimijat kyseenalaistavat ruoka-avun jollakin tavalla tai ovat innottomia yhteistyöhön: S-marketin marketpäällikkö perustelee ruoan poisheittoa tiukalla elintarvikelailla, Pirkanmaan Osuuskaupan johtohenkilö ei päästä Aamulehteä kuvaamaan poisheitettyä ruokaa, vironkielinen enemmistö ei ole kiinnostunut auttamaan venäjänkielisiä. Muutamissa kohdissa toimija voidaan lukea molempiin kategorioihin: esimerkiksi toimittaja kysyy, onko toiminta elintarvikelain vastaista, mutta toteaa sitten, että se täyttää lain normit. Näin laki on ensin toimintaa vastaan, mutta kääntyykin sen puolelle. Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtaja Osmo Laineen ajatukset ovat toisaalta-toisaalta -pohdintaa, jossa on argumentteja puolesta ja vastaan.

TAULUKKO 2. Aamulehden toimijat.

Positiiviset toimijat	Negatiiviset toimijat
<ul style="list-style-type: none"> •hyväntekeväisyysjärjestöjen rekat •Humanitaarinen Idäntyö -nimisen yhdistyksen jäsenet Jussi Latvala, Tarja Wallenius ja Ahti Mäkelä •yhdistyksen jäsenet •Lielahden Citymarketin kauppias Paulus Salo •Humanitaarinen Idäntyö •Humanitaarisen Idänavun vapaaehtoiset •yhdistyksen aktiivit •elintarvikelaki •Humanitaarisen Idänavun Jussi Latvala •jotkut kauppiaat •Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtaja Osmo Laine •23-vuotias diplomi-insinööri Juri Timofejev •suomalaiset lahjoittajat, yritykset ja eläkeläiset, jotka tukevat yhdistyksen toimintaa tavaroin tai rahalahjoituksin. 	<ul style="list-style-type: none"> •kauppiaat, joiden suhtautuminen vaihtelee •Harjuntaustan S-marketin marketpäällikkö Tarja Simonen •elintarvikelaki •Lielahden Citymarketin entinen kauppias •Outi Pellikka Pirkanmaan Osuuskaupan johdosta •Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtaja Osmo Laine •Vironkielinen enemmistö

Kun siirrytään Postimeehen uutiseen, toimijoiden ja henkilöiden määrä ylipäättään vähenee reilusti. Luonnollisena selityksenä on artikkelin lyhyys. Lyhyden myötä asioista puhutaan yleisemmällä tasolla. Aamulehden nimeltä mainitsemat kaupat ovat nyt *muutamat S-ryhmän ja K-ketjun kaupat* ja venäjänkielisessä versiossa vain *Tampereen kaupat*. Vironkielisessä uutisessa Osmo Laineen kommentista on säilynyt ajatus siitä, että Suomen köyhille olisi parempi antaa rahaa, venäjänkielisessä uutisessa Laine on häivytetty kokonaan ja lausunnon kerrotaan olevan *muutamien kauppojen* mielipide. Jussi

Latvala kertoo molemmissa artikkeleissa joidenkin kauppojen antavan ruokaa sillä ehdolla, että sitä ei jaeta Suomessa.

TAULUKKO 3. Postimeehen toimijat.

Toimijat
<ul style="list-style-type: none"> • mõned S-grupi ja K-keeti kauplused '<i>muutamat S-ryhmän ja K-keetjun kaupat</i>' • heategevuslik organisatsioon Idäntyö '<i>hyväntekeväisyysjärjestö Idäntyö</i>' • organisatsioon esindaja Jussi Latvala '<i>järjestön edustaja Jussi Latvala</i>' • kaupmehed '<i>kauppiaat</i>' • Toidukaubanduse assotsiatsioon juht Osmo Laine '<i>Ruokakauppojen yhdistyksen johtaja Osmo Laine</i>' • магазины в Тампере '<i>Tampereen kaupat</i>' • благотворительная организация Idäntyö '<i>hyväntekeväisyysjärjestö Idäntyö</i>' • представитель организации Юсси Латвала '<i>järjestön edustaja Jussi Latvala</i>' • некоторые магазины '<i>muutamat kaupat</i>'

Delfin uutisissa (4.8.) ovat mukana samat toimijat kuin Postimeehen vironkielisissäkin uutisissa. Joitakin muutoksia on kuitenkin tapahtunut: S-ryhmästä on tullut *S-kauppa* ja K-keetjusta *K-kauppa*. Kun vielä Rossijskaja gazeta käyttää samaa nimitystä, tämä muutos säilyy läpi koko venäläisen lehdistön. Ukrainalainen Čas pik yleistää ruoka-apua antavien kappojen kuuluvan *Kauppa*-nimiseen keetjuun. Delfin sanamuodosta voisi kuvitella Osmo Laineen olevan kauppiaiden yhdistyksen nimi: *По словам Союза торговцев Осмо Лайне...* 'Kauppiaiden liiton Osmo Laineen mukaan...'. Voi ollakin, että tästä juontaa juurensa myös Rossijskaja gazetassa tapahtuva yleistys, jonka mukaan Suomessa yleisesti ollaan sitä mieltä, että köyhille on parempi antaa rahaa. Delfi on omassa artikkelissaan ottanut kuusi uutta henkilöä antamaan lausuntoja tästä uutisesta, joka aiheutti epä tietoisuutta Viron venäjänkielisillä alueilla. Kohtlajärveläiset virkamiehet Jurij Kolo ja Arne Berendsen eivät ole kuulleet vanhentuneiden elintarvikkeiden tuonnista. Berendsen kehottaa kysymään köyhäntalon johtajalta Viktoria Gončarovalta. Tämä kertoo heidän saavan humanitaarista apua Suomesta, mutta pääasiassa vaatteiden muodossa. Narvan sosiaalijohtaja Aleksandr Ljudvigilla ei ole tietoa asiasta. Narvan kaupunginkokouksen puheenjohtaja Mihail Stal' nuhin pitää koko juttua "jäynänä", josta ei kannata hermostua. Eläkeläisten ja veteraanien liiton puheenjohtaja Valerij Tumko – kuultuaan venäjänkielisille alueille tulevista vanhentuneista ruokaeristä – kertoo, ettei olisi uskonut suomalaisten sillä tavalla nöyryyttävän Viroa. Delfin mukaan ruoan toimittavat Viroon humanitaariset *organisaatiot* (monikko), vaikka Aamulehti kertoo ainoastaan Idäntyön toiminnasta.

Delfin tapauksessa olen jakanut toimijat suomalaisiin toimijoihin ja Virossa haastateltuihin kommentoijiin. Vaikka kommentoijat eivät todellisuudessa kuulu ruoka-avun vastaanottajiin, Delfi lukee heidät mahdollisten vastaanottajien edustajiksi heidän venäjänkielisyytensä ja asemansa takia.

TAULUKKO 4. Delfin toimijat.

Suomalaiset toimijat	Kommentoijat Virossa
<ul style="list-style-type: none"> •финны <i>'suomalaiset'</i> •некоторые финские магазины сетей S-Каупра и К-Каупра <i>'muutammat suomalaiset S-Kauppa ja K-kauppa -ketjujen kaupat'</i> •гуманитарные организации <i>'humanitaariset järjestöt'</i> •представитель гуманитарной организации Idäntyö Юсси Латвала <i>'humanitaarisen Idäntyö-järjestön edustaja Jussi Latvala'</i> •по словам Союза торговцев Осмо Лайне <i>'Kauppiaiden liiton Osmo Laineen mukaan'</i> 	<ul style="list-style-type: none"> •некоторые комментаторы <i>'muutammat kommentoijat'</i> •вице-мэр Кохтла-Ярве Юрий Коло <i>'Kohtlajärven apulaiskaupunginjohtaja Jurij Kolo'</i> •председатель Кохтла-Ярвского городского собрания Аарне Берендсен <i>'Kohtlajärven kaupunginkokouksen puhemies Aarne Berendsen'</i> •руководитель социального дома Виктория Гончарова. <i>'turvakodin johtaja Viktorija Gončarova'</i> •вице-мэр города по социальным вопросам Александр Людвиг <i>'Narvan kaupungin sosiaalitoimen apulaishohtaja Aleksandr Ljudvig'</i> •Председатель Нарвского горсобрания Михаил Стальнухин <i>'Narvan kaupunginkokouksen puhemies Mihail Stal'nuhin'</i> •Председатель Объединения пенсионеров и ветеранов Кохтла-Ярве Валерий Тумко <i>'Kohtlajärven Eläkeläisten ja veteraanien yhdistyksen puheenjohtaja Valerij Tumko'</i>

Rossijskaja gazetan myötä suomalaisiin toimijoihin tulee hieman lisää muutoksia. Nyt puhutaan *suurten suomalaisten kauppojen kauppiaista*. Suomalaisista on tullut ironisesti *ystävällismielisiä suomalaisia*, mikä onkin omiaan johdattelemaan Valerij Tumkon hämmästykseen ja loukkaantumiseen. Viron viranomaisten kerrotaan vaikenavan ja venäjänkielisten alueiden sosiaalijohtajien olevan asiasta tietämättömiä. Tästä osoituksena ovat Aleksandr Ljudvigin ja Viktorija Gončarovan lausunnot. Suomalaiset ja sosiaalijohtajat olen luokitellut negatiivisiksi toimijoiksi. Heidän syyttäjiään ovat Valerij Tumko ja Viron venäläisten yhdistysten liiton puheenjohtaja Sergej Sergeev. Sergeevin lisäksi RG tuo uuden näkökulman asiaan *paikallisten asiantuntijoiden* myötä, jotka olettavat ruoan päätyvän uusilla päiväyksillä kauppoihin myyntiin. Asiantuntijoiden lausunnossa epämääräiseen tekijään viittaava indefiniittipersoonainen muoto paljastaa että tarkkaa tietoa siitä, kuka tekee ja mitä, ei ole. Heidän mukaansa ruoka *jaetaan (развозят)* paikallisiin kauppoihin. Samoin ruoan esittäminen subjektin roolissa mahdollistaa toimijan kätkemisen: *Возможно также, что эти продукты поступают в больницы.* 'On myös mahdollista, että nämä elintarvikkeet päätyvään sairaaloihin'.

Taulukko 5. Rossijskaja gazetan toimijat.

Negatiiviset toimijat	Syyttäjät
<ul style="list-style-type: none"> • Финские магазины <i>'suomalaiset kaupat'</i> • предприниматели крупнейших финских магазинов <i>'suurten suomalaisten kauppojen kauppiaat'</i> • некоторые финские магазины сетей S-Кауппа и К-Кауппа <i>'muutammat suomalaiset S-Kauppa ja K-kauppa -ketjujen kaupat'</i> • гуманитарные организации <i>'humanitaariset järjestöt'</i> • представитель финской гуманитарной организации "Идянтюйо, Юсси Латвала <i>'suomalaisen humanitaarisen järjestön, Idäntiön, edustaja Jussi Latvala'</i> • дружественные финны <i>'ystävällismieliset suomalaiset'</i> • эстонские власти / власти Эстонии <i>'Viron viranomaiset'</i> • дружественная Финляндия <i>'ystävällismielinen Suomi'</i> • руководители регионов, где живет русскоязычное население <i>'Viron venäjänkielisten alueiden johtajat'</i> • Александр Людвиг <i>'Aleksandr Ljudvig'</i> • Виктория Гончарова <i>'Viktorija Gončarova'</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Валерий Тумко <i>'Valerij Tumko'</i> • председатель Союза объединений российских соотечественников Эстонии Сергей Сергеев <i>'Viron venäläisten yhdistysten puheenjohtaja Sergej Sergeev'</i> • ряд местных экспертов <i>'joukko paikallisia asiantuntijoita'</i>

Rossijskaja gazetaa lähteenään käyttävässä lehdistössä toimijat ja esiintyjät vaihtelevat. Ruoan lähettäjänä pääasiallisesti mainitaan *muutammat S- ja K-kauppaketjujen kaupat*. Epämääräisyys on joissakin tapauksissa johtanut vääriin tulkintoihin. Rossijskaja gazeta jatkaa Delfin linjoilla siitä, että ruoka-apua toimittavia humanitaarisia järjestöjä on useita. Se kuitenkin ymmärtää järjestöjen olevan suomalaisia perätessään suomalaisten järjestöjen vastuuta. Eho Moskvyy ei mainitse, mistä maasta järjestöt ovat, ja sitä lähteenään käyttävä Media aktivist kirjoittaa *Viron humanitaaristen järjestöjen saavan suomesta elintarvikkeita*. Epäselvyys siitä, minkä maalaiset järjestöt ovat kyseessä, tai RG:n mainitsemien asiantuntijoiden ehdotus ruoan uusiomyynnistä virolaisissa kaupoissa on saanut jotkut julkaisut syyttämään Viroa koko asiasta. Molodaja gvardija ja Gazeta.ru:ta lähteenään käyttävä Poljarnaja zvezda otsikoivat näin:

- (7) Эстония кормит малоимущих русских финской тухлятиной. *'Viro ruokkii vähävaraisia venäläisiä pilaantuneella ruoalla.'* (Molodaja gvardija)
- (8) Финны травят просроченными продуктами эстонцев, а эстонцы – русских *'Suomalaiset myrkkyttävät vanhentuneilla elintarvikkeilla virolaisia, ja virolaiset venäläisiä'* (Poljarnaja zvezda)

Rossijskaja gazetan viittaus viranomaisiin herättää myös kysymyksiä.

- (9) Что касается властей Эстонии, то они хранят молчание. Руководители регионов, где живет русскоязычное население, туманно заявляют, что вообще не видели никаких продуктов, поступающих по линии гуманитарных организаций из Финляндии. *'Mitä tulee Viron Viranomaisiin, he vaikenevat.'*

Venäjänkielisten alueiden johtajat epämääräisesti ilmoittavat, etteivät ole nähneet minkäänlaisia Suomesta humanitaarisena apuna tuotuja elintarvikkeita. (RG)

Luetaanko venäjänkielisten alueiden sosiaalijohtajat tässä vaikeneviin viranomaisiin? Mikäli viranomaisilla tarkoitetaan venäjänkielisten alueiden johtajia, syntyy helposti käsitys, että tietämättömyys on vaikenemista, ja johtajat tietävät enemmän kuin kertovat. Eho Moskvy toteaa, että Viron viranomaiset eivät ole kommentoineet asiaa vielä mitenkään. Media aktivist menee tässäkin pidemmälle väittäessään viranomaisten kieltäytyvän kommentoimasta asiaa. Pravda.ru:n englanninkielisen artikkelin mukaan viranomaiset ovat jotenkin juonessa mukana.

- (10) *Власти Эстонии ситуацию пока никак не комментируют. 'Viron viranomaiset eivät ole vielä kommentoineet asiaa millään tavalla.'* (Eho Moskvy)
- (11) *Ситуацию же комментировать власти Эстонии отказались. 'Viron viranomaiset ovat kieltäytyneet kommentoimasta asiaa.'* (Media aktivist)
- (12) *Authorities presumably ship the expired food to the areas where the Russian-speaking population is predominant, the Rossiiskaya Gazeta reports. (kursiivi – Pravda.ru) 'Viranomaiset oletettavasti kuljettavat vanhentuneen ruoan alueille, joilla asuu pääasiassa venäjänkielistä väestöä, kertoo Rossijskaja gazeta.'* (Pravda.ru (engl.))

Seuraavaksi tarkastelen, keitä ovat ruoka-avun vastaanottajat. Aamulehden reportaasin voidaan todeta ylipäätään vilisevän henkilöitä: siinä mainitaan nimeltä 14 henkilöä ja lisäksi puhutaan *kauppiaista, Latvalan vaimosta, vapaaehtoisista, 16-vuotiaasta työstä ja hänen lapsestaan, huumekodin asukkaista ja henkilökunnasta sekä Tšernobylin asukkaille syntyneistä vammaisista lapsista*. Huomattavaa onkin, että toimijoiden lisäksi myös vastaanottajia mainitaan nimeltä tai muuten yksityiskohtaisesti kuvaillen.

Kun siirrytään virolaiseen lehdistöön, ruoka-avun vastaanottajien ääni hiljenee ja heistä tulee suuremman kokonaisuuden edustajia. Postimees puhuu *Viron köyhistä* ja mainitsee avun menevän *venäjänkielisille alueille*. Delfi on samoilla linjoilla. Rossijskaja gazeta näkee ruoka-avun vastaanottajat myrkytysoperaation *uhreina*. RG:n vastaanottajajoukko on aluksi varsin epämääräinen, mutta tarkentuu tekstin edetessä: *Viron asukkaat, Viron vähävaraiset asukkaat, Viron venäjänkielinen väestö, alueet, joilla asuu venäjänkielistä väestöä*. Sergej Sergeevin mukaan ruokajonoissa seisovat *eläkeläiset* joutuvat tappelemaan pilaantuneesta makkaranpalasta. Asiantuntijoiden ehdotuksen perusteella ruoka voi päätyä *sairaaloihin ja kauppoihin* ja sitä kautta myös

virolaisten vatsoihin. Kommenttiosiossa artikkelin RG:n toimittaja on loukkaantunut *vanhusten ja Viron vähävaraisten asukkaiden* puolesta, jotka ”hankkivat näennäisen halpoja elintarvikkeita tietämättä, että ne on haluttu heittää menemään jo aikoja sitten”.

Heti kun Postimees – varsin ymmärrettävistä uutisteknisistä syistä – yleistää konkreettiset avunsaajat vain köyhiksi, syntyy kysymys, kuka vanhentuneita elintarvikkeita todella saa. Niinpä esimerkiksi Lenta erittäin kyseenalaistavassa artikkelissaan huomauttaa, että Rossijskaja gazeta ei tarkemmin mainitse, mille venäjänkielisille alueille apua viedään, eikä kerro yhdestäkään ihmisestä, joka olisi todella saanut Suomesta huonolaatuista ruokaa (ks. luku 8 esim. 24). Radio Majak yrittää erikoisreportaasissaan selvittää toimijoita ja vastaanottajia, mutta toteaa yritykset tuloksettomiksi:

- (13) Впрочем, последующие попытки выяснить, кто, куда и кому поставлял такую помощь, и, самое главное, кто ее получил, оказались безуспешными. *’Kuitenkin yritykset selvittää, kuka, minne ja kenelle toimitti tällaista apua, ja ennen kaikkea, kuka sitä vastaanotti, ovat osoittautuneet tuloksettomiksi.’* (Radio Majak)

Kun Aamulehden konkreettiset paikat ja avunsaajat on poistettu, on alettu haastatella ihmisiä, joilla ei ole aiheesta tietoa. Poikkeuksen muusta kirjoittelusta muodostaa Vzgljad, joka on tukeutunut Aamulehden alkuperäiseen artikkeliin. Se toteaa, Aamulehteä lainaten, ruoan vastaanottajien olevan kiitollisia saamastaan avusta ja ottaa esimerkiksi 63-vuotiaan Pjotr Savosinin⁵. Suorassa lainauksessa se pysyttelee muuten Aamulehden informaatiossa, mutta on lisännyt ruoan menevän pääasiassa venäjänkielisille vanhuksille, vaikka Aamulehti ottaa esimerkiksi Savosinin lisäksi 26-vuotiaan Nikolain, 16-vuotiaan tytön, huumekodin nuoret miehet ja naiset sekä vammaiset lapset.

---

⁵ Aamulehden käyttämät venäläiset nimet on kirjoitettu siinä muodossa, kuin Aamulehti on niitä käyttänyt.

8.3 Informaation valinta ja järjestäminen

Bruun, Koskimies ja Tervonen (1986) toteavat uutisen sisältävän lukuisia julkilausumattomia kannanottoja, jotka ilmenevät valintoina. Valinta kertoo, mikä asia on nähty uutisen arvoiseksi, mitä piirteitä uutiseen sisällytetään ja millaisilla kielellisillä ilmauksilla asiaa jäsennetään. Edes objektiivisimpana uutismuotona pidetty uutissähke ei ole vapaa näistä näkökulmaa heijastavista valinnoista. (Tiittula 1989: 10.)

Pietilän mukaan uutinen koostuu informaatiopalasista. Uutinen sommitellaan relevanteista paloista, jotka järjestetään suhteisiin keskenään ja liitetään yhteen kertojan (toimittajan) sidosdiskurssin avulla. (Pietilä 1995: 68.) Kuvaan tätä infopalojen joukkoa sanalla ”uutisämpäri”. ”Uutisämpäriin” voi nähdä myös sinä ”päällekkäisten ja avoloppuisten tapahtumien joukkona”, josta Somers ja Gibson puhuvat (ks. luku 2.2). Tästä ”uutisämpäristä” uutiseen kauhotaan halutut palat. Joka kerta, kun asian tiimoilta joku sanoo jotain, ”uutisämpäriin” ilmestyy uusia infopalasia, joita voidaan käyttää uutisen koostamiseen. Pietilä (1995: 82) toteaa myös, että uutisen välittömänä aineksena eivät ole niinkään tapahtumat kuin ”vieraat puheet”. Uutinen on ensisijaisesti esitys esityksistä ja vasta sitä kautta se raportoi myös tapahtumia. Myös tämän tutkimuksen aineistossa uutiset ovat mitä suurimmissa määrin esityksiä esityksistä, sillä ainoa toimittaja, joka itse näkee vanhentunutta ruokaa, on Aamulehden alkuperäisen reportaasin kirjoittaja. Uutisoinnin edetessä ilmaantuu henkilöitä, jotka kommentoivat tilannetta, ja joiden kommentteista tulee uusia aineksia ”uutisämpäriin”.

Taulukossa 6 on esitelty tämän tutkimuksen ”uutisämpäri” ja mediat, jotka tuovat siihen informaatiopalasia. Muut mediat tyytyvät enemmän tai vähemmän suorasti referoimaan näitä. ”Uutisämpärissä” on esiintyjien lausuntoja, jotka voivat olla suoraa tai epäsuoraa esitystä (tai vapaata epäsuoraa, johon en kuitenkaan perehdy tässä työssä sen tarkemmin), sekä toimituksen antamaa lisätietoa tilanteesta tai toimittajan kantaa ottava kommentti. Toimittajista tulee myös esiintyjä, kun toinen media referoi heidän tekstiään. Esitetty ”uutisämpäri” on siinä mielessä lopullinen, että siinä ovat mukana koko aineistona olevan uutisketjun informaatiopalat. Ajallisesti mediat ovat materiaalin suhteen eriarvoisessa asemassa. Mitä myöhempään asiaan reagoidaan, sitä enemmän

näkökulmia on tullut esille. Valinnanvaran käänköpuolena on se, että aihe on saattanut menettää ajankohtaisuuttaan.

TAULUKKO 6. ”Uutisämpäri”.

Media	Suora esitys	Epäsuora esitys	Toimittajan kommentti
Aamulehti	Jussi Latvala, Tarja Simonen, Paulus Salo, Outi Pellikka, Osmo Laine, Juri Timofejev, Galina Isakova	elintarvikelaki, Pjotr Savosin, Jarl Sapovalov, ruoka-avun vastaanottajat	toimittaja kuvailee Idäntöön toimintaa ja ottaa siihen kantaa
Kompromat			toimituksen kannanotto
Delfi (4.8.)	Jurij Kolo, Aarne Berendsen, Viktorija Gončarova, Aleksandr Ljudvig, Mihail Stal’nuhin, Valerij Tumko	venäjänkielisen väestön hämmennys, muutamat kommentoijat	
Postimees/ Mnenie		Delovye vedomostin mielipidekysely	kolumnistin mielipide
Pervyj baltijskij kanal	Mihail Stal’nuhin, Hanna Turecki		
Rossijskaja gazeta	Sergej Sergeev	viranomaiset, paikalliset asiantuntijat	toimittajan kommentit ja lisäykset
Vzgljad	Katja Koikkalainen		toimituksen huomautus
Radio Majak	Kirjeenvaihtaja Osipov		
KM.ru			toimituksen kommentti
Tarbija24	Raimond Strastin		
Delfi (6.8.)	Mihail Stal’nuhin		
Pravda.ru (engl.)			selvitys Viron venäläisten tilanteesta
Yle			toimituksen lisäys Hanti-Mansian kokouksen kireistä tunnelmista
Vesti Dnja	Olev Kalda	elintarvike- ja eläinlääkintävirasto	
Pohjarannik	Kaidi Kazela, Maria Minhof, Merike Peri, Sirli Tammiste, Galina Radčenko	elintarvike- ja eläinlääkintäviraston kirje	
ERR	Helgi Tepper, Maria Minhof,	laaduntarkkailijat	

Näistä informaatiopaloista osa ei päädy ollenkaan muihin medioihin, osa esiintyy vain muutamaan otteeseen. Toisaalta muutamat niistä esiintyvät jatkuvasti. Niiden on nähty olevan asian kannalta tärkeimpinä uutiselementtejä. Aamulehden alkuperäisestä uutisesta kierroksella mukana pysyvät toimittajan antama perusinformaatio ruoka-avun viennistä,

Jussi Latvalan lausunto siitä, että muutamat kaupat antavat ruokaa, jos se viedään pois Suomesta, sekä Osmo Laineen mielipide, jonka mukaan köyhille olisi parempi antaa rahaa ruoan asemasta. Laineen mielipidettä tosin jossain vaiheessa aletaan esittää yleisenä Suomessa vallitsevana mielipiteenä. Delfin haastattelemista henkilöistä turvakodin johtaja Viktorija Gončarov, Narvan sosiaalijohtaja Aleksandr Ljudvigin ja eläkeläisten yhdistyksen puheenjohtaja Valerij Tumkon lausunnot toistuvat myöhemmässä aineistossa. Toistumiseen lienee syynä se, että Rossijskaja gazeta on valinnut nämä kommentit oman uutisensa rakentamiseen. Lisäksi RG esille Viron venäläisten yhdistysten puheenjohtajaa Sergej Sergeevin mielipiteen ja paikallisten asiantuntijoiden oletuksen ruoan päätyemisestä kauppoihin.

Seuraavaksi esittelen joitakin havaintoja siitä, mitä informaatiopaloja aineistossa käytetään, eli keitä päästetään ääneen, ja teen joitakin huomioita esitysjärjestyksestä. Tutkittavaksi olen ottanut Rossijskaja gazetan jälkeen samana päivänä (6.8.) ilmestyneet artikkelit, joissa Rossijskaja gazeta vaikuttaisi olevan ensisijaisena lähteenä. Näitä artikkeleja on 19. Suurin osa artikkeleista on julkaistu venäläisillä sivustoilla, mutta mukana ovat myös Aamulehti sekä virolaiset Delfi ja Tarbija24. Olen jaotellut artikkelit luvussa 8.1.1 eriteltyjen otsikoiden toiminnan ja aiheen mukaan. Tämä saattaa antaa jotain osviittaa siitä, miten erilainen kärki johtaa erilaiseen kehystämiseen ja erilaisiin valintoihin. Pelkän otsikon perusteella luokittelu ei tosin ole täysin kattava, sillä myös leipätekstissä saatetaan puhua esimerkiksi *myrkyttämisestä*, vaikka sitä ei otsikossa mainittaisikaan. Toisaalta Aamulehti on käyttänyt otsikossaan *myrkyttämistä*, vaikka sen näkökulma poikkeaa huomattavasti muista. Enimmäkseen kuitenkin otsikko viittaa myös näkökulmaan, josta asiaa tarkastellaan.

TAULUKKO 7. RG:a ensisijaisena lähteenään 6.8.2008 käyttävien sivustojen informaatiopalat. Merkintä RG, jos informaatiopala on Rossijskaja gazetan käyttämä. Taulukko kokonaisuudessaan liitteessä 6.

Informaatiopala	RG	Myrkytys (8)	Skandaali (2)	Myyminen (2)	Ruokkiminen (4)	Hölynpölyä (1)	Ei näyttöä (1)	Päätyminen (1)	Yhteensä (19)
Suomesta vanhaa ruokaa Viroon	RG	8	2	2	4	1	1	1	19

Suomessa sakkoja tai vankeutta	RG	8	2	1	1				12
Sergej Sergeev	RG	6	1		4		1	1	13
Jussi Latvala / suomalaisen hum. järjestön edustaja	RG	6	2	2	1				11
Venäläiset aluejohtajat	RG	6	1		3	1		1	12
Viranomaiset	RG	7	1		3			1	12
Aleksandr Ljudvig	RG	6	1		2	1		1	11
Suomessa ollaan sitä mieltä (alun perin Laine)	RG	5			1				6
Paikalliset asiantuntijat	RG	4			1			1	6
Viron ven. järjestöjen suuttumus	RG	4			1				5
Valerij Tumko	RG	4			1				5
Viktorija Gončarova	RG	1			2	1		1	4
RG:n toimittaja	RG	1			1	1			3

Taulukossa 7 on esitelty Rossijskaja gazetaa ensisijaisena lähteenään 6.8. käyttävien artikkelien informaatiopalat suhteessa otsikon toimintaan. Esimerkiksi uutisia, joiden otsikossa toimintaa nimitetään myrkyttämiseksi, on kahdeksan, ja niistä neljä mainitsevat paikallisten asiantuntijoiden lausunnon. Yhteensä tämä lausunto tuodaan esille kuudesti. Ensisijaisen lähteen käyttämät informaatiopalat luonnollisesti dominoivat uutisointia. Uutiset, joissa ruoka-avustusta kutsutaan otsikossa myrkyttämiseksi käyttävät samoja informaatiopaloja, kuten *Suomessa saatavia rangaistuksia*, *Latvalan ”tunnustusta”*, *viranomaisten vaikenemista*, *Aleksandr Ljudvigin ja muiden venäjänkielisten alueiden johtajien tietämättömyyttä*. Aleksandr Ljudvigin lausunto esiintyy peräti 11 kertaa, kun taas Viktoria Gončarovin vain neljä kertaa. Myrkyttämisaiheisista artikkeleista vain yhdessä Gončarova mainitaan. Syynä tähän voivat olla ensinnäkin uutistekniset syyt; kommentin ei katsota tuovan olennaista lisätietoa ja on päätetty lyhentää juttua karsimalla se pois, sehän sijoittui Rossijskaja gazetankin artikkelissa uutispyramidin alaosaan. Toiseksi voi olla, että sen sisältämä informaatio ei tue käsitystä laajasta myrkytysoperaatiosta. Tätä ajatusta puoltaa se, että kyseenalaistavia näkökulmia esittävät

Delfi, Vzgljad ja Lenta tuovat esille Gončarovin lausunnon. Kolmanneksi hoitokodin johtajaa ei välttämättä pidetä auktoriteetilähteenä toisin kuin vaikkapa sosiaalijohtaja Aleksandr Ljudvigia, jonka lausuntoa sekä myrkyttämistä puoltavat että sen kyseenalaistavat julkaisut käyttävät. Myrkyttämisuutisissa se liitetään viranomaisten vaikenemiseen ja sillä autentisoidaan venäjänkielisten alueiden johtajien ”epämääräistä väitettä”, jonka mukaan he ovat asiasta tietämättömiä. Kyseenalaistavissa artikkeleissa tietämättömyys toimii kyseenalaistamisen välineenä. Samoin käytetään viranomaisten vaikenemista. Toisaalta se kertoo viranomaisten passiivisuudesta, tai jopa siitä, että he ovat tietoisia toiminnasta, mutta eivät halua puuttua siihen. Toisaalta se vihjaa tiedon olevan vain huhu niin kauan, kuin sille saadaan vahvistus virallisesta lähteestä.

Pietilän mukaan suorat lainaukset toimivat lehtiuutisissa eräänlaisina ”paikan päällä” -muotoina, joilla saadaan luotua autenttisuuden vaikutelmaa (ks. luku 4). Suomalaisten lausunnot esitetään epäsuorina jo Postimeehestä alkaen. Rossijskaja gazeta käyttää runsaasti suoria lainauksia. Valerij Tumkon ja Sergej Sergeevin kommentteja on käytetty antamaan pontta väitteelle suuttumuksesta, joka Viron venäläisissä yhdistyksissä on herännyt. Monissa artikkeleissa Valerij Tumkon kommentti seuraa Viron venäläisten järjestöjen suuttumuksesta kertovaa juontoa. Ainoastaan Novyj region tuo suuttumuksen ilmi ilman Tumkoa. Tällöin suuttumus toimii johdantona seuraavaan kappaleeseen, jossa Sergeev esittää mielipiteitään. Tumkon kommenttia käyttävät vain sellaiset artikkelit, jotka jossain kohtaa nimittävät ruoka-apua myrkyttämiseksi. Voi olla, että Tumkon kommentti ja paikallisten asiantuntijoiden ehdotus eivät ole suosituimpien infopalojen joukossa, koska niiden ei katsota olevan tarpeeksi relevantteja. Se, että Tumko ei odottanut tällaista toimintaa suomalaisilta, kertoo yhden ihmisen subjektiivisen tuntemuksen, joka asiapitoisessa uutisoinnissa harvoin ylittää uutiskynnystä. Paikalliset asiantuntijat jäävät epämääräiseksi käsitteeksi, ja toisaalta heidän ehdotukselleen ei esitetä sen kummempia perusteluja.

Kuten totesimme luvussa 8.2 ruoka-avun vastaanottajien reaktiot putoavat pois jo alkumetreillä. Tämän jälkeen äänessä ovat lähinnä henkilöt, joilla on asiasta mielipiteitä, mutta jotka eivät ole henkilökohtaisesti asian kanssa tekemisissä. Vastaanottajien reaktiot kuitenkin ylittävät uutiskynnyksen Vzgljadin artikkelissa, joka kertoo heidän olevan

kiitollisia. Kiitolliset vastaanottajat asettavat suuttumuksen aiheellisuuden kyseenalaiseksi.

Sergej Sergeevin kommentit ovat säilyttäneet hyvin uutisarvonsa, vaikkakin eri julkaisut näyttävät tuovan esille hänen lausunnoistaan eri asioita. Rossijskaja gazeta kertoo ensin Sergeevin pelkäävän vanhentuneen ruoan aiheuttavan Viron venäläisille erilaisia tauteja. Tämän jälkeen Sergeev vaati, että syyllisiä rangaistaisiin ja Viron viranomaiset ottaisivat asiasta opikseen. Lopuksi hän kommentoi humanitaarisen avustustoiminnan tilaa Virossa ja toteaa ruoan jakelun tuovan mieleen Irakin. Newsru esittää kommentit kokonaisuudessaan, Novaja gazeta ei esitä Sergeevin vaatimuksia, Molodaja gvardija esittää pelkät vaatimukset, RIA-novosti on taas jättänyt pois humanitaarisen toiminnan tilaa koskevan kommentin. Mm. Gazeta.ru, Eho Moskvyy, Radio Majak ja Lenta eivät tuo esille Sergeevin näkemystä ollenkaan. Sergeev voidaan nähdä eräänlaisena sankarina, joka puolustaa Viron venäläisten oikeuksia ja vaatii syyllisille rangaistusta. Hän taistelee ihmisoikeuksien puolesta järjestäytyneitä myrkytysoperaatiota vastaan. Hän on myös tarpeeksi auktoriteettinen taho kommentoimaan tilannetta.

Narratiivin temporaalisen ominaisuuden myötä myös sillä, missä järjestyksessä asia esitetään, on merkitystä, vaikka uutisen kohdalla pyramidimalli vaikuttaakin infopalojen järjestämiseen. Esimerkiksi Rossijskaja gazetan artikkelissa siirrytään Ljudvigin tietämättömyydestä ja Gončarovin väitteestä paikallisten asiantuntijoiden oletukseen. Kun sosiaalijohtajalla ei ole tietoa vanhentuneista elintarvikkeista ja hoitokodissakaan ei niitä ole näkynyt, on luontevaa esittää oletus, että ne päätyvätkin kauppoihin tai sairaaloihin. Pietilän (1995: 73) mukaan esitysjärjestyksellä voidaan asettaa esiintyjä etulyönti- tai altavastaajan asemaan. Rossijskaja gazetan artikkelissa Latvalan diskurssi on sijoitettu ensimmäisen kappaleen jälkeen, kun ruokaa on jo ehditty nimittää pilaantuneeksi ja toimintaa myrkyttämiseksi ja loukkaukseksi Viron venäläisiä kohtaan. Latvala jätetään altavastaajan asemaan, jossa hän sitten tekeekin ”tunnustuksen”. Myös Aleksandr Ljudvigin lausunto ja viranomaisten vaikeneminen tuodaan esiin vasta sitten, kun Sergej Sergeev on suureen ääneen ehtinyt vaatia viranomaisia ottamaan opikseen ja parjannut Virossa tehtävää humanitaarista työtä. Viranomaisten vaikenemisella tai tietämättömyydellä on aivan toisenlainen kaiku

Vzgljadin artikkelissa, jossa sitä edeltää suomalaisen toimittaja-tutkija Katja Koikkalaisen selvitys toiminnan laillisuudesta.

Rossijskaja gazeta on sijoittanut viranomaisten vaikenemisen ja venäjänkielisten alueiden johtajien tietämättömyyden peräkkäin samaan kappaleeseen. RIA-novosti esittää viranomaisten vaikenemisen omana yhden lauseen kappaleenaan. Newsru taas on tehnyt asiasta väliotsikon, jolla tiivistetään tietämättömyys ja Aleksandr Ljudvigin kommentti. Nämä ovat pieniä asioita, joilla voi vaikuttaa siihen, miten lukija yhdistää asioita toisiinsa.

8.5 Tiedon lähde

Uutislähteen mainitseminen auttaa lukijaa punnitsemaan tiedon luotettavuutta. Myös sillä, kuka tai mikä tiedon lähde on, on merkitystä. Asia voidaan esittää esimerkiksi yleispätevänä toteamuksena tai satunnaisen ihmisen kommenttina. Kun Kauffman ja Broms (1988) analysoivat amerikkalaisen ja neuvostoliittolaisen lehdistön eroja, he huomasivat, että ”journalistinen totuus” on näissä kulttuureissa erilainen. Tuolloin idän symboliikka nojasi rituaalistuneisiin ja ideologisiin fraaseihin totuuden kriteereinä. Lännen symboliikka taas perustui pseudorealismiin, jossa korotetaan mielipiteitä ja huhuja totuuden tasolle. (Tiittula 1989: 9.) Oletan tänä päivänä myös idän kallistuneen enemmän pseudorealismiin suuntaan, vaikkakin tietyillä ideologisilla fraaseilla esimerkiksi presidentin suusta lienee edelleen painoarvoa. Ainakin tässä tutkimuksen aiheena olevassa ”mediakohussa” huhut ja mielipiteet ovat olennaisia.

Pietilän mukaan auktoriteetilähteet tukevat uutisten uskottavuutta ja todellisuusvaikutelmaa, ja toisaalta esiintyminen uutisissa pitää yllä auktoriteetilähteiden uskottavuutta. (1995: 101.) Tässä tutkimusaineistossa Delfin haastattelemissa auktoriteetilähteillä (sosiaalijohtajat) ei ollut tietoa asiasta. Se ei kuitenkaan estä heitä esiintymästä olennaisena osana uutisointia. Myös Valerij Tumko ja Sergej Sergeev voidaan järjestöjohtajina nähdä asiantuntijoina, joilla saattaisi olla asiasta tietoa. Joskus tiedon lähde saatetaan ilmaista hyvinkin epämääräisesti, esimerkiksi silloin, kun puhutaan ”silminnäköjoiden lausunnoista” tai ”luotettavista lähteistä” (Tiittula 1989: 9).

Epämääräisenä auktoriteetilähteenä tutkimusaineistossa toimivat Rossijskaja gazetan mainitsemat ”paikalliset asiantuntijat”.

- (14) Rяd местных экспертов выдвинули предположение, что испорченная еда вообще не доходит до бедняков. Финны отправляют продукты в Эстонию, где ее тут же развозят по местным магазинам. Там товар с истекшими сроками годности продают по обычной цене, но в новой упаковке, где перебита дата реализации. Возможно также, что эти продукты поступают в больницы. Таким образом можно предположить, что финской тухлятиной травятся не только русские, но и сами эстонцы. *'Joukko paikallisia asiantuntijoita arvelee, että pilaantunut ruoka ei ollenkaan mene köyhille asti. Suomalaiset lähettävät elintarvikkeet Viroon, missä ne jaetaan paikallisiin kauppoihin. Siellä säilymispäiväyksen⁶ ylittäneet tuotteet myydään tavalliseen hintaa uusissa pakkauksissa ja uudella realisointipäiväyksellä. On myös mahdollista, että nämä tuotteet päätyvät sairaaloihin. Niinpä voidaan olettaa, että pilaantuneella suomalaisella ruoalla myrkytetään venäläisten lisäksi myös itse virolaisia.'* (RG)

Keitä nämä asiantuntijat ovat? Heitä ei mainita Delfin kummassakaan artikkelissa (4.8.) eikä muilla virolaisilla sivustoilla. Sergej Sergeev on ainoa lähde, jota Rossijskaja gazeta kertoo haastatelleensa. Paikallisista asiantuntijoista pääsee kuitenkin jyvälle lukemalla Delfin sivustolla olevia lukijoiden kommentteja. Nimimerkit *kommentator* ja *tammiku* kommentoivat tilannetta näin.

- (15) **комментатор**, 04.08.2008 18:06
В конечном итоге, окажется, что в Ида-Вирума, эти продукты ПРОДАЮТ!. По весьма выгодной цене... Впрочем, как и вино из Грузии (фекалии). *'Loppujen lopuksi käy kai vielä ilmi, että Itä-Virumaalla näitä tuotteita MYYDÄÄN! Varsin edulliseen hintaan... Samalla tavoin kuin gruusialaista viiniä (ulostetta).'*
- (16) **tammiku**, 04.08.2008 18:11
Все эти продукты приходят в больницу Пурускую. Первыми всё разбирают врачи и медсёстры а потом и нам санитаркам достаётся. Кроме этого одежду получаем даже в упаковках но тут как свора волков все налетают. Это всё происходит уже не один год но никому из городских властей до этого дела нет. Ни за что не поверю что они об этом не знают. А ведь это всё для малоимущих... *'Näitä tuotteita tulee Puruskajan sairaalaan. Ensiksi lääkärit ja sairaanhoitajat käyvät kaiken läpi ja sitten on meidän apuhoitajien vuoro. Ruoan lisäksi saamme vaatetta jopa pakkauksissa, mutta täällä kaikki käyvät kiinni kuin susilauma. Tätä on jatkunut jo vuosia, mutta kukaan kaupungin viranomaisista ei puutu asiaan. En mistään hinnasta usko, että he eivät tietäisi siitä. Ja tämä kaikkihan on vähävaraisia varten...'*

---

⁶ Säilymispäiväyksen ja realisointipäiväyksen määritelmät luvussa 9.1

Vaikuttaa siltä, että Rossijskaja gazeta on tehnyt tavallisista lukijoista auktoriteetteja ensin häivyttämällä heidän identiteettinsä ja sitten kutsumalla heitä asiantuntijoiksi. Asiantuntijoita ja silminnäkijöitä he toki saattavat ollakin, mutta yleisesti ottaen keskustelupalstaa tuskin pidetään kovin relevanttina tietolähteenä, onhan vaikeaa tietää onko kommentoija luotettava ja liittyvätkö hänen havaintonsa juuri kyseessä olevaan asiaan. Tämä ”asiantuntijalausunto” sai kuitenkin jonkin verran jalansijaa venäläisessä lehdistössä, mm. uutistoimisto RIA-novosti uutisoi siitä lähes Rossijskaja gazetan sanoin. KM.ru lisää asiantuntijoiden pitävän ehdotustaan varsin todennäköisenä ja kertoo Rossijskaja gazetan haastatelleen heitä. Utro.ru on poistanut väitteestä lähteen, jolloin asiaa ei esitetä asiantuntijoiden ehdotuksena, vaan tosiasiana.

- (17) Ряд местных экспертов, опрошенных «Российской газетой» выдвинули предложение, что испорченная еда из Финляндии вообще не доходит до бедняков. По их словам, весьма вероятен следующий сценарий: финны отравляют продукты в Эстонию, а здесь ее тут же развозят по местным магазинам...’*Rossijskaja gazetan haastattelemat paikalliset asiantuntijat ovat ehdottaneet, että suomesta tuotu pilaantunut ruoka ei ollenkaan päädy köyhille. Heidän mukaansa seuraava kuvio on varsin todennäköinen: suomalaiset lähettävät tuotteita Viroon, ja täällä ne saman tien jaetaan paikallisiin kauppoihin.*’ (KM.ru)
- (18) Та (благотворительная организация Idantu) в свою очередь, переправляет просроченную еду в Эстонию. Там товар с истекшими сроками годности продают по обычной цене, но в новой упаковке, где перебита дата реализации. ’*Se (humanitaarinen Idäntyö-järjestö) puolestaan lähettää vanhentuneen ruoan Viroon. Siellä realisointipäiväyksen ylittänyt tavara myydään tavalliseen hintaan, mutta uudessa pakkauksessa, jossa on uusi realisointipäiväys.*’ (Utro.ru)

Pravda.ru:n englanninkielinen sivusto jättää mainitsematta, mihin lähteeseen sen Viron venäläisten tilannetta käsittelevä osio perustuu. Huomion kiinnittää tekstiin unohtunut hakasulkeissa oleva merkintä, jossa todetaan lähteen vielä puuttuvan.

- (19) According to the Estonian Statistical Office [citation needed], ethnic Russians comprised 25.7% of the population in 2006. *Viron tilastokeskuksen [viittaus puuttuu] mukaan, etniset venäläiset muodostivat vuonna 2006 25,7 prosenttia väestöstä* (Pravda.ru (engl.))

Tällaista merkintää käytetään *Wikipedia*-sivustolla. Kun asiaa tarkastelee lähemmin, huomaa, että kyseinen tekstiosio onkin lähes suoraan kopioitu *Wikipediasta*⁷. Onko

---

⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Russians_in_Estonia (luettu 23.11.2010)

lähteen merkitsemättä jättäminen laiskuutta vai haluaako Pravda.ru piilotella joko suoraa kopiointiaan tai sitten sitä, että se on käyttänyt lähteenään Wikipediaa, jota ei pidetä luotettavimpana mahdollisena lähteenä?

Aineistossa esiintyy muitakin epämääräisiä viittauksia tiedon lähteeseen, esimerkiksi *выяснилось* 'on tullut ilmi', *сообщается* 'kerrotaan' ja *как стало известно* 'kuten on tullut julki'. Näitä käyttävät Novaja gazeta, Stoletie ja Media aktivist viittaavat Rossijskaja gazetaan jossain vaiheessa tekstiä, mutta eivät kerro, mistä se on saanut tietonsa. Molodaja gvardija ei mainitse yhtään lähdettä. Tiittulan (1989: 9) mukaan passiivimuodoilla voidaan luoda käsitys asiantilan yleisyydestä. Toisaalta passiivimuodolla on helppo myös peitellä asiaan liittyviä kysymysmerkkejä. Nämä sivustot eivät olleet aivan ensimmäisten asiasta kirjoittaneiden venäläisten sivustojen joukossa, joten jos epämääräisyys antaa ymmärtää, että asiasta on kirjoitettu useassa paikassa, ei se ole täysin harhaanjohtava ajatus.

- (20) *Выяснилось*, что некоторые финские магазины сетей S-Кауппа и К-Кауппа ежемесячно жертвовали [...] *'On tullut ilmi, että muutammat suomalaiset S-kauppa ja K-kauppa -ketjujen kaupat ovat kuukausittain lahjoittaneet [...]*' (Novaja gazeta)

On mahdollista, että Novaja gazeta on käyttänyt lähteenään Newsru:ta, vaikka ei mainitsekaan sitä, sillä Novaja gazetan otsikko vastaa Newsru:n ingressin ensimmäistä lausetta. Myöskään Newsru ei mainitse Aamulehteä. Alkuperäislähde saattaa siis pudota pois, vaikka voisi ajatella olevan olennaista tietää, mistä tieto alun perin on lähtenyt liikkeelle. Samoin ketjun välistä voi jäädä lähteitä pois, esimerkiksi Rossijskaja gazeta jättää mainitsematta Delfin, joka on RG:n ehkäpä tärkein tietolähde. Toisaalta, jos RG mainitsisi Delfin, se lisäisi sen mahdollisuutta, että asiantuntijoiden huomattaisiin olevan Delfin sivuston kommentoijia. Jossain tapauksissa viitataan suomalaiseen lehdistöön ja Aamulehteen sen edustajana. Tällöin saa käsityksen, että aiheesta on kirjoitettu laajemminkin suomalaisessa lehdistössä, ja Aamulehti on vain yksi muiden joukossa.

- (21) Финская пресса сообщает, что Финляндия ежемесячно жертвовала гуманитарным организациям тысячи килограммов продуктов питания с истекшим сроком реализации. Как признался одному из изданий представитель финской гуманитарной организации [...] *Suomalainen lehdistö kertoo, että Suomi on kuukausittain lahjoittanut humanitaarisille järjestöille tuhansia kiloja elintarvikkeita, joiden realisointipäiväys on umpeutunut. Kuten*

eräälle lehdelle suomalaisen humanitaarisen järjestön edustaja tunnusti [...]’
(Radio Majak)

Novyj region viittaa paikalliseen – ilmeisesti virolaiseen – lehdistöön kertoessaan vähävaraisia venäläisiä myrkyttävän pilaantuneilla elintarvikkeilla. On totta, että virolainen lehdistö kirjoitti aiheesta, mutta se ei puhunut myrkyttämisestä eikä pilaantuneista elintarvikkeista. Syntyy vaikutelma, että juttu on lähtenyt liikkeelle virolaisesta lehdistöstä. Näin jutun alkuperä saattaa muuttua uutisketjussa.

- (22) В Эстонии разразился новый скандал, в центре которого оказалось русскоязычное население. По сведениям местных СМИ малоимущих русских травили испорченными продуктами питания, поставляемыми из Финляндии. *’Virossa on puhjennut uusi skandaali, jonka ytimessä on venäjänkielinen väestö. Paikallisen median tietojen mukaan vähävaraisia venäläisiä on myrkytetty pilaantuneilla Suomesta toimitetuilla elintarvikkeilla.’* (Novyj region)

Tiittulan (1989: 9) mukaan kieltomuodot implikoivat vastakkaista oletusta tai väitettä, ja niitä voidaan käyttää, kun epäillään lähteen luotettavuutta. Ne luovat siis vastanarratiivia, ehdottavat, että ehkä asiat ovatkin toisin, kuin väitetään. Kieltomuotoja erityisen paljon on käyttänyt Lenta.

- (23) Газета не уточняет, какие именно организации участвовали в распределении испорченного продовольствия. Не названы также источники информации, на основе которых утверждается, что продукты были некачественными. Неизвестно, подтвердили ли эти сведения правоохранные органы Финляндии или Эстонии. *’Lehti ei kerro, mitkä nimenomaiset järjestöt ovat osallistuneet pilaantuneiden elintarvikkeiden jakamiseen. Tietolähteitä, joiden perusteella tuotteiden väitetään olleen pilaantuneita, ei myöskään mainita. Siitä, ovatko Suomen tai Viron järjestösvallan edustajat vahvistaneet asian, ei ole tietoa.’* (Lenta)
- (24) Однако, в статье не приводится ни одного свидетельства человека, который действительно получил бы из Финляндии некачественную еду. *’Kuitenkaan artikkelissa ei esitetä yhdenkään todella Suomesta huonolaatuista ruokaa saaneen ihmisen lausuntoa.’* (Lenta)
- (25) Неназванные эксперты, на которых ссылается ”Российская газета” предложили, что гуманитарная помощь не доходит до малообеспеченных слоев населения, а вместо этого реализуется через эстонские магазины. Подтверждения этой информации из каких-либо официальных источников не поступало. *’Nimeltämättömät asiantuntijat, joihin Rossijskaja gazeta viittaa, ovat ehdottaneet, että humanitaarinen apu ei menekään vähävaraisille väestön osille, vaan se myydään virolaisissa kaupoissa. Virallista vahvistusta tälle tiedolle ei ole tullut.’* (Lenta)

Lentan huomautukset asettavat kyseenalaiseksi Rossijskaja gazetan tarjoileman tiedon luotettavuuden. Aamulehti taas vetoaa ”parempaan tietoon”, jolla halutaan sanoa, että

uutisoinnissa on jätetty mainitsematta jotain olennaista. Yle puolestaan viittaa Aamulehteen osoittaakseen, että myrkytyspuheet eivät ole perusteltuja.

- (26) Lehti ei mainitse, ettei kukaan ole kärsinyt ruoka-avusta eikä avustusruoka aiheuta terveydelle vaaraa. (Aamulehti 6.8.)
- (27) Rossijskaja Gazeta pohjaa kirjoituksensa Aamulehdessä sunnuntaina julkaistuun reportaasiin, jossa kerrottiin, kuinka Humanitaarinen Idäntyö -niminen avustusjärjestö kuljettaa Viron köyhälle väestölle Suomen kaupoissa parhaan myyntipäivänsä ohittaneita mutta vielä käyttökelpoisia elintarvikkeita. Aamulehden jutussa ei sanottu, että kukaan olisi sairastunut tuotteista. (Yle)

8.6 Kuva

Uutisoinnissa käytetyt kuvat ovat omiaan luomaan mielikuvia tilanteesta. Jos kuva kertoo toista, kuin varsinainen teksti antaa ymmärtää, on kuvan antama mielikuvaa vaikea selittää toiseksi. Tämä johtunee siitä, että kuva luo objektiivisuuden illusion, lukija ikään kuin näkee tilanteen omin silmin. Esimerkiksi, kun Israelin joukot pysäyttivät Gazaa kohti purjehtivan avustuslaivueen keväällä 2010, mediassa esiintyi monenkirjavia narratiiveja, milloin Gazan saarron lopettamista ajavien aktivistien milloin taas Israelin viranomaisten näkökulmasta. Konfliktin yhteydessä uutisoinnissa käytetyt kuvat nousivat puheenaiheeksi. Esimerkiksi Aamulehti (8.6. ja 9.6.2010) kertoi uutistoimisto Reutersin poistaneen kuvista aktivistien aseita. Samaten lehti pui väitettä, jonka mukaan Israel olisi julkaissut väärennöskuvan aktivistien aseista (Aamulehti 11.6.2010).

Tutkimusaineistossa on käytetty runsaasti kuvamateriaalia. Aamulehden (1.8.) reportaasissa on kolme kuvaa, joissa ensimmäisessä Jussi Latvala ajaa avustuskuormaa Viroon, toisessa ruoka-avusta iloitseva ei-minkään-maan-kansalainen Pjotr Savosin istuu pöydän ääressä ja kolmannessa Latvala on vierailemassa Isakovan (Isakovien) perheessä, tunnelma on iloinen ja pöydällä on runsaasti ruokaa.

Tämän jälkeen tapahtumaa aletaan kuvittaa pääasiassa ruokakauppoihin tai itse ruokaan liittyvillä kuvilla. Postimeehen kuvassa on nuori mies marketin leipähyllyn luona. Delfin (4.8.) on ottanut kuvan asetelmasta, jossa on elintarvikkeita. Lähemmällä tarkastelulla nämä elintarvikkeet yhtä Valion jogurttia lukuun ottamatta osoittautuvat virolaisiksi. Rossijskaja gazeta on kuvannut ruoan jakamista. Kuvassa nainen on kauhonut lautaselle määmiä tai lanttulaatikkoa muistuttavaa ruokaa ja ojentaa sitä

miehelle, jonka tarjottimella odottavat leivänpala ja kertakäyttömuki. Kuvan ilmoitetaan olevan peräisin amerikkalaiselta uutistoimisto AP:ltä (Associated Press). Jo kuvan alkuperän perusteella voi päätellä, että se tuskin todellisuudessa liittyy varsinaisena aiheena olevaan ruoka-apuun. Kuva on itsessään melko neutraali, eikä ohjaa käsityksiä ruoan laadusta suuntaan tai toiseen. Kuvatekstillä kuitenkin merkityksellistetään kuvaa tukemaan myrkyttämisen kehystä.

(28) Финские магазины поставляли испорченные продукты малоимущим жителям Эстонии. Знали, что те жаловаться не будут. *'Suomalaiset kaupat ovat toimittaneet pilaantuneita elintarvikkeita vähävaraisille Viron asukkaille. Kaupat tiesivät, että he eivät valittaisi'* (RG)

Newsru:n artikkelissa on kuvien avulla paikannettu tapausta ja tavallaan kerrottu tarina kolmella kuvalla. Ylimmässä on kaupan työntekijöitä makkarahyllyn luona, keskimmaisessa EU:n lippu ja alimmassa maisema arvatenkin jostain päin Viroa. Kuvatestit liittävät nämä kuvat suomalaisten tuomaan ruoka-apuun, Sergeevin EU:hun kohdistamiin vaatimuksiin ja Viron venäjänkielisten alueiden johtajiin. KM.ru:n kuvassa taustalla liehuu Viron lippu ja etualalla käsi kannattelee isoa lihakimpaletta.

Aineistossa esiintyy melko neutraaleilta vaikuttavia kuvia, kuten kuva Lohilahdella sijaitsevasta Rissasen K-kaupasta (Lenta), iäkkäistä naishenkilöistä ostamassa torilta ruokaa (Vzgljad ja Uralweb). Toisaalta monet sivustot esittävät selkeästi johdattelevia kuvia ruoan sisällöstä tai laadusta, esimerkiksi Novyj regionin kuvassa on pelkkää punaista raakaa lihaa, vaikka Aamulehti toteaa Humanitaarisen Idäntyon lajittelevan raa'an lihan ja kalan pois kuljetuksista. Useissa kuvissa taas annetaan selkeästi ymmärtää, että ruoka on pilaantunutta. Ves.lv:n kuvassa on kelmun alla pilaantunutta jauhelihaa, Novye izvestija esittää kuvan ruokalautasesta, jona yläpuolella on alaspäin osoittava peukalo. Molodaja gvardijan kuvassa ruoantähteitä laitetaan jäteastiaan. Selkeimmän mielikuvan ruoan vaikutuksista luo Utro.ru. Sen kuvassa on taustalla suomalaisia elintarvikkeita ja etualalla vatsaansa pitelevä nuorehko nainen. Vanhentuneeseen päiväykseen viittaa Russkij obozrevatelin kuva, jossa iäkäs naishenkilö tarkastelee riisipakettia kaupan kuivamuonahyllyn luona. Muutamat kuvat ovat selvästi lavastettuja (esim. KM.ru ja Novye izvestija), mikä kieli toisaalta tietynlaisen kehyksen vahvasta painotuksesta, toisaalta autenttisen kuvamateriaalin puutteesta.

Venäläisillä sivustoilla kuvamateriaali keskittyy ruoan kuvaamiseen. Virolaisilla sivustoilla, joilla on seurattu tilanteen kehittymistä pidemmälle, on kuvituksessa käytetty esiintyjien kuvia. Delfin uutisessa, jossa kerrotaan Narvan kaupunginkokouksen puhemiehen, Stal'nuhin, pitävän myrkytyskohua hölynpölynä, kuvassa on Stal'nuhin. Toisessa Delfin uutisessa elintarvike- ja eläinlääkintäviraston apulaisjohtaja kertoo viraston toimista, ja hänen kasvokuvansa kuvittaa uutista. Pohjarannikin ja Kompromatin uutisissa vanhentuneen ruoan löytymisestä on esitetty kuva lastenkodin johtajasta Maria Minhofista. Se, että venäläisillä sivustoilla ei ole esitetty kuvia asiaan liittyvistä ihmisistä johtunee siitä, että niillä ei ole esittää henkilöitä, jotka toisivat uusia näkökulmia asiaan. Ainoa sellaiset voisivat olla Sergej Sergeev (RG) ja Katja Koikkalainen (Vzgljad), mutta ilmeisesti heidän lausuntonsa eivät kuitenkaan nouse niin suureen osaan, että niitä haluttaisiin korostaa lisää kuvilla. Heidän lausuntonsa eivät ole uutiskärkiä, vaan ne vain tuovat esille asiaan liittyviä näkökulmia. Tai sitten lehdillä ei vain ole esittää heistä kuvaa.

9. SANAVALINTOJEN ANALYYSI

9.1 Ruoka-avusta käytetyt nimitykset

Luvussa 9 tarkastelen, miten toimittajien käyttämät sanavalinnat muuttavat narratiivia ja johdattelevat tulkintaa. Nimikoinnilla, modaalisilla ilmauksilla, asennesanoilla, metaforilla, rinnastuksilla, presuppositioilla, referoinnilla ja moraalisisilla johtopäätöksillä rakennetaan uudenlaisia narratiiveja ja niiden tulkintakehyksiä. Nimikointi heijastaa usein kertojan tapaa identifioida asiaa ja samalla se osoittaa kertojan oman narratiivisen sijoittumisen asiaan nähden (Baker 2006: 122). Ruoka-avusta käytetyt nimitykset ovat olennaisia, koska ne luovat kuvaa siitä, millaisesta avusta on kysymys. Aamulehti käyttää reportaasissaan (1.8.) ruoasta seuraavanlaisia nimityksiä: *ruoka, joka ei suomalaiselle kuluttajalle kelpaa, jäteruoka, elintarvikkeet, tummentuneet banaanit ja pienet perunat, ihmisten syötäväksi kelpaava valmis ruoka, parasta ennen -päiväyksen ylittäneet tuotteet, hävikkiruoka ja leivät, jotka ovat suomalaiselle liian vanhoja ja kuivia*. Aamulehden toimittaja perustelee ruoka-avun laillisuutta elintarvikelailla:

- (29) Lain mukaan parasta ennen -päiväyksen ylittänyt tuote voidaan vielä myydä tai luovuttaa eteenpäin, mutta viimeisen käyttöpäivän ylittänyt tuote on hävitettävä. Hyväntekeväisyystoiminnassa ruoka luovutetaan jakelusta huolehtivalle järjestölle ennen viimeistä käyttöpäivää. Siten toiminta täyttää lain normit. (Aamulehti)

Parasta ennen -päiväys ja *viimeinen käyttöpäivä* osoittautuvat aineiston kannalta hyvin ratkaiseviksi. Ne ovat reaalioidia, joille ei välttämättä löydy täsmällistä vastinetta toisesta kulttuurista, ja niiden kääntäminen toiselle kielelle saattaa aiheuttaa ongelmia. Eviran sivusto⁸ määrittelee *parasta ennen* -päiväyksen ja *viimeisen käyttöpäivän* näin:

Parasta ennen -päiväystä nimitetään vähimmäissäilyvyysajaksi. Sillä tarkoitetaan ajankohtaa, johon asti elintarvike ainakin säilyttää sille tyypilliset ominaisuudet kuten ulkonäön, hajun ja maun. Hyväkuntoisen elintarvikkeen voi siis myydä tai käyttää parasta ennen -päivämäärän jälkeenkin. Vastuu myytävän tuotteen laadusta parasta ennen -päiväyksen jälkeen on myyjällä. Päiväyksen ylittymisestä pitäisi kuitenkin kertoa myytävän tuotteen yhteydessä.

Nimensä mukaisesti viimeinen käyttöpäivä on päivä, jolloin elintarvike on tarkoitettu viimeistään käytettäväksi. Tuote säilyy viimeiseen käyttöpäivään asti hyvänä, mikäli avaamaton pakkaus säilytetään pakkaukseen merkityssä lämpötilassa.

Venäjän kielessä ovat käsitteet *srok realizacii* (срок реализации), *srok godnosti* (срок годности) ja *srok hranenija* (срок хранения). Määritelmien⁹ mukaan *srok godnosti* merkitsee päiväystä, jonka umpeuduttua tuote ei ole enää käyttökelpoinen, koska se saattaa olla terveydelle haitaksi. *srok realizacii* tarkoittaa ajanjaksoa, jona elintarviketta voidaan tarjota kuluttajalle käytettäväksi tarkoituksenmukaisesti ja johon asti se säilyttää käyttöominaisuutensa. *srok hranenija* tarkoittaa päiväystä, johon asti elintarvike oikein säilytettynä säilyttää ominaisuutensa, jotka sille on normeissa säädetty. Päiväyksen kulumisen umpeen ei tarkoita, että tuote olisi käyttökelvoton, mutta sen ominaisuudet ovat saattaneet heikentyä. Voidaan todeta, että *srok godnosti* on hyvin lähellä Suomen *viimeistä käyttöpäivää* ja *srok hranenija* ja *srok realizacii* ovat lähellä *parasta ennen* -päiväyksen määritelmää. On kuitenkin huomattava, että käytännöt siitä, mitkä tuotteet on merkittävä milläkin tavalla, eivät ole täysin yhteneväisiä Suomessa ja Venäjällä. Niinpä

---

⁸ <http://www.tuoreetkasvot.fi/pakkausmerkinnat.html> (luettu 12.10.2010)

⁹ <http://zakon.kuban.ru/private4/2001-2/51074-2.shtml> (luettu 15.12.2010)

best before -merkintä herättää keskustelua mm. venäläisten kääntäjien keskuudessa¹⁰. Käytän tässä tutkimuksessa hieman kömpelöitä käännöksiä *säilymispäiväys* (*srok godnosti*), *realisointipäiväys* (*srok realizacii*) ja *säilytyspäiväys* (*srok hranenija*) voidakseni puhua suomeksi venäjänkielisistä käsitteistä sekoittamatta niitä Suomessa käytössä oleviin käsitteisiin.

Ratkaisevaa aineiston kannalta on se, että Postimees ei tee eroa näiden käsitteiden välille. Se puhuu *vanhentuneista ja myyntikelvottomista elintarvikkeista* (*просроченные, непригодные для продажи продукты*). Delovye vedomosti taas käyttää nimitystä *tuotteet, joiden säilymispäiväys on umpeutumassa* (*продукты, у которых заканчивается срок годности*). Myöhemmin Delfi puhuu *tuotteista, joiden realisointipäiväys on umpeutunut* (*продукты питания с истекшим сроком реализации*). Tätä nimitystä käytetään venäläisessä lehdistössä laajalti luultavasti sen takia, että Rossijskaja gazeta käyttää Delfiä lähteenään. Rossijskaja gazeta menee vielä pidemmälle ruoan laadun suhteen puhuessaan myös *pilaantuneesta ruuasta* (*испорченная еда*) ja *tavarasta, joka ei täytä laatuvaatimuksia* (*некондиционный товар*). Se ottaa myös ensimmäisenä käyttöön puhekielisen nimityksen *тухлятина* 'pilaantunut ruoka', jota muutamat muut julkaisut myöhemmin käyttävät. Sergej Sergeevin kommentti pilaantuneesta makkaranpalasta tappelevista eläkeläisistä on omiaan luomaan kuvaa siitä, millaisesta ruoka-avusta on kysymys. Vaikka RG aluksi käyttää Delfin ilmausta *realisointipäiväyksen ylittäneet elintarvikkeet*, Sergeev pelkää *säilymispäiväyksen ylittäneiden tuotteiden* aiheuttavan sairauksia. Myös paikallisten asiantuntijoiden arveluiden mukaan *säilymispäiväyksen ylittäneet tuotteet* päätyvät kaappoihin uudelleen myytäväiksi.

Rossijskaja gazetan käyttämät nimitykset säilyvät yhteyksissään suurimmassa osassa venäläisiä sivustoja, joista lähes kaikki kertovat humanitaaristen järjestöjen tuovan *pilaantunutta ruokaa* Viroon. Ei siis mikään ihme, että uutinen aiheuttaa kohua. Poikkeuksen muodostaa Lenta, joka ei puhu ollenkaan pilaantuneesta ruuasta. Se kylläkin

---

¹⁰ http://www.proz.com/forum/russian/150916-best_before_na_etiketkah_pischevych_produktovc_srok_hranenija_ili_srok_godnosti.html luettu 12.10.2010)

mainitsee RG:n väittävän, että *terveydelle vaarallista humanitaarista apua* (*опасная для здоровья гуманитарная помощь*) on toimitettu pääasiassa Viron venäjänkielisille alueille. Vzgljad toteaa Viron venäläisiä ruokittavan *myyntikelvottomalla ruoalla* (*неликвид*). Pian tämän jälkeen se kertoo, että suomalaisen lehdistön tietojen mukaan Suomesta Viroon toimitetaan tuhansia kiloja *pilaantunutta ruokaa*. Vzgljadin mukaan suomalaiset kaupat lahjoittavat Idäntyölle tuhansia kiloja *säilymispäiväyksen ylittänyttä ruokaa*. Samaa väittävät myös Eho Moskvyy, Russkij obozrevatel' ja Pravda.ru. Vzgljadin antama informaatio pilaantuneesta ruuasta on tosin ristiriitaista, koska sen haastattelussa suomalainen toimittaja-tutkija huomauttaa ruoan olevan syömäkelpoista ja tekee selväksi *parasta ennen* ja *viimeinen myyntipäivä* -käsitteiden erot.

Toimittajien ratkaisut korvata suomalaiset käsitteet melko yksioikoisilla vastineilla ovat olleet omiaan synnyttämään kohua. Jos käsitteet olisi alun perin määritelty tarkasti virolaisessa lehdistössä, voi olla, että skandaaliuutiselle ei olisi ollut aiheutta. Voi myös olla, että käsitteiden erot eivät ole toimittajille selvillä edes heidän omassa kielessään.

9.2 Asennesanat

Ruoka-avusta puhuttaessa näyttäisivät toistuvan tietyt sanat, etenkin silloin, kun jutun kärki ja näkökulma ovat lähellä lähteenä käytettyä julkaisua. Eräs tällainen on lahjoittamista merkitsevä *žertvovat'* (*жертвовать*). Postimees ja Delovye vedomosti käyttävät arkikielistä sanaa *darit'* (*дарить*), mutta Kompromat ja Delfi käyttävät sanaa *žertvovat'*, ja sitä myös venäläinen lehdistö käyttää. Asenteellisuus ei välttämättä ole tässä tapauksessa tarkoituksella haettua, mutta *žertvovat'* -sanaan liittyy konnotaatioita jaloudesta ja omastaan antamisesta luultavasti siksi, että sanan kantana on uhria merkitsevä sana *žertva* (*жертва*). Pilaantuneiden elintarvikkeiden lahjoitus ei kuitenkaan ole kovin jaloa, joten sanan semantiikan ja tekstin antaman todellisuuskuvan välillä on ristiriita, jonka voisi nähdä myös ironiaksi.

Toimittaja voi omilla sanavalinnoillaan leimata asian hyvin selkeästi, esimerkiksi Kompromatin toimittaja ihmettelee, miksi Postimees huomauttaa ruoan menevän venäjänkielisille alueille (ks. esim. 34). Se nimittää Postimeehen väitettä *perättömäksi*

(*oigovorka*). Toimittaja voi myös mahduttaa tekstiinsä jyrkkiäkin kannanottoja osoittamalla niiden olevan jonkun toisen puhetta. Sergej Sergeevin puheessa on joitakin asennetta heijastavia sanoja. Hänen mielestään *moisesta kieroilusta (такие махинации)* tulisi *rangaista ankarasti (жестко наказывать)*. Sergeevin mukaan ruoan jakaminen köyhille näyttää nöyryyttävältä (*выглядит унизительно*).

Siteerausten lisäksi Rossijskaja gazetan toimittaja käyttää asenteen paljastavaa sanaa omassa sidosdiskurssissaan.

- (30) Руководители регионов, где живет русскоязычное население, туманно заявляют, что вообще не видели никаких продуктов... 'Venäjänkielisen väestön *asuttamien alueiden johtajat ilmoittavat epämääräisesti, että eivät ole nähneet minkäänlaisia elintarvikkeita...*'(RG)

Sana *tumanno (туманно 'epäselvästi, hämäästi')* antaa aihetta päätellä, että venäjänkielisten alueiden johtajat salaavat jotakin. Mahdollisesti Rossijskaja gazeta haluaa vihjata, että nämä tietävät ruoka-avusta, mutta eivät tee asialle mitään. Tähän suuntaan Aamulehti (7.8.) on ymmärtänyt RG:n artikkelin.

- (31) Suomalaiset myrkyttävät Viron köyhiä venäläisiä pilaantuneilla elintarvikkeilla, eivätkä Viron vallanpitäjät tee mitään estääkseen asiaa. Näin näkee Tampereelta Viroon vietävän elintarvikeavun Venäjän valtion omistama sanomalehti **Rossijskaja gazeta** (lihavointi AL:n)

Rossijskaja gazetan toimittajan kommenttiosiossa on muutama asenteelliseksi tulkittava vahvikesana. Hänen mukaansa Viron viranomaiset *luottivat täysin ystävällismieliseen Suomeen (всецело доверились дружественной Финляндии)* ja *tykkäänään unohtivat tarvittavat luvat ja todistukset (напрочь забыли о том, что...)*. Nämä sanat antavat kuvan vallanpitäjistä, jotka sokeasti ja naiivisti luottavat suomalaisiin. Lisäksi toimittaja on loukkaantunut Viron vanhusten ja vähävaraisten puolesta, kun he *menevät näennäisesti edullisten elintarvikkeiden lankaan (падают на удочку мнимой дешевизны продуктов)*. Näennäisesti edullisen voi ymmärtää niin, että ruoan hankkiminen on halpaa, mutta sen syöminen voi käyda kalliiksi.

Viron venäläisten reaktioista kertovissa sanoissa tapahtuu muutosta jyrkempään suuntaan. Delfin mukaan uutinen ruoka-avusta on aiheuttanut *lievästi sanoen hämmennystä (вызвало, мягко говоря, недоумение)*, toiset ovat ottaneet sen

loukkauksena toiset taas kyselevät, kuka apua saa. Rossijskaja gazeta puhuu *suuttumuksen myrskystä*.

- (32) Новость о том, что дружественные финны травят русское население в Эстонии, вызвало у местных организаций соотечественников бурю негодования. 'Utinen siitä, että ystävällismieliset suomalaiset myrkyttävät Viron venäläistä väestöä, on nostanut paikallisissa venäläisissä järjestöissä suuttumuksen myrskyn.'(RG)

Radio Majakin mukaan ensireaktio suuttumuksen lisäksi on ollut *šokki*. Sen mukaan *skandaalitiedon* (*скандальная информация*) lähteenä on erään suomalaisen humanitaarisen järjestön edustaja Jussi Latvala.

Molodaja gvardija käyttää Virosta asenteellisia nimityksiä: *varma skandaalien toimittaja Venäjälle, ylpeä ja itsenäinen Viro* (*уверенный поставщик скандалов в Россию, гордая и независимая Эстония*) ja *tasavalta, joka luulottelee olevansa osa Eurooppaa* (*республика, мнящая себя частью Европы*). Pravada.ru:n englanninkielinen sivuston mukaan on *avoin salaisuus* (*open secret*), että vanhentuneet elintarvikkeet voivat tulevaisuudessa aiheuttaa vakavia sairauksia. Tällaisen sanan käyttö vahvistaa kuvaa siitä, että pilaantuneen ruoan tuonnin riskeistä ollaan täysin tietoisia, mutta viranomaiset vaikenevat siitä.

Asennesanoja esiintyy myös suomalaisessa lehdistössä, jossa pidetään Rossijskaja gazetan väitettä *erikoisena* (Aamulehti 10.8. ja Helsingin sanomat), *arveluttavana* (Iltalehti) ja *absurdina* (Aamulehti 10.8.) sekä itse Rossijskaja gazeta esitellään *Venäjän valtion omistamana, propagandistiseksi tulkittavana lehtenä* (Aamulehti 10.8.). Aamulehden (7.8.) mukaan Rossijskaja gazeta on ymmärtänyt *varsin omalaatuisesti* Aamulehden (1.8.) reportaasin.

Luonnollisesti se, millä sanoilla koko tapausta luonnehditaan, vaikuttaa myös vastaanottajien tulkintaan asiasta. Venäläisessä mediassa puhutaan pääasiassa *skandaalista* (mm. RG, Newsru, Novaja gazeta, Pravda.ru:n englanninkielinen sivusto). KM.ru nimeää sen *huutavan räikeäksi tapaukseksi* (*вонющий случай*). Postimeehen kolumnisti kutsuu uutista *tyrmistyttäväksi* (*ошеломляющий*). Aamulehden toimittaja taas ihmettelee *kansainvälisten mediakohujen logiikkaa*.

9.3 Modaaliset ilmaukset

Faircloughin (1992) mukaan tiedotusvälineissä esiintyy hyvin vähän modaalista ainesta, koska ne haluavat antaa kuvan, jonka mukaan esille tuodut asiat ovat tosia. Tällöin käytetään lähinnä kategorisia ilmauksia ja esitetään omat tulkinnat yleisinä mielipiteinä. (Hakamäki 1997: 97.) Tutkimusaineistossa esiintyy melko runsaasti modaalisuutta, mutta tulkinnat pääsääntöisesti esitetään yleisinä mielipiteinä. Esimerkiksi Rossijskaja gazetan toimittaja on loukkaantunut vanhusten ja vähävaraisten puolesta, mutta esittää asian ikään kuin muidenkin tulisi ajatella sillä tavalla. Tämä kommentti esitetään kommenttिलाatikossa, joka on erotettu muusta tekstistä ja otsikoitu *Между тем 'Samalla'*. Mitenkään erityisesti ei kuitenkaan tuoda esille, että kyseessä on toimittajan mielipide.

- (33) Но больше всего обидно за пожилых и малоимущих жителей Эстонии [---]
'Mutta eniten harmittaa Viron iäkkäiden ja vähävaraisten asukkaiden puolesta [-
-]' (RG)

Vastaavaa modaalista keinoa on käyttänyt Kompromat, joka tosin ilmoittaa kyseessä olevan toimituksen näkemys.

- (34) В качестве комментария от Компромат.еe [---] В таком контексте, в каком он дается, при прочтении возникает чувство, что сделана эта оговорка для успокоения чувств финнов и эстонской части населения Эстонии, ибо в ней прямо прочитывается такой подтекст: "Да! Эстония получает просроченные продукты из Финляндии, но не расстраивайтесь ... кормят ведь этими продуктами *все равно* русских!" 'Kompromat.ee:n kommenttina sanottakoon [---] siinä yhteydessä, jossa se annetaan, tulee lukiessa olo, että tämä perätön kommentti on laitettu rauhoittamaan suomalaisten ja Viron virolaisen väestön mieltä, sillä siitä on suoraan luettavissa seuraava taka-ajatus: "Kyllä! Viro saa vanhentuneita elintarvikkeita Suomesta, mutta älkää hätääntykö...näillä elintarvikkeillahan ruokitaan joka tapauksessa venäläisiä!"' (Kompromat)

Edellisessä esimerkissä suomen *-han*, *-hän* -partikkelia vastaava *ведь* vahvistaa lauseen ironiaa. Rossijskaja gazeta liittää sillä yhteen suomalaisten kauppiaiden pelon maineensa puolesta ja suomalaiset rangaistuskeinot. Tämä pieni partikkeli riittää antamaan motiivin ruoan lähettämiseen naapurimaahan. Samalla se antaa ehkä myös ymmärtää, että rangaistuskeinot ovat yleisesti tiedossa. Toimittaja käyttää myös rakennetta *не только...но и* 'ei ainoastaan...vaan myös, lisäksi', jolla hän nähdäkseni haluaa alleviivata teon vakavuutta ja rangaistuksen ankaruutta. Kappaleessa esiintyy myös

tiedon johdonmukaisuutta lisäävä parenteettinen *кромe того* 'sitä paitsi', jolla seuraava lisähuomautus saadaan tukemaan kokonaisuutta.

- (35) [...] магизины распределяют свой некондиционный товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Ведь за отравление населения некачественными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. Кроме того, в Финляндии считается, что своим беднякам лучше помогать деньгами, чем предлагать им некачественную дешевую еду. *'Каират jakavat tavaran, joka ei vastaa laatuvaatimuksia, Suomen rajojen ulkopuolelle, koska pelkäävät maineensa puolesta. Väestön myrkyttämisestähän huonolaatuisilla elintarvikkeilla voi Suomessa ankarien sakkojen lisäksi joutua vankilaan. Sitä paitsi, Suomessa ollaan sitä mieltä, että omia köyhiä on parempi auttaa rahallisesti, kuin tarjota heille huonolaatuista halpaa ruokaa.'* (RG)

Rakenteella *в свою очередь* kerrotaan, että humanitaariset järjestöt *vuorostaan* ovat toimittaneet pilaantuneen ruoan Viroon. Tämä kertoo toiminnan järjestäytyneisyydestä, toisen toimijan vastuu alkaa, kun edellisen päättyy. Kun vielä annetaan ymmärtää, että kyseessä on pilaantuneen ruoan toimitus, syntyy kuva melkein pä järjestäytyneestä rikollisuudesta.

Rossijskaja gazetan artikkelissa varsinaisen leipätekstin lopetus tulee asiantuntijoiden oletuksen jälkeen. Se on kuitenkin oma kappaleensa, ja epäselväksi jää, onko kyseessä asiantuntijoiden vai toimittajan näkemys. Johtopäätös lienee kuitenkin toimittajan oma. *Itse virolaiset (самы эстонцы)* on tunnistava egosentrinen elementti. Mahdollisesti toimittaja haluaa sanoa, että "pilkka osuu virolaisten omaan nilkkaan". Tätä ajatusrakennelmaa tukee se, että virolaiset viranomaiset esitetään, jos ei suomalaisten "rikoskumppaneina", niin ainakin haluttomina puolustamaan Viron venäläisiä. Modaalisuuden aste voi myös muuttua ketjun edetessä. Utro.ru on muuttanut mahdollisen todennäköiseksi.

- (36) Возможно также, что эти продукты поступают в больницы. Таким образом можно предположить, что финской тухлятиной травятыся не только русские, но и сами эстонцы. *'On myös mahdollista, että nämä tuotteet päätyvät sairaaloihin. Niinpä voidaan olettaa, että suomalaisella pilaantuneella ruoalla myrkytetään venäläisten lisäksi itse virolaisiakin.'* (RG)
- (37) При этом весьма вероятно, что эти продукты также поступают в местные больницы. *'Siitä huolimatta on varsin todennäköistä, että näitä tuotteita tulee myös paikallisiin sairaaloihin.'* (Utro.ru)

Pravda.ru:n englanninkielinen sivusto on muuttanut humanitaaristen järjestöjen tilalle toimijaksi viranomaiset (ks. luku 8.2 esim. 12). Tätä väitettä se kuitenkin pehmentää ilmoittamalla sen olevan *oletus (presumeably)*, joka laitetaan Rossijskaja gazetan nimiin. Toisaalta oletus kertoo myös siitä, että tapauksen yksityiskohdat ovat hämärän peitossa.

Delfi (4.8.) tuo yhdellä *muka*-sanalla esille, että vanhentuneiden elintarvikkeiden toimittamisesta ei ole varmaa tietoa.

- (38) Мы решили поспрашивать о просроченных продуктах, якобы поступающих в регион из благополучной Финляндии, руководителей и работников местных самоуправлений Ида-Вирумаа. *'Päätimme kysyä Itä-Virumaan paikallishallintojen johtajilta ja työntekijöiltä vanhentuneista elintarvikkeista, joita alueelle muka tulee hyväosaisesta Suomesta.'* (Delfi 4.8.)

Uutisoinnin ollessa kiihkeimmillään todellista näyttöä pilaantuneista elintarvikkeista ei ollut. Kompromatin otsikko ja siinä esiintyvä *все-таки* 'sittenkin' osoittavat, että niiden löytyminen oli jopa jonkinlainen yllätys.

- (39) Просроченные финские продукты все-таки в Эстонии нашлись! – В детском доме! *'Vanhentuneita suomalaisia elintarvikkeita löytyi Virosta sittenkin! – Lastenkodista!'* (Kompromat)

Modaalista ainesta on käytetty myös Rossijskaja gazetan artikkelin kyseenalaistamiseen. Lenta ottaa kantaa tiedon luotettavuuteen.

- (40) Правда, перечня этих регионов издание не приводит. *'Tosin lehti ei luettele näitä alueita.'* (Lenta)

Muutamissa artikkeleissa esiintyy yllättävänkin kantaa ottavia lisähuomautuksia ja kommentteja osana toimittajan sidosdiskurssia.

- (41) "Мы действительно получаем гуманитарную помощь из Финляндии, но это, в основном, одежда, - заявила, в свою очередь, Гончарова. - Продуктов же, не только просроченных, а вообще никаких, мы не получаем". Впрочем, иного ответа можно было и не ожидать... *'Me todellakin saamme humanitaarista apua Suomesta, mutta se on pääasiassa vaatetta, – kertoi puolestaan Gončarova. – Minkäänlaisia elintarvikkeita emme saa, emme edes vanhentuneita.'* Mutta muunlaista vastausta ei olisi voinut odottaakaan... (Utro.ru)
- (42) Что касается властей Эстонии, то они, что совершенно неудивительно, хранят молчание. *'Mitä tulee Viron viranomaisiin, niin he vaikenevat, mikä ei ole mikään ihme.'* (KM.ru)

9.4 Referointi ja siihen liittyvät sanavalinnat

Seuraavaksi erittelen, millä sanoilla aineistossa referoidaan esiintyvien lausuntoja ja miten niitä ”juonnetaan sisään”. Aamulehti (1.8.) kirjoittaa:

- (43) Humanitaarisen Idänavun Jussi Latvala kertoo, että kauppiaat eivät suhtaudu kovin myönteisesti ruoan jakamiseen Suomessa. Kauppiaat pelkäävät markkinoidensa puolesta. – Jotkut kauppiaat sanovat, että saatte viedä ruokaa pois, kunhan ette jaa sitä kotimaahan. (AL)

Tässä kohtaa Postimees pitäytyy melko uskollisesti Aamulehden sisällössä. Delfi taas kirjoittaa kauppiaiden pelkäävän maineensa puolesta. Delfin johtolauseessa on neutraali *sanoa*-verbi. Rossijskaja gazeta on muuttanut Latvalan lausunnon *tunnustukseksi*, jolla viitataan siihen, että Latvala on itse osasyylinen tai ainakin tietoinen syyllisistä. Samalla se lisää tiedon rangaistuksista, jotka odottavat Suomessa kansalaisten myrkyttäjiä. Kun Latvalan kommentti ja rangaistukset laitetaan peräkkäin, rangaistuksen pelko vaikuttaisi olevan syynä ruoan viemiseen ulkomaille. Lisäksi Rossijskaja gazeta on tehnyt poiston, joka myös vaikuttaa syy-seuraus -suhteiden tulkintaan. Delfin mukaan kaupat luovuttavat elintarvikkeita sillä ehdolla, että niitä ei jaeta Suomessa. Näin he toimivat, koska pelkäävät maineensa puolesta. Rossijskaja gazetan mukaan kaupat jakavat ruokaa Suomen ulkopuolelle, koska pelkäävät maineensa puolesta. Edellisessä kaupat eivät antaisi ruokaa ollenkaan, ellei sitä vietäisi pois Suomesta. Jälkimmäisessä ruoan vienti Suomen ulkopuolelle esitetään nimenomaan keinona varjeltua huonolta maineelta.

- (44) Organisatsioon esindaja Jussi Latvala rääkis ajalehele Aamulehti, et mõned kauplused annavad toiduaineid heategevuslikuks otstarbeks tingimusel, et seda ei jagata Soome vähekindlustatud inimestele. Kaupmehed kardavad nimelt oma äritegevuse edenemise pärast. 'Järjestön edustaja Jussi Latvala kertoi Aamulehdelle, että muutamat kaupat antavat elintarvikkeita hyväntekeväisyyteen edellyttäen, että niitä ei jaeta Suomen vähäosaisille ihmisille. Kauppiaat pelkäävät nimittäin oman liiketoimintansa kehityksen puolesta.' (Postimees 4.8.)
- (45) Представитель гуманитарной организации Idäntyyö Юсси Латвала говорит, что некоторые магазины отдают товар с условием, что он будет роздан за пределами Финляндии, так как торговцы боятся за свою репутацию пишет Aamulehti. 'Humanitaarisen Idäntyyö-järjestön edustaja Jussi Latvala sanoo, että muutamat kaupat antavat ruokatavaraa sillä ehdolla, että se jaetaan Suomen rajojen ulkopuolelle, sillä kauppiaat pelkäävät maineensa puolesta, kirjoittaa Aamulehti.' (Delfi 4.8.)
- (46) Как признался представитель финской гуманитарной организации "Идянттойо" Юсси Латвала, магазины распределяют свой некондиционный

товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Ведь за отравление населения некачественными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. *'Kuten tunnusti suomalaisen humanitaarisen järjestön, Idäntyön, edustaja Jussi Latvala, kaupat jakavat ruokatavaran, joka ei täytä laatuvaatimuksia, Suomen rajojen ulkopuolelle, sillä ne pelkäävät maineensa puolesta. Väestön myrkyttämisestähän voi Suomessa ankarien sakkojen lisäksi joutua vankilaan.'* (RG)

Rossijskaja gazetan myötä rangaistuksen pelko alkaa nousta toiminnan motiiviksi. Eho Moskvyy ja Utro.ru esittävät rangaistukset vielä selkeämpinä syinä ruoan Viroon lähettämisen. Eho Moskvyn jutussa tunnustus on liitetty itse humanitaaristen järjestöjen, ei kauppojen toimintaan.

- (47) Представители финской гуманитарной организации признались, что отправляли продукты в Эстонию, поскольку в Финляндии за отравление населения некачественными продуктами можно не только заплатить крупный штраф, но и попасть в тюрьму. *'Suomalaisen humanitaarisen järjestön edustajat ovat tunnustaneet lähettäneensä elintarvikkeet Viroon, koska Suomessa väestön myrkyttämisestä huonolaatuisilla elintarvikkeilla voi suuren sakkorangaistuksen lisäksi joutua vankilaan.'* (Eho Moskvyy)
- (48) Как признался представитель Idäntyö Юсси Латвала, магазины распределяют некачественный товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Причина проста: за отравление населения просроченными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. *'Kuten tunnusti Idäntyön edustaja Jussi Latvala, kaupat jakavat huonolaatuisen tavaran Suomen rajojen ulkopuolelle, koska pelkäävät maineensa puolesta. Syy on selvä: väestön myrkyttämisestä vanhentuneilla elintarvikkeilla voi Suomessa saada ankarien sakkojen lisäksi vankeutta.'* (Utro.ru)

Sakkojen pelko on siirtynyt myös Radio Majakin artikkeliin. Samalla mukaan tulee ajatus *myymisestä* ja pelko *tulojen menetyksestä*. Radio Majak on tosin itsensä kanssa ristiriidassa, sillä heti kun se on kertonut elintarvikkeita myytävän, se puhuu *lahjoittamisesta*. Tai sitten se pitää myymistä yleisenä käytäntönä, josta poikkeuksena suuret kauppa- ja palvelusyritykset ovat antaneet ruokaa hyväntekeväisyyteen.

- (49) Судя по всему, источником скандальной информации стал представитель одной из финских гуманитарных организаций по имени Юсси Латвала, который признал, что финские компании сбывают просроченный товар за рубежом, опасаясь штрафов при торговле внутри страны, но, не желая терять прибыль. По его данным, довольно крупные сети магазинов жертвовали гуманитарным миссиям буквально тонны старых продуктов, которые затем переправлялись в Эстонию. *'Kaikesta päätellen skandaali-informaation lähteenä on erään suomalaisen humanitaarisen järjestön edustaja Jussi Latvala, joka tunnusti, että suomalaiset yritykset myyvät vanhentuneita ruokatavaroita ulkomaille pelätessään sakkoja maan sisäisestä kaupasta mutta halutessaan kuitenkin välttää tulonmenetyksiä. Latvalan mukaan melko suuret kauppa- ja palvelusyritykset ovat antaneet ruokaa hyväntekeväisyyteen.'*

lahjoittaneet humanitaarisille järjestöille tonneittain vanhoja elintarvikkeita, jotka sitten kuljetettiin Viroon.’ (Radio Majak)

Seuraavaksi otan esimerkkejä siitä, millaisilla johtolauseilla esiintyjien lausuntoja ”juonnetaan sisään”. Utro.ru:n mukaan viranomaiset *vakuuttavat*, etteivät ole kuulleet aikaisemmin asiasta. Vakuuttamisessa voi olla kontekstista riippuen uskottelemisen tai syytteisiin vastaamisen konnotaatio. Russkij obozrevatel’ kertoo viranomaisten *väittävän*, että he eivät ylipäättään ole koskaan nähneet Suomesta tullutta humanitaarista apua.

(50) Что касается эстонских властей, то они уверяют, что первый раз слышат об этом. *’Mitä tulee Viron viranomaisiin, niin he vakuuttavat kuulevansa asiasta ensimmäistä kertaa.*’ (Utro.ru)

(51) Эстонские власти утверждают, что вообще никогда не видели финской гуманитарной помощи. *’Viron viranomaiset väittävät, etteivät ole koskaan nähneetkään suomalaista humanitaarista avustusta.*’ (Russkij obozrevatel’)

Radio Majak kertoo *väitettävän*, että vanhoja elintarvikkeita on jaettu Viron köyhille. Väite tosin vaikuttaa huhupuheelta, sillä tiedon lähdettä ei mainita. Delfi kyseenalaistaa Aamulehden informaation kertoessaan sen *väittävän*, että ruokaa on toimitettu pääasiassa Viron venäjänkielisille alueille. Mikäli Delfi pitäisi Aamulehden tietoa kiistattomana faktana, se ei puhuisi väittämisestä.

(52) Утверждают, что в дальнейшем эти просроченные товары раздавали через социальные сети русскоязычным гражданам Эстонии, которые нуждаются в помощи. *’Вäitetään, että jatkossa nämä vanhentuneet elintarvikkeet jaettiin sosiaaliapuna Viron venäjänkielisille apua tarvitseville kansalaisille.*’ (Radio Majak)

(53) В статье утверждалось, что продукты второй свежести доставляются главным образом в регионы Эстонии, где преобладает русскоязычное население. *’Artikkelissa väitettiin, että vanhentuneita elintarvikkeita on toimitettu Viron alueille, joilla asuu pääasiassa venäjänkielistä väestöä.*’ (Eho Moskvyy)

Rossijskaja gazeta käyttää *väittää*-sanaa johtolauseessaan Viktorija Gončarovan kommentille, mikä luo pienen epäilyksen varjon sen totuudenmukaisuudelle. Vzgljad käyttää Gončarovan lausunnon johtolauseessa sanaa *отметить* 'kertoa, todeta', mikä antaa erilaisen lähtökohdan informaation tulkitsemiselle.

(54) Руководитель социального дома Кохтла-Ярве Виктория Гончарова, которая как раз сотрудничает с финскими гуманитарными организациями, утверждала: ”Мы действительно получаем помощь из Финляндии, но это в основном одежда. Продуктов же, не только просроченных, а вообще никаких мы не получаем”. *Kohtla-Järven turvakodin johtaja Viktorija Gončarova, joka juuri tekee yhteistyötä suomalaisten humanitaaristen järjestöjen kanssa, väitti:*

”Me todella saamme Suomesta humanitaarista apua, mutta se on lähinnä vaatetta. Minkäänlaisia elintarvikkeita emme saa, emme edes vanhentuneita.” (RG)

- (55) Виктория Гончарова, которая сотрудничает в Эстонии с финскими благотворительными организациями, отметила, что гуманитарная помощь поступает, но это в основном одежда. *Viktorija Gončarova, joka tekee yhteistyötä Virossa suomalaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen kanssa, totesi, että humanitaarista apua toki tulee, mutta se on lähinnä vaatetta.* (Vzgljad)

Aamulehti on käyttänyt tiedon kutsumista väitteeksi Rossijskaja gazetan näkökulman kyseenalaistamiseen. Helsingin sanomat taas näkee RG:n tiedon uskonasiana.

- (56) Keskiviikkona julkaistussa, toimittaja Nadezhda Sorokinan kirjoittamassa jutussa väitettiin, että suomalaiset myrkyttävät Viron venäläisiä pilaantuneella ruualla. (AL 10.8.)
- (57) Venäjän valtion omistama lehti Rossijskaja gazeta uskoo, että suomalaiset myrkyttävät Viron venäläisiä viemällä näille pilaantunutta ruokaa (HS 6.8.)

Siitä, että viranomaiset eivät ole kommentoineet asiaa, voidaan kertoa eri tavoilla. *Vaikeneminen* on aktiivista toimintaa, *kommentoimatta jättäminen* passiivista.

- (58) Что касается властей Эстонии, то они хранят молчание. *”Mitä tulee Viron viranomaisiin, niin he vaikenevat”* (RG)
- (59) Власти Эстонии ситуацию пока никак не комментируют. *”Viron viranomaiset eivät ole vielä kommentoineet asiaa millään tavalla.”* (Eho Moskvyy)

Suoraakin esitystä on saatettu muuttaa ottamalla siitä pois tai lisäämällä siihen. Esimerkiksi Delfi kirjoitti alun perin näin:

- (60) "От финнов я такого не ожидал. Это же надо, так "опустить" Эстонию, да еще накануне предстоящего вхождения в пятерку богатейших стран!".
”Enpä olisi suomalaisilta moista odottanut. Että pitääkin sillä tavalla nöyryyttää Viroa, ja vielä juuri ennen pääsyä viiden rikkaimman valtion joukkoon!” (Delfi)

Rossijskaja gazeta on kuitenkin jättänyt pois viimeisen lauseen, joka enteilee Viron siirtymistä viiden rikkaimman valtion joukkoon. Mahdollisesti tämä lause olisi aiheuttanut Valerij Tumkolle venäläisessä lehdistössä uskottavuusongelman, jolloin kommentin alkupuoltakaan ei olisi otettu vakavasti. Lehdet, jotka ovat esitelleet Tumkon kommentin, ovat pitäytyneet Rossijskaja gazetan lyhyessä versiossa. Ainona poikkeuksena on Utro.ru, joka on käyttänyt myös Delfiä lähteenään. Čas pik on tehnyt melko yllättävän lisäyksen Sergei Sergeevin diskurssiin. Oletan kirjoittajan lisäyksen omiaan, sillä kommentit poikkeavat selkeästi muiden sivustojen esittämistä Sergeevin kommentteista. Näillä lisäyksillä ironisoidaan ”eurooppalaisia arvoja” ja todetaan, että

Viron viranomaisten lisäksi EU:n johdon tulee ottaa opikseen. Huomaamme, että edes suora esitys ei ole autenttisuuden tae.

- (61) «Вот такие в ЕС «европейские ценности» и нравы, - говорит председатель Союза объединений российских соотечественников Эстонии Сергей Сергеев. – Эта ситуация должна стать уроком не только для эстонских властей, но и для руководства Союза [---]» ””Tällaisia ovat EU:ssa ’eurooppalaiset arvot’ ja moraali – sanoi Viron venäläisten yhdistysten liiton puheenjohtaja Sergej Sergeev. – Sekä Viron viranomaisten että Unionin johdon on otettava opiksi tästä tilanteesta [---]”” (Čas pik)

9.5 Metafora ja rinnastus

Aineistossa esiintyy muutamia metaforia ja ainakin yksi varsin merkittävä rinnastus. Lakoffin ja Johnsonin (1980:5) mukaan metaforalla tarkoitetaan jonkin asian ymmärtämistä ja kokemista toisen asian kautta, esimerkiksi väittelyssä voidaan hyökätä ja puolustautua kuten sodassakin. Metaforat ja rinnastukset ovat omiaan luomaan mielikuvia, jotka kullakin ovat hieman omanlaisiaan. Ne eivät välttämättä rajoitu eksaktiin määritelmään, vaan tuovat mieleen samalla kertaa laajemman joukon käsitteitä. Metafora on tehokas tunteisiin vetoava kehystämiskeino, vaikkakin sen kääntöpuolena on, että lukija ei välttämättä ymmärrä käytettyä metaforaa niin kuin kirjoittaja on tarkoittanut. Näin etenkin niiden metaforien kohdalla, joiden käyttö ei ole kulttuurissa vakiintunut.

Rossijskaja gazeta puhuu *suuttumuksen myrskystä* (*буря негодования*), mikä antaa kuvan laajalle levinneistä ankarista ja ehkä hallitsemattomistakin tunteenpurkauksista. Toimittaja säälii ihmisiä, jotka *menevät lankaan* tai sananmukaisemmin *käyvät pyydykseen* (*падают на удочку*). Huijauksen uhrit (myös *uhri* on metafora) ovat kuin kaloja, joiden odotetaan tarttuvan koukkuun. Sergej Sergeev tuo julki *pelkonsa*, että venäläisten terveys saattaa olla *uhattuna* (*высказал опасение, что здоровье многих русских в стране может оказаться под угрозой*). Pelosta ja uhasta puhuminen tuovat mieleen sotatilanteen varsinkin siviiliväestön näkökulmasta.

Kun Aamulehti (10.8.) ottaa kantaa mediakohuun, se käyttää selkeitä mielikuvia luovia metaforia.

- (62) Suomalaisten vapaaehtoistyö leimautui lehden jutussa jälleen yhdeksi tavaksi potkia venäläisiä päähän. (AL)
- (63) Viron venäjänkieliset lehdet, jotka käyttävät Moskovan sanomalehtiä lähteinään, tekivät aiheesta viikon vetonaulan. (AL)
- (64) Venäjänkielisille lehdille aihe oli mannaa taivaalta. (AL)
- (65) Ja niille monien halveksimille Viron venäläisille ruoka-apu on tammen kokoinen oljenkorsi. (AL)

Sergej Sergeev tekee varsin kuvaavan rinnastuksen verratessaan Virossa järjestettyä humanitaarista apua Irakiin.

- (66) ”Раздача продуктов питания беднякам выглядит унизительно и мало чем отличается от раздачи еды где-нибудь в Ираке. Нищие пенсионеры вынуждены стоять в очередях и даже драться за кусок колбасы, который, как выясняется, давно протух”, - пояснил глава организации соотечественников. ””Ruoanjako köyhille näyttää nöyryyttävältä eikä juuri eroa ruoanjakelusta jossain Irakissa. *Köyhät eläkeläiset joutuvat seisomaan jonoissa ja jopa tappelemaan makkaranpalasta, joka – kuten on käynyt ilmi – on pilaantunut aikoja sitten”*, selvitti liiton puheenjohtaja.’ (RG)

Vuonna 2008 Irak oli amerikkalaisten joukkojen miehittämä ja käynnissä oli maan jälleenrakennus. Saattaa olla, että akuutin tilanteen takia humanitaarinen apu Irakissa oli hyvinkin järjestetty. Luulen kuitenkin, että Sergeevin tarkoitus on ollut vain luoda kuva sodan runtelemasta maasta ja todeta, että Viron tilanne ei juuri eroa siitä. Epäselväksi jää, onko Sergeev todellisuudessa törmännyt vanhentuneisiin elintarvikkeisiin. Ilmeisesti hän on nähnyt ruokaa jaettavan ja toteaa uutisen perusteella sen olevan pilaantunutta. Rinnastus Irakiin ja kuvaus pilaantuneesta makkaranpalasta tappelevista eläkeläisistä on omiaan luomaan lukijalle käsitystä siitä, millaisesta ruoka-avusta on kysymys.

9.6 Presuppositiot

Tutkimusaineistossa esiintyvät presuppositiot liittyvät olennaisesti Viron venäläisten yleiseen vaikeaan tilanteeseen ja siihen, kuinka he saavat kärsiä epäoikeudenmukaisuutta. Viron venäläisten vaikea asema puhututtaa, ja vain reilu vuosi aikaisemmin oli väännetty kättä Pronssisoturi-patsaan kohtalosta.

- (67) Русскоязычное население снова обидели. ’*Venäjänkielistä väestöä on jälleen kohdeltu kaltoin.*’ (RG) (oletus: on kohdeltu kaltoin ennenkin)

- (68) В Эстонии разразился новый скандал, в центре которого оказалось русскоязычное население *'Virossa on puhjennut uusi skandaali, jonka ytimessä on venäjänkielinen väestö'* (Novyj region) (oletus: vastaavia skandaaleja on ollut aikaisemminkin)
- (69) В Эстонии разгорается очередной скандал, связанный с положением русскоязычного населения в стране. На этот раз стало известно, что получаемая стариками гуманитарная помощь включает в себя просроченные продукты из Финляндии. *'Virossa kytee uusi skandaali, joka liittyy venäjänkielisen väestön asemaan. Tällä kertaa on tullut julki, että vanhusten saama humanitaarinen apu sisältää vanhentuneita Suomesta tulleita elintarvikkeita.'* (Utro.ru) (oletus: tämä ei ollut ensimmäinen kerta)

Rossijskaja gazetan tekstistä voi päätellä, että Viron venäläisiä ovat aikaisemmin loukanneet Viron viranomaiset. Mukana on myös egosentrinen yllättävyyden aspekti.

- (70) Но на этот раз не власти республики а предприниматели крупнейших финских магазинов. *'Mutta tällä kertaa asialla eivät olleet tasavallan viranomaiset, vaan suurten suomalaisten kauppojen kauppiaat.'* (RG)

Vaikka aluksi syyllisiltä vaikuttavat suomalaiset kauppiaat, myöhemmässä tekstissä RG kuitenkin kaataa vastuuta Viron viranomaisten niskaan siinä määrin, että heidät nähdään melkein osallisina salaliittoon. Kun Viron syyllistäminen viedään tarpeeksi pitkälle, tämä skandaali näyttäisi jättävän varjoonsa kaikki aikaisemmat.

- (71) Уверенный поставщик скандалов в Россию, гордая и независимая Эстония на этот раз превзошла саму себя. *'Skandaalien varma Venäjälle toimittaja, ylpeä ja itsenäinen Viro, on tällä kertaa ylittänyt itsensä.'* (Molodaja gvardija) (Oletus: aikaisemmat skandaalit ovat olleet vähäisempiä)

Ehkä tahtomattaankin Rossijskaja gazetan toimittaja paljastaa, että kukaan ei ole vielä saanut ruoka-avusta ruokamyrkytystä.

- (72) Как бы то ни было, ответственность за возможное отравление людей некачественными продуктами лежит на совести финских гуманитарных организаций и эстонских властей. *'Oli miten hyvänsä, vastuu mahdollisista huonolaatuisten elintarvikkeiden aiheuttamista ruokamyrkytystapauksista kuuluu suomalaisille humanitaarisille järjestöille ja Viron viranomaisille.'* (RG) (Oletus: myrkytystapauksia ei ole vielä ilmaantunut, mutta ne ovat mahdollisia.)

9.7 Moraaliset johtopäätökset

Aineistossa esiintyy joitakin jopa yllättävän selkeitä moraalisia johtopäätöksiä, joiden ajattelisi olevan objektiivisuuden vaikutelmaan pyrkivissä uutisteksteissä harvinaisina.

Ensimmäiset moraaliset lausumat antavat virolaisessa lehdistössä Kompromat (ks. luku 9.3 luku esim. 34) ja Postimeehen kolumnisti, joka esittää asiansa näin:

- (73) За такую трогательную заботу и внимание, безусловно, отвешу им земной поклон, но пусть только объяснят, как это все понимать? Получается, что финские бедняки в чем-то, вероятно, лучше и избирательнее эстонских, если воротят нос от просроченных консервов и, по мнению благотворителей, заслуживают неопасного для жизни питания. *'Tällaisesta liikuttavasta huolenpidosta ja huomiosta kumarran maahan asti, mutta selittäkööt vain, miten tämä kaikki tulee ymmärtää. Juttu on siis niin, että suomalaiset köyhät ovat luultavasti jollain tavalla parempia ja valikoivempia kuin virolaiset, jos he nyrpistävät nenäänsä vanhentuneille säilykkeille ja ansaitsevat hyväntekijöiden mielestä terveydelle vaaratonta ruokaa.'* (Postimees, Mnenie)

Kolumniin tosin jo genren puolesta kuuluvat mielipiteen ilmaukset. Seuraavan moraalisen johtopäätöksen tekee Rossijskaja gazetan toimittaja, joka toteaa vastuullisiksi suomalaiset humanitaariset järjestöt ja Viron viranomaiset (ks. luku 9.6 esim.72). KM.ru miettii, mitä seurauksia tällä tapauksella voi olla tulevaisuudessa.

- (74) От себя хотелось бы добавить, что данный вопиющий случай как нельзя лучше демонстрирует отношение стран ЕС к так называемым «новым демократиям». Сначала им сплавляют протухшую еду, а дальше, видимо, будут свозить на их территорию промышленные и прочие отходы. Такими темпами прибалтийским государствам очень скоро будет угрожать участь стать «свалкой Евросоюза». *'Omasta puolesta tekisi mieli lisätä, että tämä räikeä tapaus mitä ilmeisimmin osoittaa, miten EU-maat suhtautuvat ns. "uusiin demokratioihin". Aluksi sinne kaadetaan pilaantunutta ruokaa, ja sitten ilmeisestikin aletaan tuoda teollisuus- ja muuta jätettä. Tällä vauhdilla Baltian maiden kohtaloksi uhkaa tulla "Euroopan Unionin kaatopaikan" osa.'* (KM.ru)

10. LOPUKSI

10.1 Yhteenveto ja päätelmiä

Jos Aamulehden hyväntuulinen reportaasi muuttuu kansanrivejä kuohuttavaksi skandaaliuutiseksi, jotain on matkan varrella täytynyt tapahtua. Luonnollisesti kunkin maan lehdistö katsoo asiaa omasta näkökulmastaan, ja toimittajan omaksuma erilainen näkökulma tuottaa erilaisen uutiskärjen. Erilaista uutiskärkeä taas kehystetään erilaisin keinoin. Näkökulman ja tulkintakehyksen muutos muuttaa toimijoiden ja asioiden asemointia suhteessa kertojaan ja kohdeyleisöön, mikä puolestaan tuo muutoksen

sanavalinnoissa, materiaalin mukaan ottamisessa ja sen poisjätössä. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että näkökulman lisäksi myös muut tekijät vaikuttavat narratiivin muutokseen.

Tarkastelin narratiivin muutosta uutisen rakenteen ja sanavalintojen kannalta. Rakenteen analyysiin otin mukaan otsikot, toimijat, informaatiopalat, tiedon lähteet ja kuvat. Sanavalinnoissa tarkastelin nimityksiä, asennesanoja, modaalaisia ilmauksia, referointia, metaforia ja rinnastuksia, presuppositioita ja moraalisia johtopäätöksiä.

Oikeastaan voidaan todeta, että ensimmäinen muutos narratiivissa tapahtuu, kun vaihdetaan genreä reportaasista uutiseen. Tällöin huomattava määrä asiaa karsiutuu pois ja jäljelle jäävät vain ne kohdat, joita uutisen kirjoittaja pitää kaikkein olennaisimpina. Samalla asioista aletaan puhua yleisemmällä tasolla. Informaation karsiutuessa siirrytään siis yksityiskohtaisesta yleisempään tietoon. Postimeehen uutinen on erittäin tiivistetty esitys Aamulehden reportaasista. Kuitenkin Postimeehen jälkeen kirjoittava lehdistö on kirjoittanut Postimeesta pidempiä artikkeleja. Jostakin niiden on saatava lisää informaatiota. Jos lisätiedon lähteenä ei olekaan alkuperäinen Aamulehden artikkeli, palaaminen yksityiskohtaisemmalle tasolle todennäköisesti aiheuttaa kertomukseen muutoksia. Tietolähteeksi on omasta maasta etsitty tahoja, jotka tuovat esille uudenlaisia näkökulmia ja lisäävät informaatiopaloja ”uutisämpäriin”. Voidaan toisaalta myös kysyä, puhutaanko yhdestä narratiivista, vai ovatko eri maissa esiintyvät narratiivit eri narratiiveja, joissa on samoja elementtejä.

Otsikossa tiivistetään muutamalla sanalla, mikä on uutisen sisältö ja tärkein asia. Postimeehen myötä aiheeksi määrittyi vanhentuneen ruoan vieminen Viroon. Otsikoiden suurimmat erot tulevat siinä, miten toimintaa, toimijoita ja toiminnan kohdetta nimitetään. Virolaisten sivustojen otsikot puhuvat enimmäkseen ruoan *toimittamisesta*, venäläiset taas Viron venäläisten *myrkyttämisestä* tai *ruokkimisesta*. *Myrkyttämisen* nouseminen ylivoimaisesti suosituimmaksi toiminnan kuvaukseksi johtunee siitä, että ensisijaisena määrittäjänä toimiva Rossijskaja gazeta käyttää sitä. Otsikoissa toimijat ilmaistaan usein indefiniittis persoonaisella monikon kolmannen persoonan muodolla, jonka kieli toisaalta siitä, että toimijoista ei ole täyttä selvyyttä, toisaalta siitä, että halutaan painottaa ruoan vastaanottajia tai sitä, että ruoka on vanhentunutta.

Kun tarkastellaan varsinaista tekstiä, havaitaan, että tiedon yleistäminen vaikuttaa toimijoiden ja vastaanottajien hämärtymiseen, jolloin alkaa tulla aluksi mitättömiltä tuntuvia asiavirheitä, jotka kuitenkin saattavat johtaa suurempiin muutoksiin, esimerkiksi ruoan toimittaja ei olekaan enää Idäntyö-järjestö, vaan virolaiset hyväntekeväisyysjärjestöt. Nämä muutokset eivät luultavasti johdu niinkään näkökulman valinnasta, vaan tiedon epämääräistymisestä. Epämääräistä tietoa kylläkin tulkitaan omista lähtökohdista käsin, ja yleistävä tieto antaa enemmän varaa tulkinnoille, kuin yksityiskohtainen informaatio. Joissakin tapauksissa näkökulma hyvin todennäköisesti vaikuttaa toimijanimityksiin, esimerkiksi, jos halutaan korostaa Viron syyllisyyttä poliittisten tarkoituserien vuoksi. Uusia toimijoita saadaan haastatteleamalla asiantuntijoita, ja mitä pidemmälle ketjussa mennään, sitä enemmän esiintyjiä ilmaantuu. Tämän takia Aamulehdessä esiintyneet toimijat, jotka vievät ruoka-apua Viroon, jäävät taka-alalle ja erilaisten kommentaattoreiden lausunnot saavat enemmän jalansijaa. Rossijskaja gazetan artikkeli on enemmän esitys ihmisten mielipiteistä kuin uutinen ruoka-avun toimittamisesta.

Tutkimuksen aiheena olevassa uutisketjussa on neljä ratkaisevassa roolissa olevaa sivustoa: Aamulehti, Postimees, Delfi ja Rossijskaja gazeta. Postimees muodostaa ensimmäisenä uutisen ja sille kärjen. Delfi tuo haastattelullaan lisää informaatiota, jota myös Rossijskaja gazeta käyttää. RG toimii venäläisessä lehdistössä ensisijaisena määrittäjänä, joka määrittelee valinnoillaan kärjen ja paljolti myös käytetyt informaatiopalat. Voidaan siis todeta, että tiedon alkuperäislähde ei välttämättä toimi ensisijaisena määrittäjänä, vaan journalistiset ja kulttuuriset tottumukset ja arvostukset määrittävät, mikä julkaisu saa äänensä kuuluviin. Lisäksi alkuperäislähteen rooli pienenee, ja se toimii lähinnä uutisketjun alkusysäyksenä. Epämääräisten lähdeviittausten myötä alkuperäinen lähde tai lähteitä ketjun keskeltä saatetaan sivuuttaa kokonaan ja tiedon lähteeksi nostetaan muita tahoja tai esitetään tieto ilman minkäänlaista lähdettä. Uutisketju ei ehkä ole sikäli täysin pätevä käsite, että informaatio ei välttämättä kulkeudu suoraviivaisena ketjuna, vaan se voi muodostua useasta lähteestä. Näin ollen ”rikkinäinen puhelin” -leikki ei suoraan sovi vertaukseksi kertomuksen muuttumisesta. Yllättävätkin tahot voivat saada uutisoinnissa jalansijaa, kuten Rossijskaja gazetan epämääräinen paikallisten asiantuntijoiden lausunto, joka levisi venäläisessä mediassa. Jos

viittaussuhteet vain ovat kunnossa, on mahdollista jäljittää tiedon alkuperäinen lähde. Epämääräistämällä taas voidaan suojautua lähteen uskottavuutta koskevalta kritiikiltä tai saada asia näyttäytymään yleisenä mielipiteenä.

Rossijskaja gazetan jälkeisessä uutisoinnissa tapahtuu näkökulman muutosta, vaikka suurin osa venäläisestä lehdistöstä mukaileekin RG:a. Lenta ja Vzgljad luovat vastanarratiivia omilla keinoillaan. Lenta ottaa enemmän kantaa RG:n artikkeleihin sekä sen tietojen puutteellisuuteen. Vzgljadille RG vain yksi tietolähde muiden joukossa. Vzgljad myös osoittaa, että paluu alkuperäislähteeseen on mahdollista myöhemmässäkin vaiheessa. Suomalainen lehdistö vertaa RG:n uutista Aamulehden alkuperäiseen artikkeleihin ja kiinnittää huomiota siihen, mitä RG jättää kertomatta: kukaan ei ole sairastunut ruoka-avun seurauksena.

Kuva vaikuttaisi olevan yhteydessä uutiskärkeen. Mikäli kuva itsessään ei luo tarpeeksi vahvoja mielikuvia, sen tulkintaa voidaan ohjata kuvatekstillä, kuten Rossijskaja gazetan tapauksessa. Venäläisillä sivustoilla aihetta monesti kuvitetaan pilaantuneen tai pois heitettävän ruoan kuvilla. Jos esimerkiksi Vzgljad olisi käyttänyt Utro.ru:n kuvaa vatsaansa pitelevästä naisesta, sen pohdinta elintarvikkeiden käyttökelpoisuudesta olisi ollut voimakkaassa ristiriidassa kuvan välittämän viestin kanssa. Virolainen lehdistössä kuvataan toisaalta ruokaa, toisaalta asiaa kommentoivia henkilöitä. Kuva tuo lukijan lähemmäs kuvattua kohdetta, joten voidaan ajatella, että virolaisessa lehdistössä halutaan tuoda myös kommentoiva henkilö lähemmäs lukijaa. Venäläinen lehdistö johdattelee lukijaa toisaalta maisemiin, joissa tapahtuu, toisaalta eläytymään pilaantuneen ruoan vastaanottajan rooliin.

Kun tarkastellaan sanavalintoja, voidaan todeta, että narratiivin kannalta hyvin olennaiseksi muodostuvat ruoka-avusta käytetyt nimitykset. Kielenmuutosten myötä syömäkelpoisesta ruoasta tulee pilaantunutta. Tähän näen yhtenä syynä sen, että käännettyt käsitteet eivät täysin vastaa lähtökulttuurin käsitteitä. Voisi sanoa, että ruoka pilaantui matkalla suomalaisesta lehdistöstä venäläiseen. Modaaliset ilmaukset toimivat yhdessä asennesanojen kanssa eräänlaisena ikkunana toimittajan näkökulmaan. Aineistossa modaalisia ilmauksia ja asennesanoja käytetään tukemaan myrkyttämisen kehystä. Myös kyseenalaistavia näkökulmia tuodaan esille modaalisuuden keinoin.

Tarkastellessani esiintyjien lausuntojen referointia kiinnitin huomiota siihen, että toimittaja saattaa lisätä informaatiota lausuntoihin tai jättää niistä jotain pois. Toimittaja voi lisätä omaa tietoaan esiintyjän lausunnon perään, jolloin jää lukijalle epäselväksi, onko tieto esiintyjän vai toimittajan. Tällaisten muutosten seurauksena myös syy- ja seuraussuhteet saattavat muuttua, esimerkiksi avustustoiminnan motiiviksi tulee rangaistuksen pelko. Tämä koskee etenkin epäsuoraa esitystä, mutta suorakaan esitys ei ole turvassa poistoilta tai lisäyksiltä. Pienillä lisäyksillä, poisjätöillä tai vaikka vain johtolauseella toimittaja voi johdatella lukijan tulkintaa haluttuun suuntaan. Toki, kuten kehysanalyysin teorian yhteydessä (luku 3) totesimme, ihmiset voivat tehdä samoistakin vihjeistä erilaisia tulkintoja. Johtolauseina käytetyt ilmaukset näen monissa tapauksissa eräänlaisina asennesanoina, jotka kuvastavat toimittajan suhtautumista asiaan. Aineistossa asenteellisia johtolauseita on käytetty etenkin kyseenalaistamiseen.

Kielikuvat ovat omiaan viemään pois eksaktista tiedosta toisenlaiseen tulkintaan. Aineistossa metaforia ja rinnastuksia esiintyy kuitenkin vähän mahdollisesti sen takia, että uutisgenressä yleisesti pyritään asialliseen ja täsmälliseen ilmaisuun. Metaforia käyttivät lähinnä *Rossijskaja gazeta*, jonka ilmaisu on muutenkin skandaaliuutiselle tyypillisen tunnepitoista. Aamulehti taas käy *Rossijskaja gazetaa* vastaan rikkailla mielikuvilla, kuten kertomalla ruoka-avun olevan *tammen kokoinen oljenkorsi*. Merkittävin rinnastus esiintyy RG:n artikkelissa, kun Sergej Sergeev paljonpuhuvasti rinnastaa Viron tilanteen Irakiin.

Aineistossa esiintyneet presuppositiot ovat sikäli merkittäviä, että ne paljastavat, millaiseen laajempaan kokonaisuuteen toimittaja liittää tapauksen. Tässä tutkimuksessa tuo konteksti on Viron venäläisten asema ja kohtelu, joka ainakin venäläisten mielestä on epäoikeudenmukaista. Ruoka-apu-uutinen toimii venäläisessä lehdistössä eräänlaisena avaintapahtumana, jonka *Rossijskaja gazeta* ensisijaisena määrittäjänä kehystää myrkytysuutiseksi. Tapaus liitetään muihin kohua nostattaneisiin tilanteeseen, joissa Viron venäläinen väestö on ollut osallisena. Venäjänkielisten asema Baltian maissa on hirttänyt alueen itsenäistyneiden maiden Venäjän-suhteita siitä lähtien, kun venäläiset yhtäkkiä huomasivatkin olevansa vähemmistö. Edelleenkin venäjänkielisten asema erityisesti Latviassa ja Virossa on ”kuuma peruna”, joka nostattaa monenlaisia tunteita. Tässä toteutuu myös Brunerin ajatus narratiivien kertymisestä (luku 2.1). Samantyyppisiä

Viron venäläisten syrjinnästä kertovia narratiiveja kerääntyy yhteen, ne muokkaavat mielipiteitä ja voivat saada aikaan toimintaa. Virossa uutisointi sai aikaan yllätystarkastukset. Tämä narratiivin ajallinen kehys lisää tapauksen uutisarvoa ja antaa poliittisille argumenteille lisää pontta. Niinpä artikkeleissa esiintyy osapuolten nimittelyä ja kantaa ottavia moraalisia lausuntoja. Objektivisuuden vaikutelma siis välttämättä ole uutisoinnin luovuttamaton ehto.

Otin yhteyttä Jussi Latvalaan selvittääkseni, millaisia seurauksia uutisoinnilla oli Humanitaarisen Idäntöön toiminnalle. Latvala kertoi aluksi pelästyneensä tilannetta, koska kyseessä oli varsin huomattava ja ”aika vahvasti Putinin käsissä oleva lehti”. Kohun seurauksena lahjoittajia alkoi kuitenkin ilmaantua lisää ja Idäntö sai varsin huomattaviakin lahjoituksia. Virossa tehtiin yllätystarkastuksia lastenkoteihin. Joissain tapauksissa käskettiin tyhjentämään pakastimet lahjoitusruoasta, joskin ruoka vietiin silloin vain toiseen pakastimeen. Virkakoneiston varpaillaan olo meni ohitse melko nopeasti, ja Idäntöön toiminta on jatkunut entiseen tapaan. Latvalan mukaan tilanne pikemminkin toi enemmän heidän toimintaansa esille Virossa, ja kysyntä on vain kasvanut. Itä-Viron lastenkodit ja vanhustentalot, joissa tarve on kova, ottivat jossain vaiheessa ruokaa vastaan salaa, mutta nykyään avoimesti. Syksyllä 2010 Jöhvissä järjestetyssä suurmissiossa kaupunginjohtaja tuli henkilökohtaisesti kiittelemään, kun 6000 ihmistä ruokittiin kolmen päivän ajan.¹¹ Ehkäpä Rossijskaja gazetan arvelut viranomaisten vaikenemisesta eivät olekaan täysin perättömiä.

10.2 Tutkimustulokset ja hypoteesi

Hypoteesissani oletin toimijoiden roolin muuttuvan näkökulman muuttumisen myötä. Näin voi sanoa käyneen varsinkin suomalaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen kohdalla. Avunantajista tuleekin konnia ja ruoka-avun vastaanottajista uhreja, joille saadaan myös puolustaja (Sergeev). Mielenkiintoista on, että sekä Aamulehti että venäläinen lehdistö ovat kiinnostuneita Viron venäläisten hyvinvoinnista. Idäntöön tapa auttaa ei vain

---

¹¹ Nauhoitettu puhelinkeskustelu Jussi Latvalan kanssa 5.1.2011. Nauhoite kirjoittajan hallussa.

miellyttänyt venäläistä mediaa. Aineistosta käy ilmi, että roolien lisäksi myös itse toimijat vaihtuvat matkan varrella. Suomalaiset toimijat siirtyvät sivurooliin ja saavat vähemmän ääntään kuuluviin ja lähempänä kohdeyleisön kulttuuria olevia henkilöitä nostetaan esille ja heidän äänensä tuodaan kuuluville.

Oletin narratiivia horjuttavien seikkojen jäävän marginaalisiksi, esitysjärjestyksen muuttuvan ja asioita lisättävän ja poistettavan sen mukaan, kuin omalle narratiiville on edullista. Näin on käynyt esimerkiksi, kun vastaanottajien kiitollisuus jäi huomiotta. Tutkimuksessa totesin, että sama asia voi olla sekä narratiivia tukeva että horjuttava riippuen siitä, miten se on kehystetty. Se, että Viron venäjänkielisten alueiden sosiaalijohtajat eivät myönnä kuulleensa ruoka-avusta, vaikuttaisi myrkytysuutista horjuttavalta. Toisaalta se voidaan liittää osaksi kokonaisuutta, jonka mukaan sosiaalijohtajat ovat mukana myrkyttämisjuonessa tai ainakin suhtautuvat välinpitämättömästi Viron venäläisiin. Rossijskaja gazetan artikkelissa asialle ei juuri anneta vaihtoehtoisia tulkintamalleja. Suuri osa venäläisestä lehdistöstä seuraa RG:n näkökulmaa, ja näin hypoteesi moniäänisyyden häivyttämisestä pitää ainakin osittain paikkaansa. Moniäänisyyttä on häivytetty myös jättämällä lähteitä mainitsematta; mm. Rossijskaja gazeta jättää mainitsematta tärkeimmän tietolähteensä. Toisenlaisia ääniä on tuotu esille toisaalta kritisoimalla RG:n uutisointia ja kyseenalaistamalla sen tiedon luotettavuus ja riittävyys. Voidaan todeta ainakin joidenkin medioiden uskaltavan kyseenalaistaa valtiollista mediaa Venäjällä.

Oletin kirjoittajan samastavan itsensä kohdeyleisöön ja kohdeyleisön itseensä. Alun perin ajattelin voivani analysoida enemmän deiksiksen muutosta, joka antaisi viitteitä siitä, miten kertoja asemoi kohdeyleisöä. Kovin selkeitä havaintoja deiksiksestä en kuitenkaan aineistosta tehnyt. Niinpä tutkimus painottui enemmän kertojan näkökulman analysointiin. Eräs identifioimiskeino voisi kuitenkin olla kertojan tapa esiintyä tunnistautumattomana, jolloin kirjoittaja tarjoaa näkökulmaansa ikään kuin valmiiksi pureskeltuna ottamatta sitä kuitenkaan omiin nimiinsä. Se on kuin julistus: ”Me (kertoja ja yleisö) näemme asian näin.” Uutisketjussa esiintyy jonkin verran myös näkökulmia, joiden ilmoitetaan selkeästi kuuluvan toimitukselle. Tällöin lukija voi ottaa sen huomioon, mutta hänelle annetaan vapaus tehdä omatkin johtopäätöksensä.

Katsoin suoran sitaatin lähentävän esiintyjä ja yleisöä. Aineistossa suomalaisten toimijoiden lausunnot muuttuvat epäsuoraksi esitykseksi ja lausunnon antajan mielipide saatetaan yleistää Suomessa yleisesti vallitsevaksi mielipiteeksi. Syitä esitystavan vaihtoon voi olla kielen vaihto ja tiivistäminen sekä se, että suomalaisten puhe ei ole ”perspektiivisesti vastaavaa” virolaisen tai venäläisen lehdistön kanssa. Suoraa esitystä saadaan venäjänkielisiltä toimijoilta, mikä tuo taas heitä lähemmäs kohdeyleisöä. Venäläisessä lehdistössä käytetty kuvallinen kehystäminen vie monissa tapauksissa lukijan samastumaan pilaantuneen ruoan vastaanottajaan. Kuvien, huhupuheiden, nimeämisten ja rinnastusten (kuten Viro – Irak) käyttö viittaisi siihen, että venäläisessä lehdistössä vaikuttamiseen pyritään mielikuvien luomisella.

Oletin otsikoissa liioiteltavan. Kuitenkin voidaan todeta, että esimerkiksi ajatus myrkyttämisestä esiintyy yhtä lailla otsikoissa kuin leipätekstissäkin, ja sikäli otsikot eivät lupaa enempää, kuin mitä tekstikään kertoo. Sanavalintojen tarkastelu viimeistään asettaa kyseenalaiseksi uutistekstien objektiivisuuden. Hypoteesissa pohdin mahdollisuutta, että egosentrisyys ei näy kovin selkeästi, jos asiat ilmaistaan yleisinä faktoina. Jonkin verran toki esiintyi mm. modaalittomuutta ja lähteiden poistoa, jotka vievät asiaa yleisen faktan suuntaan. Yllättävän runsaasti kuitenkin – etenkin venäläisessä lehdistössä – näkökulmaa tuodaan esille nimeämisisillä, asennesanoilla ja modaalisuudella. Huomattavaa on myös, että suomalainen lehdistö – Aamulehti etunenässä – puolustaa tiukasti omaa näkemystään.

Venäläinen media esittää tapauksen osana Viron venäläisten syrjinnän jatkumoa. On kuitenkin jossain määrin yllättävää, että venäläisessä mediassa uutisointi jää kertaluonteiseksi, eikä se jää seuraamaan tilanteen kehittymistä. Onko syynä se, että ne ovat jo tuomionsa antaneet, menettikö aihe kiinnostavuutensa vai lieneekö kertaluonteinen skandaaliuutisointi tyypillistä venäläiselle medialle?

10.3 Tutkimuksen etenemisestä ja jatkotutkimusmahdollisuuksista

Aihetta etsiessäni lähettelin sähköposteja eri tahoille, kyselin ajankohtaisia tutkimusaiheita muutamilta asiantuntijoilta, ja tutustuin eri laitosten graduaiheisiin. Etsiessäni kirjallisuutta sain käsiini Bakerin kirjan *Translation and Conflict; A Narrative Account* (2006). Aloin tutustua narratiiviseen tutkimukseen ja huomasin sen kovin monimuotoiseksi. Eräs tuttuni vihjaisi tehneensä oman gradunsa käyttäen kehysanalyysiä (Sihvonen 2009). Huomasin kehyksen käsitteen liittyvän narratiiveihin, puhuuhan mm. Baker uudelleenkehystämistä käännoksissä. Tutustuin myös Padučevan (1996) narratiivin semantiikkaa käsittelevään teokseen, jossa käsiteltiin egosentrisiä elementtejä. Ne tuntuivat sopivan hyvin muutosta ja näkökulmaa tarkastelemaan tutkimukseen. Ajatus oli myös tarkastella retoriikkaa ja sillä vaikuttamista, sekä identiteettien rakentumista. Nämä aiheet karsiutuivat kuitenkin tutkimuksen tiivistyessä.

Valitsin analyysin kohteeksi uutistekstit, koska olen kiinnostunut niistä vaikuttamisen välineinä. Ajattelin tutkimuksen aluksi painottuvan enemmän kääntämisen tutkimiseen narratiivisesta näkökulmasta. Ajatus oli löytää sama uutinen useammalla kielellä ja tarkastella niiden välisiä eroja. Tällaisia suoria käännoksiä löytyy joitakin mm. *inosmi.ru*-sivustolta, mutta kovin runsaasti niitä ei ole tarjolla. Löysin Rossijskaja gazetan ruoka-apua koskevan artikkelin, ja sen aiheuttama kohu herätti mielenkiintoni, sillä itselläni on kokemusta avustustoiminnasta. Rossijskaja gazeta viittasi Aamulehteen, joten etsin käsiini Aamulehden alkuperäisen jutun. Aiheesta löytyi myös lisää kirjoittelua. Käännöstieteen professori Hannu Tommola huomasi Rossijskaja gazetan artikkelin pohjautuvan virolaiseen lehdistöön, mikä jonkin verran mutkisti tilannetta, koska en osaa viroa. Oppiaineemme assistentin Anna-Kaisa Värin ja käännohjelmien avustuksella pääsin asiassa eteenpäin.

Aiheesta löytyi jatkuvasti lisää uutisia ja lopulta aineistoa alkoi olla niin paljon, että päätin keskittyä pelkästään tähän tapaukseen. Aineiston paisuessa heräsi myös kysymys, miten rajaan sen järkevästi. Etsinnän loppuvaiheessa tuli vastaan lähinnä aikaisempia artikkelien toistoa, joten katsoin olennaisen aineiston olevan kasassa. Sekin

tosin oli melko laaja. Eräänlaisia tiennäyttäjiä aineistossa olivat Aamulehti, Postimees, Delfi ja Rossijskaja gazeta, joten keskityin paljolti niissä tapahtuviin muutoksiin. Päätin ottaa otsikkoanalyysiin mukaan kaikki löydetyt artikkelit. Informaatiopalojen valinnassa taas keskityin lähinnä siihen miten Rossijskaja gazetan narratiivia muutetaan tai säilytetään sitä ensisijaisena lähteenä käytävissä artikkeleissa. Kun aineisto alkoi olla kasassa, sain käsiini Pietilän (1995) uutisia kertomuksina käsittelevän kirjan. Sen narratologinen kertojan analyysi, kärjen merkitys kehyksen kannalta ja informaatiopalojen sommittelu kutoivat yhteen tutkimuksen teoriaa ja veivät eteenpäin aineiston käsittelyä. Aineiston analyysiin oli kuitenkin vaikea päästä kiinni, koska kehystämiskeinojen sekä kertojan näkökulman ja diskurssin tarkastelun yhdistäminen toivat mukanaan analysoitavien asioiden runsauden. Rajasin tutkimuksen rakenteeseen ja sanavalintoihin keskittyväksi, jolloin mm. aluksi tutkimuksessa mukana olleet kohdeyleisön ja genren vaikutus jäivät rajauksen ulkopuolelle.

Mahdollisia aiheita jatkotutkimukselle ovat mm. narratiivin muutoksen ja vaikuttamispyrkimysten tarkastelu retoriikan näkökulmasta. Tähän liittyen olisi mielenkiintoista tarkastella, miten lehtien ja sivustojen poliittiset taustatekijät vaikuttavat uutisointiin, onhan joukossa medioita, joiden sidosryhminä ovat vahvasti poliittiset tahot (mm. Rossijskaja gazeta valtion lehtenä, Pravda kommunistisena ja Molodaja gvardija Edinaja Rossijan edustajana). Tutkimusaineistossa Viron lehdistön näkökulmat erosivat venäläisestä, mutta ukrainalaiset, valkovenäläiset ja latvialaiset sivustot seurailevat venäläisen lehdistön näkökulmaa. Lieneekö tämä yleinen tendenssi? Seurailevatko Baltian ja Itä-Euroopan maiden lehdistöt venäläisen lehdistön näkökulmia? Luultavasti näissäkin maissa lehden poliittinen kanta vaikuttaa asiaan. Venäjän kielen ja kulttuurin lehtori Aleksandr Zelenin otti esille informaatiokohinan (информационный шум) käsitteen, jolla voi olla oma vaikutuksensa narratiivin muutokseen, varsinkin siihen, mitä tietoa matkan varrella jää pois tai jotain lisätään.

Tässä tutkimuksessa narratiivia tarkastellaan paljon kehystämisen näkökulmasta. Tutkimusta olisi mahdollista myös laajentaa enemmän narratiivisen tutkimuksen suuntaan. Venäjän käännöstieteen lehtori Mihail Mihailov ehdotti narratiivisten skenaarioiden analysointia. Aamulehden artikkelin pohjana on hyväntekeväisyyden skenaario, Rossijskaja gazetalla taas syrjinnän skenaario. Näistä skenaarioista on

mahdollista tarkastella osioita, tekijöitä tai funktioita, toimintaa, oletuksia ja tuloksia. Skenaarioiden tarkastelussa huomataan toimijoiden saavan erilaisia rooleja, esimerkiksi Latvala on Aamulehden näkökulmasta hyväntekijä, mutta RG näkee hänet pahan edustajana.¹² Henkilöhahmoja voisi tarkastella lähemmin käyttämällä hyväksi myös Proppin (1928) malleja.

---

¹² Sähköpostiviesti Mihail Mihailovilta 6.12.2010

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1994. *Desire and craving. A cultural theory of alcoholism*. New York University Press, Albany, New York.
- Aro, Jari 1990. *Sosiologia ja kielenkäyttö*. Acta universitatis Tamperensis 654, Tampereen yliopisto, Tampere.
- Austin, John 1962. *How to do thing with words: The William James lectures delivered at Harvard University in 1955*. Clarendon Press, Oxford.
- Bahtin, Mihail 1986. *Speech genres & other late essays*. University of Texas Press, Austin.
- Baker, Mona 2006. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. Routledge, Oxon.
- Brosius, Hans-Bernd & Esp, Peter 1995. Prototyping through key events. New selection in the case of violence against aliens and asylum seekers in Germany. *European journal of communication* 10(3), 391 – 412.
- Bruner, Jerome 1986. *Actual minds, possible worlds*. Harvard University Press, Cambridge, Ma.
- Bruner, Jerome 1990. *Acts of meaning*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Bruner, Jerome 1991. The narrative construction of reality. *Critical inquiry* 18 (1): 1-21.
- Brunsdon, Charlotte & Morley, David 1978. *Everyday Television: 'Nationwide'*. British Film Institute, London.
- Bruun, Mikko; Koskimies, Ilkka; Tervonen Ilkka 1986. *Uutisoppikirja*. Tammi, Helsinki.
- Carr, David 1986. *Time, narrative and history*. Indiana University Press, Bloomington.
- Chilton, Paul 1997. The role of language in human conflict: Prolegomena to the investigation of language as a factor in conflict causation and resolution. *Current issues in language & society* 4(3) 174 – 89.
- Connell, Ian 1980. Television news and the social contract. Teoksessa *Culture, media, language*. Toim. Hall, S. ym. Hutchinson, London.
- Cunningham, D. & Browning B. 2004. The emergency on worth targets: official frames and deviance narratives within the FBI. *Sociological forum* 19(3): 347 – 69.
- Fairclough, Norman 1992. *Discourse and social change*. Polity Press, Cambridge.

- Fisher, Walter 1987. *Human communication as narration: Toward a philosophy of reason, value and action*. University of South Carolina Press, Columbia.
- Fiske, John 1987. *Television culture*. Methuen, London/New York.
- Gamson, W. & Lasch K. 1983. The political culture of the welfare state. Teoksessa *Evaluating the welfare state*. Toim. Spiro, S. E. & Yuchtman-Yaar, E. Academic press, New York.
- Goffman, Erwin 1974. *Frame analysis*. The Maple Press, York.
- Goffman, Erwin 1986 [1974]. *Frame analysis: An essay on the organisation of experience*. Northeastern University Press, Boston.
- Goffman Erwin 1990. *The presentation of self in every day life*. Penguin Books, Harmondsworth.
- Hakamäki, Emmi 1997. Vakaa näköala vai huterat oletukset? Poliittisten pääkirjoitusten analyysia. Teoksessa: *Kielen opissa 1: Valitut sanat, Media-kieli ja mielikuvat*. Toim. Aalto, Seija; Mäntynen, Anne; Shore, Susanna; Koski, Kaisa; Niinistö, Susanna; Varteva, Annukka. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki. 91 – 107. Myös verkossa: http://www.helsinki.fi/hum/skl/ihmiset/lehtonena/pdf_tiedostot/ko1_08.pdf Luettu 13.9.2010.
- Hakulinen, Auli & Karlsson, Fred 1979. *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Hall, Stuart 1978. *Policing the crisis: Mugging the state, and law and order*. Macmillan, Basingstoke.
- Halliday, M. A. K. 1994. *An introduction to functional grammar*. 2., korjattu painos. Edward Arnold, London.
- Horsti, Karina 2005. *Vierauden rajat, monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere University Press, Tampere. Painettu väitöskirja.
- Hovi, Tuija 2007. *Usko ja kerronta – arkitodellisuuden narratiivinen rakentuminen uskonliikkeessä*. Turun yliopiston julkaisuja C 245. Turun yliopisto, Turku. Painettu väitöskirja.
- Huovila, Tapani 1995. *Uutisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista*. Inforviestintä Oy, Helsinki.
- Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Toim. Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa. Vastapaino, Tampere. 189 – 222.

- Hänninen, Vilma 2000. *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Acta universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopisto. Julkaistu painettuna väitöskirjana 2002. Tampereen yliopistopaino, Tampere. Myös verkossa: <<http://metodologia.files.wordpress.com/2007/09/hanninensisainen.pdf>> Luettu 6.1.2011.
- Karvonen, Erkki 2002. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2/2002. Myös verkossa:<<http://www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf>> Luettu 10.11.2010.
- Kalliokoski, Jyrki 2005. Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. Teoksessa *Referointi ja moniäänisyys*. Toim. Haakana, Markku & Kalliokoski, Jyrki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 9 – 42.
- Kortteinen, Matti 1994. *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Hanki ja jää, Helsinki.
- Labov, William 1972. *Language in the inner city: studies in Black English vernacular*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Labov, William & Waletzky, Joshua 1997. Narrative analysis: oral versions of personal experience. *Journal of narrative and life history* 7, 1 – 4, 3 – 38.
- Lakoff, George & Johnson, Mark 1980. *Metaphors We Live by*. The University of Chicago Press, Chicago and London.
- MacIntyre, Alasdair 1981. *After virtue. A study in moral theory*. University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana.
- MacIntyre, Alasdair 1988. *Whose justice? Which rationality?* University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana.
- Manoff, Robert 1987. Writing the news (by telling the ‘story’). Teoksessa *Reading the news*. Toim. Manoff, Robert & Schudson, Michael. Pantheon, New York. 197 – 229.
- Munday, Jeremy 2002. Systems in translation: A systemic model for descriptive translation studies. Teoksessa *Crosscultural transgressions: Research models in translation studies II – Historical and ideological issues*. Toim. Hermans, Theo. St. Jerome Publishing, Manchester. 76 – 92.
- Narrative psychology. The storied nature on human conduct* 1986. Toim. Sarbin, T. Praeger Press, New York.
- Nyky-suomen tietosanakirja* 1993. Osa 4. WSOY, Porvoo, Helsinki, Juva.
- Padučeva, Elena. V. 1996. Semantičeskie issledovanija; *Semantika vremeni i vida v russkom jazyke; Semantika narrativa*. Škola ”Jazyki russkoj kultury”, Moskva.

- Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus 1987. Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodeiksi. *Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja*, B:50.
- Pietilä, Veikko 1995. *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista*. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Tampere.
- Polkinghorne, Donald 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa *Life History and Narrative. Qualitative Studies Series*. Toim. Hatch, J. A. & Wisniewski, R. The Falmer Press, London. 5 – 23.
- Polletta, Francesca. 1998. “It was like a fever...” Narrative and identity on social protest. *Social problems* 45(2): 137 – 59.
- Porter, Abbott, H. 2002. *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Propp, Vladimir 1958. *Morphology of the Folktale*. Bloomington, Den Haag. Venäjänkielinen alkuteos: Leningrad 1928.
- Propp, Vladimir 1968. *The Morphology of the Folktale*. The University Press, Austin.
- Ricoeur, Paul 1984. *Time and Narrative. Vol. I*. University of Chicago Press, Chicago and London.
- Ridell, Seija 1989. Miten uutinen “puhuttelee”? *Tiedotustutkimus* 12:3, 34 – 41.
- Selucky, K. 1984. *News, narrative and the Quebec referendum*. Paper presented at the IAMCR congress in Prague 27.8. – 3.9.1984.
- Sihvonen, Eeva 2009. *Paras-hanke sanomalehdissä: Kehysanalyysi hallinnasta ja sosiaalipolitiikasta*. Tampereen yliopisto, Tampere. Pro gradu -tutkielma.
- Simpson, Paul 1993. *Language, ideology and point of view*. Routledge, London.
- Somers, Margaret 1992. Narrativity, narrative identity and social action: rethinking English working-class formation. *Social science history* 16 (4): 591 – 630.
- Somers, Margaret 1997. Deconstructing and reconstructing class formation theory: Narrativity, relational analysis, and social theory. Teoksessa *Reworking class*. Toim. Hall, John R. Cornell University Press, Ithaca, New York and London. 73 – 105.
- Somers, Margaret & Gibson, Gloria 1994. Reclaiming the epistemological “other”: Narrative and the social construction of identity. Teoksessa *Social theory and the politics of identity*. Toim. Calhoun, Craig. Blackwell, Oxford and Cambridge, Massachusetts. 33 – 99.

- Stephenson, S. J. 1996. *Narrative, self and political theory*. University of Southampton Julkaisematon väitöskirja.
- Tiittula, Liisa 1989. Sanomalehtikielellä vaikuttamisen keinoista. *Kielikello* 2/1989: 3 – 12. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Tuchman, Gaye 1972. Objectivity as a strategic ritual. *American journal of sociology* 77(1972): 4, 660 – 679.
- Tuchman, Gaye 1978. *Making news*. The Free Press, New York.
- White, Hayden 1973. *Metahistory: The historical imagination in nineteenth-century Europe*. John Hopkins University Press, Baltimore and London.
- White, Hayden 1987 [1980]. The value of narrativity in the representation of reality. *Critical inquiry* 7 (1). Uudelleenjulkaistu teoksessa: White, Hayden 1987. *The content of the form: Narrative discourse and historical representation*. The John Hopkins University Press, Baltimore and London. 1 – 25.
- Whitebrook, Maureen 2001. *Identity, Narrative and Politics*. Routledge, London. Julkaistu samanaikaisesti myös USA:ssa ja Kanadassa: Routledge, New York.

VERKKO- JA MUUT LÄHTEET

- Ollila, Anne K. 2006. *Narratiivisuus*. Lapin yliopisto. Power Point -esitys.
- VISK= Ison suomen kieliopin verkkoversio. <<http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>> Luettu 22.10.2010.
- Väliverronen, Esa 2002. *Kehysanalyysi mediatutkimuksessa*. <<http://www.valt.helsinki.fi/ylope/kvali/kvali7.htm>> Luettu 22.4.2010.

LIITTEET

Liite 1. Aamulehden (1.8), Postimeehen (4.8.) (2 kpl), Delfin (4.8) (2 kpl) ja Rossijskaja gazetan artikkelit

Aamulehti 1.8.2008

KULUTUS | KYLLÄ NAAPURI SYÖ

01.08.2008 - 17:38

Vanhentunut ruoka, joka ei suomalaisille kuluttajille kelpaa, viedään Viron köyhille. Vanhenevat elintarvikkeet voisivat helpottaa vähävaraisen arkea myös Suomessa. Kauppiat kuitenkin vierastavat jäteruoan jakamista. Siksi hyväntekeväisyysjärjestöjen rekat kuljettavat ruokaa tonneittain kuukaudessa lahden yli.

Jussi Latvala on ajanut avustuskuljetuksia Viroon jo 12 vuotta. Nykyisin hän ajaa lahden taakse ruokaa, vaatteita ja huonekaluja vuosittain yhteensä satojen tuhansien eurojen edestä.

63-vuotias Pjotr Ivanovich ei saa Viron eläkettä, koska hänellä ei ole passia, eli hän ei ole minkään maan kansalainen. Hän on iloinen kaikesta ruoasta ja vaatteista, joita saa Suomesta.

Vladimir Iskakova (taustalla) elättää viisihenkistä perhettään Kohtlajärvellä. Hänen poikansa Nikolai (oik.) on vaikeasti vammainen eikä osaa puhua tai kävellä. Kaivosmiehen palkka ei riitä, joten perhe on riippuvainen avustusruoasta.

Oletko koskaan tullut ajatelleeksi, mitä tapahtuu ruoalle, jota et kelpuuta kaupassa ostoskoriisi? Peruna on liian pieni ja rupinen tai leipä liian vanhaa. Maksalaatikko ei näytä tarpeeksi houkuttelevalta ja rusinatkin puuttuvat. Mikä elintarvikkeen kohtaloksi koituu, kun sinä asiakkaana sen hylkää?

Suomesta lähtee joka kuukausi tuhansia kiloja ruokaa Viroon. Ruoka päätyy naapurimaan köyhille, etenkin venäjänkieliselle vähemmistölle. Yksi tummentuneiden banaaneiden ja pienien perunoiden syöjistä on Itä-Viron Kohtlajärvellä asuva 26-vuotias Nikolai Iskakova. Hän ei osaa kävellä. Hänet tapasimme uudelleen tuonnempana.

Rekkoihin päätyvät ruokaerät ovat vain murto-osa siitä, mitä kaupat heittävät samassa ajassa roskikseen. Yksistään Tampereen Lielahden Citymarketissa syntyi lajittelematonta sekajätettä viime vuonna 178 tonnia ennen kuin kaupan omistaja vaihtui ja suhtautuminen muuttui.

K-kauppiaat päättävät itsenäisesti, miten he hankkiutuvat eroon ruoasta, joka ei mene kaupaksi tai jonka parasta ennen -päiväys vanhenee. Jokaisessa K-kaupassa on siis erilainen käytäntö.

Muissa suurimmissa päivittäiskaupan ketjuissa - S-ryhmässä ja Tradekassa - ruoka pääsääntöisesti hävitetään biojätteenä. S-ryhmään kuuluvat muun muassa ABC-huoltoasemat, Sokokset, S-marketit, Salet ja Prismat. Tradekan lipun alla toimivat puolestaan Valintatalot, Siwat ja Euromarketit.

Valintataloissa tavarasta jää myymättä 1-1,5 prosenttia. Lielahden Citymarketissa hävikki on noin kaksi prosenttia. Rahassa se tekee useita tuhansia euroja per viikko. S-ryhmä ei suostu kertomaan lukuaan.

Poisheitettävä ruoka on kauppiaille ylimääräinen ja kallis menoerä, jonka kustannukset lopulta päätyvät ruoan alati kallistuviin hintoihin ja ostajan maksettavaksi. Karkeasti laskien myymättä jääneet ja varastetut tuotteet aiheuttavat ruokatavarakaupoille vuosittain 350 miljoonan euron tappiot.

Siksipä useissa kaupoissa on alkanut vastaisku. Jotain on tehtävä.

Valkoinen kylmäkuljetusauto kiertää sateisena tiistai-iltapäivänä Tampereen seutua.

Humanitaarinen Idäntyö -nimisen yhdistyksen jäsenet Jussi Latvala, Tarja Wallenius ja Ahti Mäkelä ovat hakemassa ruokaa muutamasta vakiokohteestaan. Ensin vuorossa on Linnainmaan S-market, sen jälkeen Lielahden Citymarket.

– Meillä on sellainen sääntö, että kuormasta ei syödä, yhdistyksen perustaja Latvala virnistelee.

Hän on kuljettanut ruokaa Viroon jo 12 vuotta. Toiminta alkoi 1990-luvulla Turusta ja on jatkunut Pohjanmaalta käsin, missä Latvala nykyään asuu vaimonsa kanssa. Hän on eläkkeelle jäänyt baptistiseurakunnan pastori ja entinen tamperelainen traktorikauppias, joka teki konkurssin 1980-luvun lopussa.

Yhdistyksen jäsenet ottaisivat mielellään ajo-ohjelmaansa uusia kauppia, mutta kauppiaiden suhtautuminen toimintaan vaihtelee.

Harjuntaustan S-marketissa ruoka päätyy biojätteeksi. Tällä hetkellä sitä ei tarjota edes eläimille. Kauppa perustelee ratkaisuaan sillä, että joku saattaa sairastua pois annetusta ruoasta.

– Kun elintarvikelaki on niin tiukka, me emme voi ottaa mitään riskejä, Harjuntaustan S-marketin

marketpäällikkö Tarja Simonen sanoo.

Kadun toisella puolella Lielahden Citymarketissa kauppias Paulus Salo ottaa toisenlaisen kannan.

– Pahalta tuntuu heittää ruokaa pois, Salo tuumii.

– Minä olen saanut tällaisen peruskristillisen kasvatuksen enkä pääse siitä eroon. Se ei ole minulta pois, jos ruokaa annetaan muille.

Hänen kaupassaan, kuten myös monissa S-ketjun ja Tradekan kaupoissa, ruokaa myydään alennuksella jo ennen kuin se ehtii vanheta. Salo on huomannut, että asiakkaat, jotka ostavat alennusruokaa ovat usein eri ihmisiä kuin he, jotka ostavat täydellä hinnalla parasta ja tuoreinta laatua. Siitä hänellä ei ole kuitenkaan käsitystä, liikkuuko kaupungin vähävaraisten keskuudessa sisäpiiritietoa eri kauppojen ruoka-alennuksista.

Salo korostaa, että vaikka kauppias ei ajattelisi edes niitä ihmisiä, jotka hyötyvät Humanitaarisen Idänavun ruokajakelusta, nykypäivänä on vähintään ilmastonmuutoksen vuoksi ajateltava jätettä, jota syntyy valtavat määrät pois heitettävästä ruoasta.

Humanitäärinen Idäntyö käy hakemassa ja lajittelemassa Salon kaupasta kaiken ihmisten syötäväksi kelpaavan valmiin ruoan. Tuore liha, kala ja Idäntyön lajittelema ihmisten syötäväksi kelpaamaton tavara päätyvät Lielahdessa biojätteeseen turvallisuussyistä.

Kun Salo tuli kauppiaksi Lielahden helmikuussa, hän uudisti ensiksi vanhentuvan ruoan käsittelyn. Nykyisin kaupan lastauslaiturilla on kuusi 200 litran biojäteastia, jotka tyhjennetään kaksi kertaa viikossa.

Mutta hetkinen. Onkos tämä nyt ihan laillista? Eikös meillä ole elintarvikelaki, joka kieltää moisen hyväntekeväisyyden?

Lain mukaan parasta ennen -päiväyksen ylittänyt tuote voidaan vielä myydä tai luovuttaa eteenpäin, mutta viimeisen käyttöpäivän ylittänyt tuote on hävitettävä.

Hyväntekeväisyystoiminnassa ruoka luovutetaan jakelusta huolehtivalle järjestölle ennen viimeistä käyttöpäivää. Siten toiminta täyttää lain normit.

Humanitaarisen Idänavun vapaaehtoisten vastuulla on, että ruoka jaetaan Virossa nopeasti eikä se pääse pilaantumaan. Ruokakuljetus lähtekin Suomenlahden taakse yleensä jo samana päivänä, kun tavara haetaan kaupoista.

Esimerkiksi Linnainmaan S-marketista lähtee Vieroon koskematon täytekakku ja paljon leipää, joka silmämääräisesti näyttää täysin syötävältä. Ja jos yhdistyksen aktiiveilta kysytään, ruoka on vielä parasta ennen -päiväyksen jälkeenkin hyväkuntoista.

Yritimme päästä kuvaamaan biojätteeseen menevää ruokaa jonkin S-ketjuun kuuluvan kaupan tiloihin, mutta se ei onnistunut. Outi Pellikka Pirkanmaan Osuuskaupan johdosta perusteli ratkaisua sillä, ettei pois heitetty ruoka ole hyvännäköistä kotona eikä se ole sitä kaupassakaan.

Jätteenkäsittely on ruokakaupalle herkkä aihe.

Ja niin taitaa olla myös hyväntekeväisyys.

Humanitaarisen Idänavun Jussi Latvala kertoo, että kauppiaat eivät suhtaudu kovin myönteisesti ruoan jakamiseen Suomessa. Kauppiaat pelkäävät markkinoidensa puolesta.

– Jotkut kauppiaat sanovat, että saatte viedä ruokaa pois, kunhan ette jaa sitä kotimaahan.

Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtaja Osmo Laine pitää ilmaisjakelua suositeltavampana sitä, että kaupat myisivät aleinnoilla tuotteet pois ennen kuin ne vanhenevat. Ruoan heittäminen roskikseen tuntuu hänestäkin huonolta ajatukselta.

– Se, että ruoka viedään jonnekin muualle kuin Suomeen on varmasti perusteltua ja oikein. Jos ihmisiä täällä tuetaan, miksi heille ei anneta mieluummin rahaa? Laine kysyy.

Kauppiaiden puhemiehen mielestä ruoan jakelusta Vieroon syntyy myös ylimääräisiä kustannuksia ja päästöjä. Ruoan jakelu ilmaiseksi kaupan takapihalla ei sekään kuulosta hyvältä ratkaisulta, koska

ilmaisesta ruoasta voisi tulla "asiakkaille ensisijainen tapa hankkia elintarvikkeita".

– Se ei varmaan olisi kummankaan osapuolen etu, Laine sanoo.

Mitpä asiasta tuumivat sitten ne ihmiset, jotka ottavat ruoan vastaan Virossa?

Latvala huristelee tottuneesti Viron venäjänkielisen alueen moottoriteitä Kohtlajärvellä ja Jõhvissä. On kulunut vuorokausi siitä, kun ruoat haettiin tamperelaisista marketeista. Pakettiauton mallinen kylmäauto on vanha ja paljon ajettu, mutta ruoka pysyy silti viileänä tavaratilassa.

Latvala pysähtyy muun muassa huumekodissa, köyhille tarkoitettussa asuintalossa sekä lastenkodissa, jossa asuu Tshernobylin asukkaille syntyneitä vammaisia lapsia. Tällä seudulla 73-vuotias Latvala on odotettu vieras.

– On outoa, että ruokaa viedään roskikseen, kun se ei kelpaa myyntiin. Mutta se on ihan luonnollista, että ruoka päätyy täällä "toiselle kierrokselle", tuumii 23-vuotias diplomi-insinööri Juri Timofejev, joka jakaa ruokaa paikalliselta kirkolta alueen köyhille.

Useimmat Latvalan reitin varrella asuvista ovat ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaisia oikeuksia.

Otetaanpa esimerkiksi 16-vuotias tyttö, joka myi itseään suomea puhuvalle miehelle 50 eurolla. Tyttö tuli raskaaksi ja synnytti lapsen, joka majoitettiin paikalliseen köyhäintaloon. Tuore, alaikäisen alaikäinen äiti joutui itse sijoitetuksi eri paikkaan, koska tilaa kahdelle ei ollut.

Äidillä tai lapsella ei kummallakaan ole passia. He eivät ole minkään maan kansalaisia ja puhua he osaavat lähinnä venäjää.

Ilman hyväntekeväisyystoimintaa he olisivat jo kuolleita.

Tai entäpä Pjotr Ivanovitsh Savosin, joka elää vahvasti tupakansavulta haisevassa, pienessä kopperossa kohtlajärveläisen köyhäintalon toisessa kerroksessa. Talon henkilökunta yrittää tavan takaa estää miestä vastaanottamasta pontikkalähetyksiä ikkunasta.

Savosin ei ole enää tässä maailmassa. Hän odottaa tulevaisuudelta lähinnä yhteydenpitoa arvuuden kosmiseen kansaan, jonka kanssa hän sanoo keskustelelevansa.

Hänellä ei ole elossa olevia sukulaisia. Eikä hänellä ole jalkojakaan.

Savosin sanoo pitävänsä erityisesti leivoksista. Ehkä hän syö suurella halulla Linnainmaan S-marketista pois annetun täytekakun, kun joskus sen saa.

Latvalan ruoka-avusta ovat riippuvaisia myös huumekodin nuoret miehet ja naiset. Jarl Sapovalovin johtama huume koti tuottaa maanviljelyksellä puolet omasta ruoastaan, toinen puoli tulee Suomesta. Samalla tavalla Sapovalov elättää itsensäkin, sillä työntekijät eivät saa lainkaan palkkaa.

Tarinoita olisi vaikka millä mitalla.

Tuo kaikki ihmetyttää Latvalaa.

– Tehtävä, jota me teemme, olisi EU:n tehtävä. On unionin häpeä, että meidän pitää tuoda ruokaa tänne, hän puuskahtaa.

Tilanne on vähintäänkin absurdi. Virossa hävikkiruokaa ei juuri synny, sillä tuotteet myydään joko halvalla pois tai ne annetaan kaupan työntekijöiden matkaan. Taustalla ovat lisäksi vanhat poliittiset jännitteet. Vironkielinen enemmistö ei ole muutenkaan innostunut auttamaan venäjänkielistä vähemmistöä - ihmisiä, joita ei virallisesti ole edes olemassa.

Eikä Latvalakaan olisi täällä, jos hänellä ei olisi tukenaan suomalaisia lahjoittajia, enimmäkseen yrityksiä ja eläkeläisiä, jotka tukevat yhdistyksen toimintaa tavarin tai rahalahjoituksin.

Oletko koskaan tullut ajatelleeksi, mitä vironvenäläinen Nikolai Iskakova sanoo saadessaan leivät, jotka ovat suomalaisille jo liian vanhoja ja kuivia?

Hän, joka ei osaa vielä 26-vuotiaana kävellä ei sano mitään, sillä ei hän osaa puhuaakaan.

Mutta kun ruokaa kannetaan sisään viisihenkisen perheen pieneen omakotitaloon Kohtlajärvellä, Iskakova hymyilee autuaana ja paljastaa hammasrivistönsä, josta puuttuu useita ylä- ja alaetuhampaita.

Hänen äitinsä Galina Iskakova ristii kätensä ja kohottaa katseensa kohti korkeuksia. Sitten hän huudahtaa:

– Kiitos, kiitos, Jumalan kiitos!

Jussi Latvala on tervetullut kylään ensi viikollakin.

Teksti: Tuomo Björksten

Kuvat: Tatu Blomqvist

Kohtlajärvi, Jöhvi, Viro

Postimees 4.8.2008

Välisuudised

Toidupanga idee seisneb selles, et realiseerimistähtajale lähenevad toiduained korjatakse poekettidest kokku ning jagatakse need abivajajatele.

Foto: AFP / Scanpix

AAMULEHTI: VANANENUD TOIT SAADETAKSE SOOMEST EESTISSE

04.08.2008 14:49

Soomest saadetakse iga kuu Eesti vaestele tuhandeid kilosid vanaks läinud toiduaineid, kirjutab Aamulehti.

Mõned S-grupi ja K-keti kauplused kingivad Tampere piirkonnas müügiks kõlbmatud toiduained heategevuslikule organisatsioonile Idäntyö, mis saadab need Eestisse valdavalt venekeelse elanikkonnaga piirkondadesse.

Organisatsiooni esindaja Jussi Latvala rääkis ajalehele Aamulehti, et mõned kauplused annavad toiduaineid heategevuslikuks otstarbeks tingimusel, et seda ei jagata Soome vähekindlustatud

inimestele.

Каупмehed kardavad nimelt oma äritegevuse edenemise pärast.

Toidukaubanduse assotsiatsiooni juhi Osmo Laine sõnul oleks parem, kui Soome vaesed saaksid pigem raha.

Vargused ja toiduainete müügikuupäevade aegumised toovad kauplustele suuri kahjumeid.

Toimetas: Mari Kamps

Postimees 4.8.

Главная > За рубежом

ПРОСРОЧЕННУЮ ЕДУ ПОСЫЛАЮТ ИЗ ФИНЛЯНДИИ В ЭСТОНИЮ

04.08.2008 18:06

POSTIMEES.EE

Из Финляндии в Эстонию каждый месяц отправляются тысячи килограмм просроченной еды.

По данным газеты Aamulehti, магазины в Тампере постоянно дарят благотворительной организации Idäntyö непригодные для продажи продукты, которая отправляет их беднякам в Эстонию.

По словам представителя организации Юсси Латвала, некоторые магазины отдают еду только при условии, если она не будет распространяться в Финляндии. По их мнению, лучше, если бедняки в стране вместо еды получают деньги.

Вид на продуктовый отдел финского магазина.
Фото: AFP / SCANPIX

Delfi 4.8.2008

Новости >Новости дня >Новости Эстонии

ФИННЫ ОТПРАВЛЯЮТ ПРОСРОЧЕННЫЕ ПРОДУКТЫ БЕДНЯКАМ ЭСТОНИИ

DELFI.ee

04 августа 2008 15:27

Päevaleht/Pressifoto

Некоторые финские магазины сетей S-Каурра и К-Каурра ежемесячно жертвуют гуманитарным организациям тысячи килограммов продуктов питания с истекшим сроком реализации. Организации же доставляют эти продукты в Эстонию — прежде всего, в регионы, где преобладает русскоязычное население.

Представитель гуманитарной организации Idäntyö Юсси Латвала говорит, что некоторые магазины отдают товар с условием, что он будет роздан за пределами Финляндии, так как торговцы боятся за свою репутацию, пишет Aamulehti.

По словам Союза торговцев Осмо Лайне, финским беднякам лучше раздавать деньги.

Из-за истечения срока реализации товара ежегодные потери одного торгового центра в Финляндии составляют примерно 250 млн. евро (3,9 млрд. крон).

Delfi 4.8.2008

Новости >Новости дня >Новости Эстонии

В ИДА-ВИРУМАА УДИВЛЕННЫ СООБЩЕНИЕМ О ФИНСКИХ ПРОДУКТАХ

DELFI.ee

04 августа 2008 17:53

Сообщение со ссылкой на газету Aamulehti о том, что некоторые финские магазины сетей S-Каурра и К-Каурра ежемесячно жертвуют гуманитарным организациям тысячи килограммов продуктов питания с истекшим сроком реализации, которые доставляют их в Эстонию —

прежде всего, в регионы, где преобладает русскоязычное население, вызвало, мягко говоря, недоумение у этого самого преобладающего населения.

Некоторые комментаторы восприняли "новость" просто как оскорбление. Другие спрашивают: кто конкретно и где получает "на тебе, боже, что нам не гоже"?

Päevaleht/Pressifoto

Мы же решили поспрашивать о просроченных продуктах, якобы поступающих в регион из благополучной Финляндии, руководителей и работников местных самоуправлений Ида-Вирумаа.

Вице-мэр Кохтла-Ярве Юрий Коло и председатель Кохтла-Ярвского городского собрания Аарне Берендсен заявили корреспонденту Delfi, что им ничего не известно о поставках просроченных продуктов. Берендсен сказал, что из Финляндии что-то поступает в социальный дом, и посоветовал обратиться к его руководителю Виктории Гончаровой.

"Мы действительно получаем гуманитарную помощь из Финляндии, но это, в основном, одежда. Продуктов же, не только просроченных, а вообще никаких мы не получаем", — сказала Виктория Гончарова.

Может быть, в Нарве отыщется след просроченных продуктов из финских закровов? Вице-мэр города по социальным вопросам Александр Людвиг сказал по телефону, что ему ничего не известно о таких поставках.

- Так неизвестно или они не поступают?

- Неизвестно. Если бы они приходили в город, я бы знал.

Председатель Нарвского горсовета Михаил Стальнухин сказал в телефонном разговоре с корреспондентом Delfi в Ида-Вирумаа, что удивлен сообщением о том, что в русскоязычный регион из-за рубежа поставляют просроченные продукты питания. Потом все-таки дал более определенную оценку этой информации.

- Бред! Можно, конечно, было и обидеться за русскоязычный регион, но если на каждую подобную выходку обижаться, никакого здоровья не хватит. К тому же, посчитайте — пишут, что "из-за истечения срока реализации товара ежегодные потери одного торгового центра в Финляндии составляют примерно 250 млн. евро (3,9 млрд. крон)". Это, по-вашему, реальные цифры?

Председатель Объединения пенсионеров и ветеранов Кохтла-Ярве Валерий Тумко, ознакомившись с информацией о поставках в русскоязычные регионы просроченных продуктов питания, прокомментировал ее так: "От финнов я такого не ожидал. Это же надо, так "опустить" Эстонию, да еще накануне предстоящего вхождения в пятерку богатейших стран!".

Rossijskaja gazeta 6.8.2008

скандал

БЕСПЛАТНЫЙ СЫР

Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами

Надежда Сорокина

"Российская газета" - Федеральный выпуск №4722 от 6 августа 2008 г.

Русскоязычное население Эстонии снова обидели. Но на этот раз не власти республики, а предприниматели крупнейших финских магазинов.

Как сообщила деловая газета Финляндии "Аамулеhti", некоторые финские магазины сетей S-Каурра и К-Каурра ежемесячно жертвовали гуманитарным организациям тысячи килограммов продуктов питания с истекшим сроком реализации. А те в свою очередь доставляли испорченную еду в Эстонию - прежде всего в регионы, где преобладает русскоязычное население.

Финские магазины поставляли испорченные продукты малоимущим жителям Эстонии. Знали, что те жаловаться не будут. Фото: AP

Как признался представитель финской гуманитарной организации "Идянтхойо" Юсси Латвала, магазины распределяют свой некондиционный товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Ведь за отравление населения некачественными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. Кроме того, в Финляндии считается, что своим беднякам лучше помогать деньгами, чем предлагать им некачественную дешевую еду.

Новость о том, что дружественные финны травят русское население в Эстонии, вызвало у местных организаций соотечественников бурю негодования. Председатель Объединения пенсионеров и ветеранов Кохтла-Ярве Валерий Тумко сказал: "От финнов я такого не ожидал. Это же надо, так "опустить" Эстонию!"

А председатель Союза объединений российских соотечественников Эстонии Сергей Сергеев в беседе с корреспондентом "РГ" высказал опасение, что здоровье многих русских в стране может оказаться под угрозой: ведь продукты с истекшим сроком годности могут спровоцировать у потреблявших их людей в будущем различные заболевания.

"Это недопустимо, чтобы в ЕС творились такие страшные вещи. За такие махинации надо жестко наказывать. Более того, эта ситуация должна стать уроком для эстонских властей. Они должны взять под контроль деятельность иностранных гуманитарных организаций и внимательно следить за тем, какая продукция поступает населению", - сказал Сергеев.

По его словам, гуманитарная деятельность в Эстонии очень плохо организована. "Раздача продуктов питания беднякам выглядит унижительно и мало чем отличается от раздачи еды где-нибудь в Ираке. Нищие пенсионеры вынуждены стоять в очередях и даже драться за кусок колбасы, который, как выясняется, давно протух", - пояснил глава организации соотечественников.

Что касается властей Эстонии, то они хранят молчание. Руководители регионов, где живет русскоязычное население, туманно заявляют, что вообще не видели никаких продуктов, поступающих по линии гуманитарных организаций из Финляндии. Так, вице-мэр города Нарвы по социальным вопросам Александр Людвиг заявил: "Мне ничего не известно о таких поставках. Если бы они приходили в город, я бы знал".

Руководитель социального дома Кохтла-Ярве Виктория Гончарова, которая как раз сотрудничает с финскими гуманитарными организациями, утверждала: "Мы действительно получаем помощь из Финляндии, но это в основном одежда. Продуктов же, не только просроченных, а вообще никаких мы не получаем".

Ряд местных экспертов выдвинули предположение, что испорченная еда вообще не доходит до бедняков. Финны отправляют продукты в Эстонию, где ее тут же развозят по местным магазинам. Там товар с истекшими сроками годности продают по обычной цене, но в новой упаковке, где перебита дата реализации.

Возможно также, что эти продукты поступают в больницы. Таким образом можно предположить, что финской тухлятиной травятся не только русские, но и сами эстонцы.

Между тем

Как бы то ни было, ответственность за возможное отравление людей некачественными продуктами лежит на совести финских гуманитарных организаций и эстонских властей, которые всецело доверились дружественной Финляндии. И напрочь забыли о том, что импортные продукты по стандартам ЕС должны иметь повторный сертификат, разрешения и заключения лаборатории на использование в пищу. Но больше всего обидно за пожилых и малоимущих жителей Эстонии, которые попадают на удочку мнимой дешевизны продуктов и приобретают их, не зная, что эту еду уже давно хотели выбросить совершенно бесплатно.

Liite 2. Tutkimuksessa käytetyt artikkelit. Luettu-päiväys: materiaalin keräämisvaiheessa merkitty päiväys. Mikäli päiväystä ei ole merkitty keräysvaiheessa, sivuston toimivuus tarkistettu 26.11.2010. Mikäli ei merkitty keräysvaiheessa, eikä sivusto auennut 26.11.2010, merkitty kysymysmerkki ja sulkuihin arvio päivästä, jolloin artikkeli on otettu aineistoon.

Sivusto	Osoite	Luettu
Aamulehti (fi)	http://www.aamulehti.fi/sunnuntai/teema/asiat_paajutut/7710306.shtml	10.3.2010
Postimees(ee)	http://www.postimees.ee/?id=24524	30.4.2010
Styx (ee)	http://www.styx.ee/read_rssnews.php?id=60485	30.4.2010
Kompromat.ee	http://www.kompromat.ee/?p=636	11.5.2010
Delfi (ee)	http://rus.delfi.ee/daily/estonia/article.php?id=19484014	26.11.2010
Delfi (ee)	http://rus.delfi.ee/daily/estonia/v-ida-virumaa-udivleny-soobscheniem-o-finskih-produktah.d?id=19485226	26.11.2010
Postimees (ee)	http://rus.postimees.ee/040808/glavnaja/za_rubezhom/38454.php	28.5.2010
Delovye vedomosti (ee)	http://www.dv.ee/?PublicationId=bd9f3dfd-2a7d-4c34-b4e7-99b9d91a1774	26.11.2010
ERR/Novosti (ee)	http://novosti2.err.ee/index.php?Page=Article&Id=130764	26.11.2010
Postimees, mnenie (ee)	http://rus.postimees.ee/050808/glavnaja/mnenie/38470.php	26.11.2010
Finugor.ru	http://www.finugor.ru/?q=node/8270	11.5.2010
Magicnet.(ee)	http://www.magicnet.ee/news+article.storyid+12736.htm	10.3.2010
Pervyj baltijskij kanal (lv)	http://www.ltv.lv/novosti_estonii/ee_proishestvija/878-kuda-idut-prosrochennye-produkty.html	26.11.2010
Ros Concert (usa)	http://www.rosconcert.com/common/arc/story.php?id_cr=104&id=451181	26.11.2010
Rossiiskaja gazeta (ru)	http://www.rg.ru/2008/08/06/estonia-produkty.html	10.3.2010
Gazeta (ru)	http://www.gazeta.ru/news/lastnews/2008/08/06/n_1252612.shtml	21.5.2010
Ves (lv)	http://www.ves.lv/article/51621	22.9.2010
RIA Novosti (ru)	http://www.rian.ru/economy/20080806/150121088.html	11.5.2010
Newsru (ru)	http://www.newsru.com/world/06aug2008/tukhl.html	26.11.2010
Eho Moskvyy (ru)	http://www.echo.msk.ru/news/532096-echo.html	26.11.2010
Focus (ua)	http://www.focus.ua/foreign/24465	26.11.2010
Last24 info (?)	http://last24.info/read/2008/08/06/9/1454	26.11.2010
Siteua.org (au)	http://news.siteua.org/Мир/20308/В_Эстонию_попали_тонны_про_сроченной_гуманитарной_помощи	26.11.2010
Novyi region (ru)	http://www.nr2.ru/incidents/189773.html	24.5.2010
RuFox (ru)	http://news.rufox.ru/texts/2008/08/06/55174.htm	26.11.2010
Novye Izvestija (ru)	http://www.newizv.ru/lenta/95391/	24.5.2010
Newsland (ru)	http://www.newsland.ru/News/Detail/id/283873/cat/42/	26.11.2010
Lenta.ru	http://lenta.ru/news/2008/08/06/addle/	24.5.2010
Fontanka.ru	http://www.fontanka.ru/2008/08/06/005/	26.11.2010

Mallex.info (?)	http://www.mallex.info/ussr/V-Ehstoniju-popali-tonny-prosrochennoi-gumanitarnoi-pomowi/	26.11.2010
Radio Majak (ru)	http://www.radiomayak.ru/doc.html?id=88231&cid=45	22.9.2010
Pelotki (ru)	http://www.pelotki.ru/n.328595.html	22.9.2010
Nakanune (ru)	http://www.nakanune.ru/news/2008/08/06/2126295	26.11.2010
Giport (ru)	http://www.giport.ru/news/22597/	10.3.2010
Kasparov (ru)	http://www.kasparov.ru/material.php?id=48994AFCA0245	22.9.2010
Poljarnaja zvezda (ru)	http://zvezda.ru/web/news22591.htm	26.11.2010
Utro.ru	http://www.utro.ru/news/2008/08/06/757482.shtml	26.11.2010
Uralweb (ru)	http://www.uralweb.ru/news/p328595.html	26.11.2010
Utro.ru	http://www.utro.ru/articles/2008/08/06/757493.shtml	26.11.2010
Lenta66 (ru)	http://www.lenta66.ru/print/20584/	26.11.2010
Novosti v Tomske (ru)	http://news.vtomske.ru/news/3657.html	22.9.2010
Novaja Gazeta (ru)	http://www.novayagazeta.ru/news/301940.html	11.5.2010
Russkij obozrevatel' (ru)	http://www.rus-obr.ru/days/358#comments	22.9.2010
Media aktivist (ru)	http://www.mediaktivist.ru/news/52053/	26.11.2010
Topnews (ru)	http://www.topnews.ru/news_id_21943.html	? (21.5.2010)
Radio Majak II (ru)	http://www.radiomayak.ru/doc.html?id=88260&cid=45	26.11.2010
Tarbija24 (ee)	http://www.tarbija24.ee/130808/esileht/olulised_teemad/tarbija24/tervis/340437.php	28.5.2010
rus.delfi.ee	http://rus.delfi.ee/daily/politics/article.php?id=19502340&l=fplink	26.11.2010
Helsingin sanomat (fi)	http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Ven%C3%A4%C3%A4islehti+Suomalaiset+myrkytt%C3%A4v%C3%A4t+Viron+ven%C3%A4%C3%A4isi%C3%A4/1135238390790	26.11.2010
Brjansk.ru	http://briansk.ru/world/russkih-v-estonii-kormyat-nelikvidom.200886.159075.html	21.9.2010
Vzgljad (ru)	http://vz.ru/society/2008/8/6/193781.html	21.9.2010
Iltalehti (fi)	http://www.iltalehti.fi/ulkomaat/200808068060560_ul.shtml	26.11.2010
Pogoda (ru)	http://www.pogoda.spb.ru/news/spb/2008/8/1406119/	26.11.2010
Delovoj Peteburg (ru)	http://www.dp.ru/a/2008/08/06/Pravda_li_chno_russkih_v	? (21.5.2010)
Molodaja gvardija (ru)	http://www.molgvardia.ru/marginal/2008/08/06/1078	22.9.2010
UA-reporter.com (ua)	http://www.ua-reporter.com/novosti/35187	22.9.2010
Yle.fi	http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/2008/08/venalaislehti_viron_asukkaita_myrkytetaan_pilaantuneilla_suomalaistuotteilla_313664.html	5.10.2010
Food News Week (ru)	http://www.profnavigator.ru/tmp12.php?PN=doct.php&dout=text&dsubj=38&dtype=4&nid=25851	26.11.2010
Factnews (ru)	http://www.factnews.ru/article/06Aug2008_tukhl	26.11.2010
Tjumen (ru)	http://www.tyumen.ru/news/?id=2004	10.3.2010
Stoletie (ru)	http://www.stoletie.ru/lenta/estonci_kormyat_russkih_starikov_tuhli_mi_produkami_2008-08-06.htm	22.9.2010
Vsë tut (ru)	http://news.bcetyt.ru/society/raz3/zhitelej-estonii-travjat-prosrochennymi-finskimi-produktami-gazeta.html	26.11.2010

Pravda.ru	http://www.pravda.ru/news/health/06-08-2008/278213-hjk-0/	11.5.2010
Pravda.ru (engl.)	http://english.pravda.ru/world/ussr/06-08-2008/106004-estonia-1/	26.11.2010
Gorod (lv)	http://www.gorod.lv/novosti/74989-maloimuschih_zhiteley_russkih_rayonov_estonii_travyat_prosroche_nnyimi_produkтами	26.11.2010
Agrobel (by)	http://www.agrobel.by/ru/node/17084	26.11.2010
Agentstvo političeskikh novostei (ru)	http://www.apn.ru/news/article20527.htm	26.11.2010
KM.ru (ru)	http://www.KM.ru.ru/magazin/view.asp?id=F1C5EE72719A4A4D83EC44C3327BCE8F	26.11.2010
Narodnyj sobor (ru)	http://www.narodsobor.ru/default.asp?trID=400&artID=3904	10.3.2010
Topvesti (ru)	http://www.topvesti.ru/news/read/205989/v_ehstoniju_popali_tonny_prosrochennoj_gumanitarnoj_pomoshhi/	26.11.2010
Poldnik (?)	http://poldnik.com/news/Finny-travjat-russkih-v-Ehstonii	26.11.2010
Delfi.ee	http://rus.delfi.ee/press/vesti/article.php?id=19503775	22.9.2010
Delfi.ee	http://rus.delfi.ee/daily/estonia/article.php?id=19504849	22.9.2010
Molodoj (ee)	http://molodoi.ee/?q=node/13	26.11.2010
Pskovskaja lenta novostej (ru)	http://gallery.pln-pskov.ru/allworld/55564.html	26.11.2010
Russkie.org (?)	http://www.russkie.org/index.php?module=fullitem&id=13382	26.11.2010
Russkaja linija (ru)	http://rusk.ru/newsdata.php?idar=177910	21.9.2010
RZN.info (ru)	http://www.rzn.info/news-federal/world/19999/	26.11.2010
Russkie novosti (ru)	http://www.ru-news.ru/art_desc.php?aid=2040	26.11.2010
JMD (?)	http://www.jmd-style.com/content/view/8835/64/	26.11.2010
Rabočaja gazeta (ua)	http://rg.kiev.ua/page5/article11101/	26.11.2010
Aamulehti (fi)	aamulehden arkisto	
Helsingin sanomat (fi)	http://www.hs.fi/english/article/Russian+newspaper+Spoiled+Finnish+food+poisons+poor+in+Estonia/1135238410273	26.11.2010
Čas pik (ua)	http://www.chaspik.info/bodynews/3928.htm	26.11.2010
Aamulehti (fi)	aamulehden arkisto	
Pohjarannik (ee)	http://www.pohjarannik.ee/modules.php?name=News&file=article&sid=8514	26.11.2010
Severnoe Poperež'e (ee)	http://rus.pohjarannik.ee/modules.php?name=News&file=article&sid=7557	5.10.2010
Kompromat (ee)	http://www.compromat.ee/?p=691	5.10.2010
ERR/Uutised (ee)	http://uudised.err.ee/index.php?06132719	7.9.2010
ERR/Novosti (ee)	http://novosti.err.ee/index.php?26132687	5.10.2010
Postimees (ee)	http://www.postimees.ee/?id=27680	26.11.2010

Liite 3. Sivusto, julkaisupäivä ja kellonaika, otsikko, osio(genre), kuva

Sivusto	päivä	klo	Otsikko	Osio	Kuva
Aamulehti (fi)	1.8.		Kyllä naapuri syö	Kulutus	3 kuvaa: Latvala auton ratissa, Pjotr Savosin, Isakovan perhe
Postimees(ee)	4.8.	14:49	Aamulehti: vananenud toit saadetakse Soomest Eestisse (vanhentuneita elintarvikkeita lähetetään Suomesta Viroon)	Välisuudised	Suomalaisen kaupan leipähyilly
Styx (ee)	4.8.		Aamulehti: vananenud toit saadetakse Soomest Eestisse (vanhentuneita elintarvikkeita lähetetään Suomesta Viroon)	Avalehd/Uudised	
Kompromat.ee	4.8.	15:20	Просроченными финскими продуктами кормят русскоязычных жителей Эстонии?	Тема дня, Эстония-Финляндия	kuva Postimeehen sivusta
Delfi (ee)	4.8.	15:27	Финны отправляют просроченные продукты беднякам Эстонии	Новости Эстонии	elintarvikkeita, joissa virolaiset tekstid, juomia, makkaraa, maitotuotteita
Delfi (ee)	4.8.	17:53	В Ида-Вирумаа удивлены сообщением о финских продуктах		
Postimees (ee)	4.8.	18:06	Просроченную еду посылают из Финляндии в Эстонию	За рубежом	Suomalaisen kaupan leipähyilly
Delovye vedomosti (ee)	4.8.	16:28	Просроченную еду из Финляндии везут в Эстонию	???	Kirjoittajan kuva
ERR/Novosti (ee)	4.8.	20:16	Просроченную еду из Финляндии везут в Эстонию	Novosti	
Postimees, mnenie (ee)	5.8.	0:01	Вторая свежест осетрины	Мнение	Kolumnistin kuva
Finugor.ru	5.8.	7:54	Просроченную еду посылают из Финляндии в Эстонию	???	
Magicnet.(ee)	5.8.	19:35	Просроченную еду из Финляндии везут в Эстонию	Новости	
Pervyj baltijskij kanal (lv)	5.8.	22:21	Куда идут просроченные продукты?	происшествия	kuva ruokakaupasta, video
Ros Concert (usa)	6.8.	1:58	Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	Вокруг света	
Rossiiskaja Gazeta (ru)	6.8.		Бесплатный сыр. Alaotsikko: Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами	Скандал	kuva ruoan jakamisesta

Gazeta (ru)	6.8.	5:50	«РГ»: русскоязычных жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами	Новости часа	
Ves (lv)	6.8.	8:20	Малоимущих из "русских" районов Эстонии травят тухлятиной	???	kelmun alla pilaantunutta jauhelihaa
RIA Novosti (ru)	6.8.	8:10	Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами - газета	Экономика	
Newsru (ru)	6.8.	8:45	Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	В мире	3 kuvaa: makkarahylly, EU:n lippu, maisema
Eho Moskvyy (ru)	6.8.	8:47	Громкий скандал разразился вокруг поставок в Эстонию просроченных продуктов из Финляндии	Новость	kuva ruokalasta, etualalla paistettu broileri, takana ihmisiä ruokailemassa
Focus (ua)	6.8.	9:12	Финны травят русскоязычных в Эстонии просроченными продуктами, - российские СМИ	За рубежом	Viron lippu
Last24 info (?)	6.8.	9:03	Жителей "русских" районов травят просроченными продуктами	Скандалы	ruokavetriini, jossa kalaa ja lihaa. Taustalla mehuhylly (ven. Kauppa)
Siteua.org (ua)	6.elo	9:07	В Эстонию попали тонны просроченной гуманитарной помощи	Мир	Rissasen K-Kauppa
Novyi region (ru)	6.8.	9:15	Русских в Эстонии травят просроченным продовольствием из Финляндии	Скандалы и происшествия	raakaa lihaa altaassa
RuFox (ru)	6.8.	9:28	Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	Мир	
Novye Izvestija (ru)	6.8.	9:35	Жителей «русских» регионов Эстонии кормят тухлятиной	Б. СССР	ruoantähteitä ja peukalo
Newsland (ru)	6.8.	9:35	Русских в Эстонии травят просроченными финскими продуктами	Общество	makkarahylly, asiakkaita ja kaupan työntekijä
Lenta.ru	6.8.	10:00	В Эстонию попали тонны просроченной гуманитарной помощи	Б. СССР	Rissasen K-Kauppa
Fontanka.ru	6.8.	10:05	Русских жителей Эстонии кормят просроченными финскими продуктами	Общество	
Mallex.info (?)	6.8.	10:15	В Эстонию попали тонны просроченной гуманитарной помощи	Б. СССР	Rissasen K-Kauppa
Radio Majak (ru)	6.8.	10:28	Финские компании сбывают в Эстонию просроченные продукты питания	Новость	

Pelotki (ru)	6.8.	10:28	Жителей "русских" районов Эстонии травят тухлятиной	Лента новостей	
Nakanune (ru)	6.8.	10:35	Русских в Эстонии травят просроченными финскими продуктами	Новости	kuva kaupasta asiakas ruokahyllyn luona
Giport (ru)	6.8.	10:38	Русских в Эстонии травят просроченным продовольствием из Финляндии	Новости политики	raakaa lihaa altaassa
Kasparov (ru)	6.8.	10:52	Помогли, чем смогли. Alaotsikko: Эстонским русским помогли просроченными товарами	Новости	K-market
Poljarnaja zvezda (ru)	6.8.	10:59	Финны травят просроченными продуктами эстонцев, а эстонцы - русских	СНГ-СССР	
Utro.ru	6.8.	10:59	Финны поставляли в Эстонию просроченные продукты питания	Новости: происшествия	
Uralweb (ru)	6.8.	11:18	Жителей "русских" районов Эстонии травят тухлятиной		mummo torilla ostamassa ruokaa
Utro.ru	6.8.	11:25	Русских в Эстонии травят тухлыми продуктами	Жизнь	vatsaansa pitelevä nainen
Lenta66 (ru)	6.8.	12:20	В Эстонию попали тонны просроченной гуманитарной помощи	Главные новости	Rissasen K-Kauppa
Novosti v Tomske (ru)	6.8.	12:29	Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	В мире, Происшествия, Общество	makkarahylly
Novaja Gazeta (ru)	6.8.	12:34	В Эстонии разгорается очередной скандал, связанный с положением русскоязычного населения в стране	Новости	
Russkij obozrevatel' (ru)	6.8.	13:28	В Эстонии русских стариков кормят испорченными продуктами		mummo tutkii pakkausta kaupan ruokahyllyn luona
Media aktivist (ru)	6.8.	13:36	Из Финляндии в Эстонию поставлялись просроченные продукты для русскоязычного населения	???	
Topnews (ru)	6.8.	14:09	В Эстонии русских пенсионеров кормили просроченными финскими продуктами	Политика, здоровье	
Radio Majak II (ru)	6.8.	14:10	Финские компании сбывают в Эстонию просроченные продукты питания	"спец-репортаж"	ihmisiä kaupan lihatiskin luona

Tarbija24 (ee)	6.8.	14:44	Toiduametil pole tõendeid Soomest saabuva riknenud toidu kohta (Elintarvikevirastolla ei ole näyttää Suomesta saapuneista pilaantuneista elintarvikkeista)	Tervis	haarukka
rus.delfi.ee	6.8.	15:47	Стальнухин: разговоры о травле гуманитарной помощью — глупость	Новости/ Новости дня / Политика	Stal'nuhinin kuva
Helsingin sanomat (fi)	6.8.	16:14	Venäläislehti: Suomalaiset myrkyttävät Viron venäläisiä	Ulkomaat	
Brjansk.ru	6.8.	16:50	Русских в Эстонии кормят неликвидом	В мире	
Vzgljad (ru)	6.8.	16:52	Русских в Эстонии кормят неликвидом. Alaotsikko: Финляндия снабжает Эстонию просроченными продуктами, предназначенными для малоимущих	Общество	Reutersin kuva, jossa mummo ostaa torilta kaalia
Iltalehti (fi)	6.8.	18:09	Venäläislehti: Suomi myrkyttää pilaantuneella ruoalla vironvenäläisiä	Ulkomaat	
Pogoda (ru)	6.8.	18:16	Правда ли, что русских в Эстонии травят просроченными финскими продуктами	Новости Санкт-Петербурга	
Delovoj Peteburg (ru)	6.8.	18:16	Правда ли, что русских в Эстонии травят просроченными финскими продуктами	???	
Molodaja gvardija (ru)	6.8.	19:19	Эстония кормит малоимущих русских финской тухлятиной	Маргинал-шоу	ruoantähteitä laitetaan jäteastiaan; kuva EU-alueesta ja EU-tähdistä; Viron lippu; merirosvolippu
UA-reporter.com (ua)	6.8.	19:43	В Эстонии жителей "русских" районов травят просроченными продуктами	Главная	
Yle.fi	6.8.	19:45	Venäläislehti: Viron asukkaita myrkytetään pilaantuneilla suomalaistuotteilla	Ulkomaat	
Food News Week (ru)	6.8.		Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами - газета	Рынки. Экономика мира	kaupan ruokahylly mm. säilykepurkkeja
Factnews (ru)	6.8.		Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	???	3 kuvaa: makkarahylly, EU:n lippu, maisema
Tjumen (ru)	6.8.		Русских в Эстонии травят тухлыми продуктами	Общество	vatsaansa pitelevä nainen
Stoletie (ru)	6.8.		Эстонцы кормят русских тухлыми продуктами	Картина дня	kuva venäläistyypisistä ruokakaupasta

Vsë tut (ru)	6.8.		Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами - газета	Общество, разное	
Pravda.ru	6.8.		Финны травят русских в Эстонии. Alaotsikko: Продукты с истекшим сроком реализации поставляли финские магазины малоимущим жителям Эстонии, в основном русскоязычным	Новости: Здоровье	
Pravda.ru (engl.)	6.8.		Estonia torments ethnic Russians with rotten food	front page/ world / former USSR	
Gorod (lv)	6.8.		Малоимущих жителей "русских" районов Эстонии травят просроченными продуктами	Новости	
Agrobel (by)	6.8.		Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами	???	
Agentstvo političeskikh novostei (ru)	6.8.		Финские магазины поставляли в Эстонию просроченные продукты	События	
KM.ru (ru)	6.8.		Русских в Эстонии кормят тухлятиной	Новости - >постоянные темы - >прибалтика	käsi pitelee lihankimpaletta, taustalla Viron lippu
Narodnyj sobor (ru)	???		Русских в Эстонии кормят тухлятиной	За рубежом	
Topvesti (ru)	??		В Эстонию попали тонны просроченной гуманитарной помощи	Б. СССР	
Poldnik (?)	??		Финны травят русских в Эстонии	???	
Delfi.ee	7.8.	5:32	Срок за гуманизм	"Вести Дня"	
Delfi.ee	7.8.	5:50	В Эстонии ищут поставщика и получателей просроченной гуманитарной помощи	Общество	Olev Kalda?
Molodoj (ee)	7.8.	9:58	В Эстонии ищут поставщика и получателей просроченной гуманитарной помощи		
Pskovskaja lenta novostej (ru)	7.8.	10:25	В Эстонии началось расследование по факту возможного завоза просроченных продуктов питания		
Russkie.org (?)	7.8.	11:15	В Эстонии начато расследование по факту завоза просроченных продуктов под видом гуманитарной помощи		

Russkaja linija (ru)	7.8.		Русских в Эстонии кормят неликвидом	???	ruokatarvikkeita pöydällä kasassa, viron kartta
RZN.info (ru)	7.8.	13:03	Русских в Эстонии кормят неликвидом. Финляндия снабжает Эстонию просроченными продуктами, предназначенными для малоимущих	В мире	ruokatarvikkeita pöydällä kasassa,
Russkie novosti (ru)	7.8.		Русских в Эстонии кормят неликвидом	???	ruokatarvikkeita pöydällä kasassa,
JMD (?)	???		Русских в Эстонии кормят неликвидом	???	
Rabochaja gazeta (ua)	7.8.		Что финнам негоже, Эстония съест	Новости мира	
Aamulehti (fi)	6.8.		"Suomi myrkyttää ruoka-avullaan Viron venäläisiä"	Uutiset	
Helsingin sanomat (fi)	7.8.		Russian newspaper: Spoiled Finnish food poisons poor in Estonia	Today	
Čas pik (ua)	10.8.		Жителей русских районов травят просроченными продуктами	???	
Aamulehti (fi)	10.8.		Lielahdesta Vauva-lehteen Moskovan kautta. Alaotsikko: Viikon erikoinen I Tampere-laiskauppojen ruoka-apu ja Asioiden juttu aiheuttivat mediakohun.	Asiat	
Pohjarannik (ee)	16.8.		Lastekodust avastati realiseerimisaja ületanud toidukaupu (lastenkodista on löytynyt vanhentuneita ruokatavaroita)		Maria Minhof
Severnoe Poperezhje (ee)	16.8.		Ветеринарный центр обнаружил в детдоме "Мария" просроченные финские продукты		Maria Minhof
Kompromat (ee)	16.8.	14:00	Просроченные финские продукты все-таки в Эстонии нашлись! – В детском доме!	Тема дня, Эстония-Финляндия	Maria Minhof
ERR/Uutised (ee)	18.8.		Soomlased tõid tõesti humanitaarabina Eestisse aegunud toitu	Uutised	video
ERR/Novosti (ee)	18.8.	19:30	Бесплатный сыр стал ловушкой для детдомовцев	Novosti	

Postimees (ee)	19.8.	ERR.ee: soomlased töid tõesti humanitaarabina Eestisse aegunud toitu (Suomalaiset todella toivat humanitaarisena apuna Viroon vanhentuneita elintarvikkeita)	Postimeehen alkuperäinen kuva
----------------	-------	--	-------------------------------

Liite 4: Otsikon toimija esitetyn toiminnan mukaan. Pää- ja alaotsikot.

Toimija	Kaikki otsikot: PO	Kaikki otsikot: AO	Otsikot ilman toistoa: PO	Otsikot ilman toistoa: AO
myrkyttäminen: passiivi	26	1	14	1
ruokkiminen: passiivi	13		8	
toimittaminen: passiivi	8	1	4	1
päätymisen: vanhentunut humanitaarinen apu	5		1	
myrkyttäminen: suomalaiset	5		4	
toimittaminen: suomalaiset	4		3	
myrkyttäminen: Suomi	2		2	
etsinnät: passiivi	2		1	
skandaali: skandaali	2		2	
tutkinta: passiivi	2		2	
löytyminen: vanh. suom. elintarvikkeet	2		2	
auttaminen: passiivi	1	1	1	1
varustaminen: Suomi	1	1	1	1
myyminen: passiivi	1		1	
myyminen: suomalaiset yhtiöt	1		1	
myrkyttäminen: virolaiset	1		1	
toimittaminen: suomalaiset kaupat	1		1	
myrkyttäminen: pilaantunut suom.ruoka	1		1	
ei näyttöä: elintarvikevirasto	1		1	
ruokkiminen: Viro	1		1	
ruokkiminen: virolaiset	1		1	
piinaaminen: Viro	1		1	
reaktiot: passiivi	1		1	
löytyminen: eläinlääkintä ja elintarvikevirasto	1		1	
hölynpöly: puheet myrkytyksestä	1		1	
syöminen: naapuri	1		1	
meneminen: vanh. elintarvikkeet	1		1	
syöminen: Viro syö, Suomi ei	1		1	
ansa: ilmainen juusto	1		1	
reaktiot: ruoka-apu ja Asioiden juttu		1		1
ei toimijaa	4		4	
Yhteensä	93	5	64	5

Liite 5: Otsikoissa esiintyvät ruoka-avun vastaanottajat esitetyn toiminnan mukaan.

Vastaanottaja	Kaikki otsikot: PO	Kaikki otsikot: AO	Otsikot ilman toistoa: PO	Otsikot ilman toistoa: AO
toimittaminen: Viroon	11		6	
myrkyttäminen: Viron venäläiset	11		8	
ruokkiminen: Viron venäläiset	8		3	
päätyminen: Viroon	5		1	
myrkyttäminen: viron asukkaat	5	1	3	1
myrkyttäminen: venäläisten alueiden asukkaat	3		3	
myrkyttäminen: Viron "ven." alueiden vähävaraiset asukkaat	2		2	
myrkyttäminen: Viron ven. alueiden asukkaat	2		1	
myyminen: Viron venäläiset	1	1	1	1
toimittaminen: Viron köyhät	1		1	
toimittaminen: Viron venäjänkielinen väestö	1		1	
ruokkiminen: venäläiset eläkeläiset	1		1	
ruokkiminen: Viron ven.kiel. asukkaat	1		1	
ruokkiminen: Viron venäläiset asukkaat	1		1	
ruokkiminen: Viron "ven." alueiden asukkaat	1		1	
ruokkiminen: vähävaraiset venäläiset	1		1	
ruokkiminen: venäläiset vanhukset	1		1	
ruokkiminen: venäläiset	1		1	
myyminen: Viroon	1		1	
skandaali: Viron ven.kiel. väestö	1		1	
piinaaminen: etniset venäläiset	1		1	
myrkyttäminen: ven.kiel.asukkaat	1		1	
myrkyttäminen: venäjänkieliset	1		1	
myrkyttäminen: venäläiset	1		1	
myrkyttäminen: virolaiset	1		1	
myrkyttäminen: Viron köyhät	1		1	
ansa: lastenkodin väki	1		1	
varustaminen: Viro	1	1	1	1
toimittaminen: Viron vähävaraisille, pääasiassa ven.kiel		1		1
yhteensä	67	4	47	4

Liite 6: RG:a ensisijaisena lähteenään 6.8.2008 käyttävien sivustojen informaatiopalat.

Yläsarakeessa otsikon toiminta, suluissa kyseisestä toiminnasta kertovien otsikoiden lukumäärä. RG-merkintä, jos Rossijskaja gazeta käyttää kyseistä informaatiopalaa.

Informaatio-pala	RG	Myr-ky-tys (8)	Skandaaali (2)	Myy-mi-nen (2)	Ruokki-minen (4)	Hö-lyn-pöly (1)	Ei näyt-töä (1)	Pääty-minen (1)	Yh-teen-sä (19)
Suomesta vanhaa ruokaa Viroon	RG	8	2	2	4	1	1	1	19
Suomessa sakkoja tai vankeutta	RG	8	2	1	1				12
Sergej Sergeev	RG	6	1		4		1	1	13
Jussi Latvala / suomalaisen hum. järj. edustaja	RG	6	2	2	1				11
Venäläiset aluejohtajat	RG	6	1		3	1		1	12
Viranomaiset	RG	7	1		3			1	12
Aleksandr Ljudvig	RG	6	1		2	1		1	11
Suomessa ollaan sitä mieltä (alun perin Laine)	RG	5			1				6
Paikalliset asiantuntijat	RG	4			1			1	6
Viron ven. järjestöjen suuttumus	RG	4			1				5
Valerij Tumko	RG	4			1				5
Viktorija Gončarova	RG	1			2	1		1	4
RG:n toimittaja	RG	1			1	1			3
Aarne Berendsen					2				2
Virolaisen väestön hämmennys		1							1
Juri Kolo					1				1
Viron venäläisten liitto				1					1

Joukko tarkkailijoita				1					1
Raimond Strastin							1		1
Ruoka-avun vastaanotta-jat					1				1
Katja Koikkalainen					1				1
Mihail Stal'nuhin							1		1

РЕФЕРАТ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Гуманитарное отравление:

об изменениях в структуре и выборе слов нарратива в международной новостной цепи.

1. ВВЕДЕНИЕ

Первого августа 2008 г. финская газета «Аамулахти» опубликовала статью о гуманитарной помощи, которую финская гуманитарная организация «Идянтюё» везет в Эстонию в регионы, где преобладает русскоязычное население. Помощь оказывают продуктами питания, не очень свежими, но – по мнению «Аамулахти» – еще съедобными. После публикации «Аамулахти» некоторые эстонские интернет-газеты опубликовали свои комментарии по теме. Громкий шум начался, когда «Российская газета» выпустила свою скандальную статью. Взгляд на тему был совершенно другой, чем у «Аамулахти»: *финны травят русских в Эстонии и русское население в Эстонии снова обидели*. Многие другие российские сайты и газеты писали о теме в той же тональности, что и «Российская газета». Финские газеты обратили внимание на этот шум, а в Эстонии начались расследования, цель которых была выяснить, насколько оправданы слухи о просроченной гуманитарной помощи.

При взгляде на материал возникает вопрос, как безобидная статья может превратиться в скандальную новость. Может быть, информация искажается по пути, как в игре «испорченный телефон»? Или, может быть, культурные позиции сторон так сильно отличаются друг от друга, что они находят в одной и той же новости совсем другой смысл. Эти мысли приводят к основному вопросу этого исследования: **как и зачем рассказ меняется, когда он передается из одного средства массовой информации в другое и из одной страны в другую**. Из материала исследования заметно, что для построения новостей, которые рассматривают одну и ту же тему, пользуются различными элементами. Решения, принятые журналистом, естественно, влияют на то, какой станет новость в итоге. Но какие факторы влияют на решения журналиста, и как

их влияние видно? Происходят ли, кроме этого, такие изменения, которые не связаны с сознательными решениями автора текста? Особое внимание в данном исследовании обращается на изменения в структуре нарратива и выборе слов. Основными теориями являются нарративное исследование и фреймовый анализ.

2. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОТПРАВНЫЕ ТОЧКИ

2.1 Нарративы

Следует отметить что, в разных направлениях нарративного исследования под нарративом не всегда имеется в виду одно и то же. В лингвистическом направлении он понимается как альтернативный способ коммуникации и как отдельный жанр. В социально-политическом направлении его считают метакодом, который охватывает собой все виды коммуникации. Бейкер представляет последующий вариант и определяет, что нарративы – это рассказываемые нами самим себе и другим людям рассказы о тех мирах, в которых мы живем (Бейкер 2006: 169). Уайт (1987) считает нарратив нашим первичным способом понимать жизнь, а Сомерс (1992) видит в нарративе средство для построения социальной идентичности (Бейкер 2006: 9). Стефенсон (1996) считает, что нарративы организуют человеческие опыты и связывают их друг с другом таким образом, что в уме человека может оформляться некий континуум (Уайтбрук 2001: 10 – 11).

По спецификации Сомерс (1992, 1997) и Сомерс и Гибсон (1994) характерные признаки нарратива – темпоральность (*temporality*), реляциональность (*relationality*), каузальное построение сюжета (*causal emplotment*) и выбор (*selective appropriation*).

Темпоральность означает то, что элементы нарратива всегда находятся в каком-либо порядке и это порядок имеет значение для понимания нарратива. Когда организуем элементы нарратива, создаем между ними связи, которые превращают отдельные события в целостный рассказ. События, отношения и лица представляются в определенной временной и пространственной

последовательности, но, все-таки, их порядок необязательно хронологический. (Бейкер 2006: 50 – 51).

Под реляциональностью понимается, что сами события формируются в свете общего нарратива (Бейкер 2006: 61). С этим связано и каузальное построение сюжета. По мнению Полкинхорна (1995) события имеют нарративное значение только тогда, когда они включены в сюжет. Таким образом, их интерпретация зависит от того, какое влияние они имеют на определенный результат и общий нарратив. Через каузальное построение сюжета отдельные события превращаются в цепь событий, которая имеет смысл, и о которой можем формулировать мнение. (Бейкер 2006: 67). Также четвертый признак нарратива – выбор – тесно связан с предыдущими характеристиками. Сомерс и Гибсон считают, что события нарратива выбираются из множества одновременных событий с открытым концом. Уайт (1987) выдвигает предложение, что опущение каких-либо событий управляет выбором. Сомерс (1992) считает, что выбор делается на основе темы, а по мнению Полкинхорна (1995) решающую роль играет сюжет. Бейкер отмечает, что кроме темы, на наш выбор влияет наше расположение во времени и пространстве и окружающие нас нарративы. (Бейкер 2006: 71 – 72).

Брунер расширяет круг понятий. Он считает, что нарративам свойственна подробность. Хотя нарративы могут строиться по каким-либо общим линиям, они обсуждают определенные события и лица (Бейкер 2006: 78). Нарратив в большинстве случаев также входит в определенный жанр, что придает ему целостность и последовательность (Бейкер 2006: 86). То, что нарратив в некотором смысле ломает каноны, делает его достойным рассказывания (Бейкер 2006: 98). Накапливанием нарративов называется ситуация, когда люди собирают подобные нарративы и оформляют из них совокупность, которую можно использовать для определенных целей (Бейкер 2006: 101). Брунер (1990) также отмечает, что нарратив не может быть «беззвучным», он всегда включает в себя точку зрения рассказчика (Хови 2007: 49).

2.2 Фреймовый анализ

Нарратив и фрейм – довольно близкие друг к другу понятия. Оба связаны с толкованием положения дел. Сначала толкуют события с какой-нибудь точки зрения (фрейминг) и потом их соединяют друг с другом так, что формируется более или менее целостная совокупность (нарратив). Значит, построение нарратива, по крайней мере, в какой-то степени предусматривает фрейминг.

Понятие фрейма указывает на когнитивные рамки толкования, с помощью которых человек анализирует свой опыт. Автор понятия – социолог Эрвинг Гоффман (1974), который определил фрейм как осознание дел (Хорсти 2005: 48). Гоффман считает, что человек наблюдает, опознает и называет действия и события с помощью рамок толкования. Эти рамки дают ситуациям, делам и действиям смысл и значение. (Вяливерронен 2002, www). Фреймовый анализ (frame analysis) – это исследование того, как мы осознаем и анализируем наш опыт (Хорсти 2005: 49). Мы создаем различные фреймы для ситуаций через наши действия и, с другой стороны, иногда воспринимаем вещи так, как будто кто-нибудь другой определил фрейм для нас (Вяливерронен 2002, www). Одним и тем же событиям можно присвоить различные фреймы, и таким образом создать разные нарративы.

Согласно Гамсону и Лашу (1993) способы фрейминга – это метафоры, девизы, толкования, визуальные иллюстрации, причины и вспомогательная информация, последствия, моральные утверждения и призывы (Сихвонен 2009: 40). Кроме перечисленных выше, в начальном этапе анализа фреймов обращается внимание на темы и действующих лиц (Вяливерронен 2002, www). Также, когда текст переводится или пишется на основе другого текста, можно пользоваться различными способами, чтобы создать новые фреймы и толкования. Это процесс называется рефреймингом. В принципе средствами рефрейминга могут служить любые вербальные или невербальные способы выражения. Бейкер, к примеру, приводит следующие четыре способа: темпоральный и пространственный фрейминг (temporal and spatial framing), выбор текстуального материала (selective appropriation of textual materia), номинация дел (labelling) и репозиция участников (repositioning of partisipants).

Темпоральный и пространственный фрейминг означает постановку текста в новый временный и пространственный контекст, в котором он получает новый смысл. Выбор текстуального материала осуществляется через добавления и удаления, с помощью которых можно сглаживать, подчеркивать или подробнее рассматривать определенные стороны нарратива. Часто, когда мы называем дела, мы одновременно даем им идентификацию и таким образом создаем фреймы для толкования. Итак, через номинацию мы можем влиять на реакцию людей на данные положения дел. Меняя позицию участвующих лиц, можно регулировать их отношения между собой и явлениями вне ситуации. Изменение дейксиса – это хороший пример репозиции участвующих лиц. (Бейкер 2006: 112 – 132).

При анализе использования источников Холл и др. (1978) говорят о первичных и вторичных определителях (primary and secondary definers). Журналисты склонны прибегать к определенным источникам, во-первых, по практическим причинам, например, легкости, быстроте и выгоды, и во-вторых по причинам, кажущимся связанными с «объективностью». Часто, например, органы власти считаются объективными источниками, и они первыми определяют фрейм для толкования ситуации. Вторичные определители, в свою очередь, оформляют свою точку зрения по отношению к первичным. (Хорсти 2005: 54 – 55). Хорсти (там же 57) расширяет понятие Холла. В СМИ некоторые средства связи закрепляют свою позицию как первичные определители, и таким образом получают преимущество в отношении фрейминга общественных событий. Между тем, они влияют на интерпретации журналистов других средств и таким образом определяют общественное мнение..

2.3 Структура новости, дискурсы и выбор слов

Пиетиля отмечает, что новость отличается от традиционного рассказа порядком информационных элементов. Новость двигается от самого существенного до менее важных деталей. Новость можно укоротить, «вырезав» ее без нарушения понятности (Пиетиля 1995: 44).

Хуовила выделяет в структуре новости три части: 1) вершина, 2) основная информация и 3) вспомогательная информация. Вершина – это суть информации. Основная информация отвечает на вопросы: что, где, когда, почему, как и кто. Также она рассматривает воздействия, предшествующие событиям и возможные последствия. Вспомогательная информация дает дополнительные факты для углубления и понимания основной информации. Традиционно новость понимается как пирамида, вершина которой расширяется к основанию, причем знание углубляется (Хуовила 1995: 8 и 94 – 95).

Согласно Пиетиля выбор вершины сильно влияет на фрейминг новости. В частности, актуальность и доминирующее понимание повседневной жизни диктуют, какими образом, оформляются вершина и сюжет новости. Это накладывает отпечаток на выбор фрейма, с помощью которого интерпретируется ситуация или событие. В основном выбирается такой материал, который соответствует вершине и сюжету. С помощью дискурса повествователя противоречивый материал представляется при таком свете, что он достаточно гармонично соответствует остальной информации (Пиетиля 1995: 140).

Пиетиля отмечает, что новость – это не один целостный дискурс. Она состоит, по крайней мере, из двух дискурсов: дискурса журналиста и дискурса инстанций, рассматриваемых журналистом в новости. Согласно Пиетиля новость состоит из информационных элементов, которые связываются вместе с помощью дискурса журналиста. Манофф (1987) показывает, как выбор информационных элементов, их организация и производство связывающего дискурса зависят от выбора журналистом вершины новости. Связывающий дискурс журналиста состоит из:

- 1) сжатых выражений, например, заголовков и введений
- 2) вспомогательных фактов, которые ставят элементы в свой контекст и делают их более понятными
- 3) идентифицирующих выражений, которые обнаруживают, кто отвечает за данные информационные элементы. (Пиетиля 1995: 68 – 69.)

Выбирая информационные элементы, можно регулировать, чей голос будет слышен публично, а также, кто получает главную, а кто – второстепенную роль (там же 73). Также порядок элементов влияет на интерпретацию ситуации (там же 75).

Важную роль в рассмотрении дискурсов играет выбор слов, так как выбранные журналистом слова отражают его отношение к данной теме. Слова и конструкции, имеющие отсылку к говорящему, называются эгоцентрическими (Падучева 1996: 200). Эгоцентрическими элементами могут служить дейктические слова, модальные выражения, вводные слова, слабо- или неопределенные местоимения и наречия, презумпции, номинация лиц, предикаты внутреннего состояния, предикаты со значением сходства, показатели идентификации, слова со значением неожиданности, обобщающие «врезки» и слова с оценочным значением (там же 258, 261 – 262, 276 – 283).

Согласно Тииттула, выбор слов – это один из самых эффективных способов влияния на читателя. Номинация лиц, вещей и дел может отражать идеологию или политическую позицию автора. Точка зрения автора обнаруживается и в пресуппозициях или презумпциях, в которых положение дел представляется как должное, например *Он продолжает помогать своей сестре*. В этом примере глагол *продолжать* выражает пресуппозицию автора о том, что этот человек и раньше помогал своей сестре (Тииттула 1989: 8).

5. ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ЗАДАЧА И ГИПОТЕЗА

В данной работе рассматриваются изменения нарратива в международной новостной цепи. Сначала будет представлено временное развитие нарратива. Все компоненты цепи считаются частями одного большого нарратива, они рассказывают одну и ту же историю, каждый – со своей точки зрения. Конечно, этот подход можно поставить под вопрос и видеть различные версии как отдельные рассказы по той же теме. Тем не менее, связь между текстами существует, и информация меняется по ходу дела. Поэтому рассмотрение текстов как одной совокупности вполне оправдано. После представления

временного развития, будем углубляться в изменениях в структуре и выборах слов. Под структурой здесь понимаются различные компоненты, из которых новость состоит. Будем рассматривать заголовки, действующих лиц, выбор информационных элементов, использование источников и фотографий. При анализе выбора слов внимание будет обращено на номинацию дел, модальные и выражающие отношения журналиста к делу обороты, цитирование, метафоры, аналогии и моральные выводы.

Исхожу из гипотезы, состоящей в том, что главный фактор, влияющий на изменение нарратива – это изменение точки зрения повествователя-журналиста. Постараюсь выяснить, происходит ли изменение из-за других факторов, например, культурных различий или недопониманий. При изменении взгляда роли действующих лиц меняются, порядок информационных элементов также подвергается изменениям, а факты либо дополняются, либо опускаются в зависимости от того, как будет выгодно для нарратива. Факторы, которые ставят главный нарратив под вопрос, остаются второстепенными. Автор либо приближает, либо отдаляет читателей от объектов новости или выступающих в ней лиц. Вероятно, российская пресса старается приблизить к читателю русских в Эстонии и отдалить от него финских и эстонских деятелей. Это может произойти, например, с помощью прямой и косвенной речи или иллюстрации. Допускаю, что выбор слов обнаруживает точку зрения журналиста. С другой стороны, возможно, что эгоцентрических элементов не очень много, так как журналисты пытаются писать так, чтобы информация принималась как факт или общее мнение.

6. МАТЕРИАЛ И ВРЕМЕННОЕ РАЗВИТИЕ НАРРАТИВА

Материал данного исследования состоит из 91 статьи. Статьи написаны на русском, финском, эстонском и английском языках. Поиск статей выполнялся с помощью поисковых систем *google.com* и *yandex.ru*. При поиске в качестве ключевых слов использовались выражения, которые встречаются в статье в «Российской газеты» и «Аамулахти», например, *Финляндия, Эстония, травят, просроченные продукты, Юсси Латвала, Идянтюйо*. Поиск велся и на русском,

и на финском языках. Ханну Томмола, профессор переводоведения университета Тампере, обратил мое внимание на то, что впервые статью в «Аамулахти» заметили эстонские журналисты. В материал не вошли все статьи, написанные по теме, и наверное часть из них уже убрали с новостных серверов. Все же я считаю, что этот материал в достаточной мере демонстрирует изменения в нарративе.

События начинаются с того, как выходящая в Тампере газета «Аамулахти» публикует свою статью о помощи, которую гуманитарная организация «Идянтюё» везет из Финляндии в Эстонию. Статья была опубликована на сайте «Аамулахти» первого августа 2008 г. а также в воскресном приложении «Аамулахти» третьего августа. В первой половине статьи автор рассматривает бэкграунд деятельности и спрашивает, насколько оправдана она. Во второй половине автор рассказывает о судьбах людей, которым оказывается помощь, и замечает, что выживание этих людей зависит от помощи «Идянтюё». В общем, статья не носит скандального характера и дает положительно оценку деятельности этой гуманитарной организации.

Эстонская газета «Постимеес» заметила статью «Аамулахти» и опубликовала небольшую заметку о том, как *просроченные продукты посылают из Финляндии в Эстонию*. Заметка была опубликована на сайте «Постимеес» и на эстонском, и на русском языках. На основе информации из «Постимеес» некоторые другие эстонские сайты писали о теме, хотя они, по-видимому, пользовались и другими источниками. Наиболее важную роль после «Постимеес» играет инфопортал «Делфи», который взял интервью у некоторых чиновников русскоязычной территории Эстонии, и также у руководителя социального дома и председателя объединения пенсионеров и ветеранов.

Шестого августа «Российская газета» (в дальнейшем также «РГ») публикует свою скандальную статью с заголовком *Бесплатный сыр* и подзаголовком *Жителей Эстонии травят просроченными финскими продуктами*. В основном содержание новости «Российской газеты» состоит из информации «Делфи». Кроме этого, «РГ» берет интервью у председателя Союза объединений российских соотечественников Эстонии и сообщает о предположениях местных экспертов, которые считают, что еда вообще не доходит до бедняков, а ее продают в магазинах в новой упаковке. В тот же день

десятки российских сайтов пишут о теме, подражая «Российской газете» даже в выборе слов. Лишь некоторые из российских СМИ: «Лента», «Взгляд» и копирующие их сайты, имеют другую точку зрения на тему. Также финская пресса и газеты балтийских стран обращают внимание на шум, возникший в России. Заметно то, что информация передается через посредников, то есть далеко не все сайты используют «Российскую газету» как свой первичный источник.

После шестого августа еще некоторые сайты присоединяются к освещению событий скандала. Эстонские сайты рапортуют о том, как ветеринарно-пищевой департамент страны начал расследование по поводу просроченных продуктов. Десятого августа автор первоначальной статьи «Аамулеhti» удивляется логике шумихи в международных СМИ. Спустя неделю после этого, эстонский сайт «Северное побережье» («Pohjarannik») рассказывает, что в Эстонии в одном детском доме обнаружили просроченные продукты, которые там оставила сомнительная, неопределенная группа финнов.

7. АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ НОВОСТИ

При рассмотрении изменений структуры можем отметить, что первое изменение в структуре происходит, когда жанр превращается из длинной статьи в заметку. Тогда значительное количество деталей опускается, и остается только та информация, которую журналист считает самой существенной. При этом говорится на более обобщенном уровне. Заметка «Постимеес» – это очень сжатое представление об информации «Аамулеhti». Все-таки, многие сайты, которые писали после «Постимеес», имеют намного больше информации. Но если источником дополнительной информации не служит «Аамулеhti», то тогда возвращение к более детальному уровню вызывает изменения. Источниками новой информации служат местные комментаторы и слухи. Эти комментаторы, естественно, приносят в разговор свою точку зрения. Таким образом в нарративе появляются, не только новая информация, но и новые взгляды и другие фреймы.

В результате выбора «Постимеес», темой становится поставка просроченной еды в Эстонию. Значительные изменения происходят в

номинациях действия и действующих лиц. В своих заголовках эстонские сайты, по большому счету, говорят о *поставке*, русские – об *отравлении* или *кормлении* русских в Эстонии. *Отравление* становится самым употребляемым названием для действия гуманитарной организации. Это, вероятно, из-за того, что играющая роль первичного определителя «Российская газета» употребляет это выражение. Действующие лица часто выражаются с помощью неопределенно-личной формы третьего лица множественного числа, которая на финский язык переводится с помощью пассива и оставляет конкретного деятеля неизвестным. По мнению Тииттула (1989: 10) пассив подчеркивает объект действия. Возможно, российские сайты хотят делать акцент на то, что эту помощь принимают именно русские в Эстонии. С другой стороны, с помощью пассива журналист может избегать ответственности: он может обвинить в отравлении без прямого указания на обвиняемого. Первый по употребляемости конкретный деятель – это *финны*, а принимающая сторона, также как у «Аамулеhti», - *русские в Эстонии*.

Когда рассматриваем основной текст, замечаем, что вследствие обобщения информации конкретность действующих и принимающих помощь лиц стирается. Это приводит к фактическим ошибкам, которые сначала кажутся незначительными, но могут привести к более серьезным изменениям. Например, в заметке «Медиа активиста» поставщиком помощи становятся вместо «Идянтюё» *эстонские гуманитарные организации*. В другом примере мнение представителя союза торговцев превращается в общее мнение, преобладающее в Финляндии. Причиной этого вряд ли служит изменение точки зрения, а скорее – обезличивание информации. В самом деле, расплывчатая информация создает больше возможностей для ее интерпретаций, на которые влияет позиция читателя в общественно-политическом пространстве. В некоторых случаях, точка зрения, вероятно, влияет на номинацию действующих лиц, например, когда для политических причин хотят обвинить за скандал Эстонию, как в заголовке на сайте «Молодой гвардии», которая является молодежной организацией «Единой России».

- (1) Эстония кормит малоимущих русских финской тухлятиной (Молодая гвардия)

В статье «Аамулехти» часто упоминаются лица по имени, или другими способами указывают на конкретных лиц. Вследствие сжатости заметки «Постимеес», голос получателей помощи затихает на ранней стадии новостной цепи, и они становятся представителями массы. Таким образом их благодарность за помощь опускается почти у всех сайтов, за исключением «Взгляда», который использовал «Аамулехти» как свой источник. Неопределенность получателя приводит к тому, что в российской прессе начинают спрашивать, кто конкретно получает эту помощь. Чем дальше развивается новостная цепь, тем больше появляется новых действующих лиц. Действующие лица, которые упоминаются в «Аамулехти», остаются в стороне и различные комментаторы и слухи достигают более прочное положение. Поэтому, можно сказать, новость «Российской газеты» – это скорее представление о мнениях людей, чем новость о поставке гуманитарной помощи.

События, мнения и высказывания – это информационные элементы, из которых новость состоит. Решения журналиста управляют тем, какие элементы попадают в новость и в каком порядке. В данной новостной цепи следующие четыре новостных источника играют ключевую роль: «Аамулехти», «Постимеес», «Делфи» и «Российская газета». Статья «Аамулехти» порождает всю цепь, «Постимеес» первым оформляет заметку из статьи «Аамулехти», «Делфи» дополняет информацию со своим интервью, а «Российская газета» служит первичным определителем для российской и русскоязычной прессы. «РГ» определяет не только вершину новости, но и используемые информационные элементы. Таким образом, можно отметить, что оригинал не обязательно служит первичным определителем. Культурные и журналистские практики диктуют, чей голос будет слышен. Роль оригинала становится значительно меньше, и его могут оставить без внимания, причем на другие источники обращают больше внимания. Например, «Новый регион» говорит как первоначальный источник не о «Аамулехти», а местных (эстонских) СМИ. Также, источники информации в середине новостной цепи могут остаться проигнорированными, например, «Российская газета» не упоминает «Делфи», хотя новость «РГ» основывается на двух статьях этого портала.

Заметно то, что один и тот же информационный элемент может поддерживать точку зрения и тех, которые без сомнения одобряют новость об

отравлении, и тех, которые ставят ее под вопрос. То, что социальный руководитель русскоязычного региона не слышал о гуманитарной помощи, рассказывает другим о том, что он что-то знает, но не хочет говорить об этом. Другим это свидетельствует о том, что для слухов нет официального подтверждения, и, может быть, вся новость – это только «газетная утка».

Согласно Пиетиля (1995: 105) прямая речь в новости создает впечатление аутентичности, как интервью в телевизионных новостях. Начиная с «Постимеес», почти все сайты представляют комментарии финских деятелей с помощью косвенной речи. Это может служить средством отдаления публики от финских «злодеев». В новости «Российской газеты» эмоциональные комментарии противников просроченной гуманитарной помощи и высказывания некоторых не знающих о проблеме социальных руководителей выражаются посредством прямой речи. Это, конечно, придает скандалу более эмоциональный заряд. Прямая речь также употребляется для подтверждения дискурса журналиста. Например, вслед за тем, как журналист «Российской газеты» рассказывает о буре негодования, возникшей среди русских организаций в Эстонии, председатель Объединения пенсионеров и ветеранов Кохтла-Ярве комментирует:

(2) «От финнов я такого не ожидал. Это же надо, так "опустить" Эстонию!»
(РГ)

Хотя это высказывание содержит мало информации, оно подтверждает негодование, о котором говорит журналист.

Комментаторами в новостях часто выступают авторитетные лица, что придает новости надежность. Эти авторитеты могут быть представителями власти или специалистами и экспертами разных областей (Пиетиля 1995: 101). Но также, называя кого-либо специалистом можно представить сомнительные и пристрастные мнения как факты. Высказывания подозрительных сторон могут неожиданно приобрести заметную публичность. «Российская газета» говорит о местных экспертах, которые предлагают, что еда вообще не доходит до бедняков, а ее продают в магазинах в новой упаковке по несниженной цене, и возможно, эти продукты попадают в больницы. При внимательном прочтении сайта «Делфи» заметно, что эти «эксперты» - это люди, пишущие комментарии

на сайте. Несмотря на сомнительность информации многие один сайт начинают распространять предположения «экспертов».

Большая часть российских сайтов присоединяется к точке зрения «Российской газеты», но существуют и исключения. «Лента» и «Взгляд» творят различными способами нарративы, которые противостоят нарративу «РГ». «Лента» ставит под вопрос надежность новости с помощью отрицания, как, например, в следующем примере.

- (3) Газета не уточняет, какие именно организации участвовали в распределении испорченного продовольствия. Не названы также источники информации, на основе которых утверждается, что продукты были некачественными. Неизвестно, подтвердили ли эти сведения правоохранительные органы Финляндии или Эстонии. (Лента)

Для «Взгляда» «Российская газета» – это лишь один источник среди многих. «Взгляд» обращает внимание на неоднозначность темы и рассматривает ее с разных сторон, в том числе рассказывает о благодарности получающих помощи. Что касается финских сайтов, то они сравнивают новость «РГ» с оригиналом «Аамулахти» и обращают внимание на то, что «РГ» умалчивает тот факт, что случаев заболевания вследствие употребления данных продуктов в пищу не выявлено.

Видеоряд играет важную роль в создании представления о теме. Многие российские сайты используют фотографии испорченных продуктов или продуктов питания на свалке и таким образом подтверждают представление о плохом качестве гуманитарной помощи. Если фотография сама собой не создает достаточно сильного представления, то его можно усиливать текстом к иллюстрации. Особенно те сайты, которые не присоединяются к точке зрения «РГ», используют более беспристрастную иллюстрацию, например, на фотографии «Ленты» финский магазин, а у «Взгляда» пожилые люди, покупающие продукты на рынке. Эстонские сайты иллюстрируют заметки и новости не только едой, но и портретами комментаторов. Может быть, они таким образом хотят привести выступающего ближе к публике.

8. АНАЛИЗ ВЫБОРА СЛОВ

Когда рассматриваем употребление слов в материале, можем отметить, что те названия, которые даются гуманитарной помощи, играют значительную роль. При переходе с финского на русский язык годная в пищу становится испорченной. «Аамулахти» рассказывает, что у этих продуктов истек срок «лучше употреблять до...» (*parasta ennen*) но «последний день употребления» (*viimeinen käyttöpäivä*) еще не прошел, и таким образом еда еще является годной к употреблению. В русском языке существуют понятия *срок реализации*, *срок хранения* и *срок годности*, которые близки к финским понятиям, но не совсем совпадают.

Решающий фактор – это то, что «Постимеес» не делает ясную разницу между понятиями, а говорит о *просроченных и непригодных для продажи продуктах*. «Деловые ведомости» называют еду *продуктами, у которых заканчивается срок годности*. «Делфи» говорит о *продуктах с истекшим сроком реализации*. Этот термин употребляется широко также в русской прессе, вероятно, по той причине, что «Российская газета» заимствует его у «Делфи». Кроме этого, «РГ» говорит об *испорченной еде, некондиционном товаре и опасной для здоровья гуманитарной помощи*. Хотя истекший срок реализации не обязательно значит, что еда испортилась, выводы о качестве еды у «РГ» и других российских сайтов однозначны. Может быть, разница между сроком реализации и сроком годности не совсем ясна для журналистов даже на своем собственном языке. «Взгляд» - это единственный сайт, который объясняет разницу между финскими терминами, связанными со сроком хранения.

Модальные обороты и выражающие отношение автора к данному делу слова употребляются для поддержания фрейма. В этом материале этот фрейм во многих случаях – это фрейм отравления. Виноваты финские гуманитарные организации и эстонские власти. Например, в примере 4 слово *туманно* обнаруживает, что автор текста видит что-то подозрительное в комментариях руководителей русскоязычного региона.

- (4) Руководители регионов, где живет русскоязычное население, туманно заявляют, что вообще не видели никаких продуктов, поступающих по линии гуманитарных организаций из Финляндии. (РГ)

Модальность встречается в материале довольно часто, но она в основном представляется как общее мнение, как у журналиста «РГ» в примере 5:

- (5) Но больше всего обидно за пожилых и малоимущих жителей Эстонии [--]. (РГ)

Также модальность употребляется для создания смысловой связи. В примере 6 частица *ведь* присоединяет опасение финских торговцев за свою репутацию с мерами наказания, оборот *не только... но и* подчеркивает серьезность преступления, а вводный оборот *кроме того* связывает замечание о мнении финнов с остальным текстом.

- (6) [...] магазины распределяют свой некондиционный товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Ведь за отравление населения некачественными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. Кроме того, в Финляндии считается, что своим беднякам лучше помогать деньгами, чем предлагать им некачественную дешевую еду. (РГ)

Следует отметить, что степень модальности может меняться. В примерах 7 и 8 то, что было предложением, становится вероятным.

- (7) Возможно также, что эти продукты поступают в больницы. Таким образом можно предположить, что финской тухлятиной травятся не только русские, но и сами эстонцы (РГ)
- (8) При этом весьма вероятно, что эти продукты также поступают в местные больницы. (Утро.ru)

Позиция автора становится ясной в некоторых моральных выводах. Журналист может либо сообщить, что вывод – это его личное мнение (пример 9), либо представить его как общее мнение (пример 10).

- (9) От себя хотелось бы добавить, что данный вопиющий случай как нельзя лучше демонстрирует отношение стран ЕС к так называемым «новым демократиям». (КМ.ru)
- (10) Как бы то ни было, ответственность за возможное отравление людей некачественными продуктами лежит на совести финских гуманитарных организаций и эстонских властей. (РГ)

При рассмотрении цитат заметно, что журналист может либо добавить, либо опустить информацию в высказывании. Он может представить свою информацию сразу после выступающего лица, и если применяется косвенная речь, то может быть незаметно, где заканчивается информация выступающего лица и начинаются слова журналиста. Вследствие такого рода перемены, каузальные отношения нарратива могут измениться. Согласно эстонской версии

«Постимеес» торговцы боятся за развитие своего бизнеса, но, по словам «Делфи», они боятся за свою *репутацию*. Превращение высказывания представителя «Идянтюё» в *признание* поддерживает представление, не о финских благотворителях, а злодеях. Когда журналист «Российской газеты» добавляет информацию о наказаниях в Финляндии за отравление населения, мотивом гуманитарной помощи становится боязнь наказания.

- (11) Представитель гуманитарной организации Idäntyö Юсси Латвала говорит, что некоторые магазины отдают товар с условием, что он будет роздан за пределами Финляндии, так как торговцы боятся за свою репутацию пишет Aamulehti. (Делфи)
- (12) Как признался представитель финской гуманитарной организации "Идянтюю" Юсси Латвала, магазины распределяют свой некондиционный товар за пределами Финляндии, так как боятся за свою репутацию. Ведь за отравление населения некачественными продуктами в Суоми можно получить не только серьезные штрафы, но и попасть в тюрьму. (РГ)

В некоторых случаях авторские слова также обнаруживают кое-что об отношении автора к цитате, особенно тогда, когда автор ставит под вопрос информацию выступающего лица. Разница в том, как «РГ» и «Взгляд» по-разному относятся к комментарию руководителя социального дома, обнаруживается именно в авторских словах.

- (13) Руководитель социального дома Кохтла-Ярве Виктория Гончарова, которая как раз сотрудничает с финскими гуманитарными организациями, утверждала: "Мы действительно получаем помощь из Финляндии, но это в основном одежда. Продуктов же, не только просроченных, а вообще никаких мы не получаем". (РГ)
- (14) Виктория Гончарова, которая сотрудничает в Эстонии с финскими благотворительными организациями, отметила, что гуманитарная помощь поступает, но это в основном одежда. (Взгляд)

Метафоры и аналогии создают возможность оторваться от точного выражения и дают место для представлений и интерпретаций. В материале они, все-таки, встречаются относительно редко. Это, наверное, потому, что новостной жанр стремится к сообщению фактов. Метафоры употребляют, прежде всего, «Российская газета» и «Аамулеhti». Метафоры хорошо подходят к эмоциональному выражению скандальной новости «РГ». Защитительный текст «Аамулеhti» от автора первоначальной статьи не менее эмоционален. Он описывает, как для адресатов гуманитарной помощи «Идянтюё» – это *последняя соломинка в размере ствола дуба*. Значительная аналогия встречается в тексте

«РГ», когда председатель Союза объединений российских соотечественников Эстонии сравнивает ситуацию в Эстонии с Ираком.

Пресуппозиции в материале ставят этот «скандал» в более широкий контекст, который связан с положением русских в Эстонии. В России обращение к русским в Эстонии считается несправедливым, и этот случай воспринимают как продолжение предыдущих обид, что заметно в примерах 17 и 18. Пример 17 также обнаруживает, что русские ожидают проблем именно от власти Эстонии.

- (15) Русскоязычное население снова обидели. Но на этот раз не власти республики, а предприниматели крупнейших финских магазинов. (РГ)
- (16) В Эстонии разгорается очередной скандал, связанный с положением русскоязычного населения в стране. На этот раз стало известно, что получаемая стариками гуманитарная помощь включает в себя просроченные продукты из Финляндии. (Утро.ru)

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

У разных сообществ и культур есть свои взгляды на происходящие события. Усвоенный журналистом взгляд влияет на то, что он выбирает вершиной новости. Выбор вершины оказывает влияние на то, какие рамки толкования, т.е. фреймы даются ситуации. Изменения взгляда и фрейма приводят к изменениям в позициях повествователя и целевой группы к ситуации, что, в свою очередь, приносит изменения в выборе слов и выборе материала. Все-таки, не все изменения сознательны. Например, неточный перевод понятий может породить недоразумения. В материале вследствие подобного изменения съедобная еда превращается в испорченную. Насколько сознательное это изменение, в конечном счете, сложно сказать.

Кроме точки зрения журналиста, на опущение информации влияет свойственная новостям сжатость информации. Если после сжатия информации хочется вернуться к более детальному уровню, то надо прибегнуть либо к оригиналу, либо к другим источникам. В данном материале в этой стадии появляются новые источники и новые выступающие. Согласно гипотезе роли действующих лиц меняются. В этом исследовании было замечено, что не только роли, но и сами действующие лица меняются. Появляются новые

комментаторы, причем новость становится скорее новостью о высказываниях, чем отчетом о событиях. Даже сомнительные источники могут достичь прочного положения, если их представляют надежными, например, специалистами. Журналист может добавить и свою информацию, которая на его взгляд поддерживает его нарратив. Можно отметить, что – оказывается – беспристрастность не является неотъемлемым требованием для новости, и эгоцентричность видна во многих случаях. В материале встречаются довольно сильные занятия позиции по оправданности гуманитарной помощи. Особенно значительную роль в определении точки зрения играет первичный определитель, в данном случае – «Российская газета».

Материал данного исследования интересен, в том числе, тем, что российские сайты связывают финскую гуманитарную помощь с другими скандалами, связанными с положением русскоязычного населения в Эстонии. Еще сегодня положение русских в Эстонии и Латвии остается актуальной темой. Без такого политического фона финская гуманитарная помощь вряд ли бы породила такой резонанс импульсом шума. Таким образом, временной и пространственный контекст может оказать сильное влияние на нарратив.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- Бахтин 1986 = Bahtin, Mihail 1986. *Speech genres & other late essays*. University of Texas Press, Austin.
- Бейкер 2006 = Baker, Mona 2006. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. Routledge, Oxon.
- Брунер 1990 = Bruner, Jerome 1990. *Acts of meaning*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Брунер 1991= Bruner, Jerome 1991. The narrative construction of reality. *Critical inquiry* 18 (1): 1-21.
- Вяливерронен 2002, www = Väliverronen, Esa 2002. *Kehysanalyysi mediatutkimuksessa*. <<http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali7.htm>> Последний просмотр 1.2.2011.
- Гамсон & Лаш 1993= Gamson, W. & Lasch K. 1983. The political culture of the welfare state. Teoksessa *Evaluating the welfare state*. Toim. Spiro, S. E. & Yuchtman-Yaar, E. Academic press, New York.

- Гоффман 1974 = Goffman, Erwin 1974. *Frame analysis*. The Maple Press, York.
- Манофф 1987 = Manoff, Robert 1987. Writing the news (by telling the ‘story’).
Teoksessa *Reading the news*. Toim. Manoff, Robert & Schudson, Michael.
Pantheon, New York. 197 – 229.
- Падучева, Елена В. 1996. *Семантические исследования; Семантика времени и вида в русском языке; Семантика нарратива*. Школа «Языки русской культуры», Москва.
- Пиетиля 1994 = Pietilä, Veikko 1995. *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista*.
Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Tampere.
- Полкинхорн 1995 = Polkinghorne, Donald 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa *Life History and Narrative. Qualitative Studies Series*. Toim. Hatch, J. A. & Wisniewski, R. The Falmer Press, London. 5 – 23.
- Пропп, Владимир 1928. *Морфология сказки*. «ACADEMIA», Ленинград.
- Сихвонен 2009 = Sihvonen, Eeva 2009. *Paras-hanke sanomalehdissä: Kehysanalyysi hallinnasta ja sosiaalipolitiikasta*. Tampereen yliopisto, Tampere. Pro gradu - tutkielma.
- Сомерс 1992 = Somers, Margaret 1992. Narrativity, narrative identity and social action: rethinking English working-class formation. *Social science history* 16 (4): 591 – 630.
- Сомерс 1997 = Somers, Margaret 1997. Deconstructing and reconstructing class formation theory: Narrativity, relational analysis, and social theory. Teoksessa *Reworking class*. Toim. Hall, John R. Cornell University Press, Ithaca, New York and London. 73 – 105.
- Сомерс & Гибсон 1994 = Somers, Margaret & Gibson, Gloria 1994. Reclaiming the epistemological “other”: Narrative and the social construction of identity. Teoksessa *Social theory and the politics of identity*. Toim. Calhoun, Craig. Blackwell, Oxford and Cambridge, Massachusetts. 33 – 99.
- Стефенсон 1996 = Stephenson, S. J. 1996. *Narrative, self and political theory*. University of Southampton Julkaisematon väitöskirja.
- Тииттула 1989 = Tiittula, Liisa 1989. Sanomalehtikielellä vaikuttamisen keinoista. *Kielikello* 2/1989: 3 – 12. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Уайт 1987 = White, Hayden 1987 [1980]. The value of narrativity in the representation of reality. *Critical inquiry* 7 (1). Uudelleenjulkaistu teoksessa: White, Hayden 1987. *The content of the form: Narrative discourse and historical representation*. The John Hopkins University Press, Baltimore and London. 1 – 25.

- Уайтбрук 2001 = Whitebrook, Maureen 2001. *Identity, Narrative and Politics*. Routledge, London. Julkaistu samanaikaisesti myös USA:ssa ja Kanadassa: Routledge, New York.
- Хакамьяки 1997 = Hakamäki, Emmi 1997. Vakaat näköalat vai huterat oletukset? Poliittisten pääkirjoitusten analyysia. Teoksessa: *Kielen opissa 1: Valitut sanat, Media-kieli ja mielikuvat*. Toim. Aalto, Seija; Mäntynen, Anne; Shore, Susanna; Koski, Kaisa; Niinistö, Susanna; Varteva, Annukka. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki. 91 – 107. Myös verkossa: <http://www.helsinki.fi/hum/ski/ihmiset/lehtonen/pdf_tiedostot/ko1_08.pdf> Последний просмотр 1.2.2011.
- Хови 2007 = Hovi, Tuija 2007. *Usko ja kerronta – arkitodellisuuden narratiivinen rakentuminen uskonliikkeessä*. Turun yliopiston julkaisu C 245. Turun yliopisto, Turku. Painettu väitöskirja.
- Холл и др. 1978 = Hall, Stuart 1978. *Policing the crisis: Mugging the state, and law and order*. Macmillan, Basingstoke.
- Хорсти 2005 = Horsti, Karina 2005. *Vierauden rajat, monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere University Press, Tampere. Painettu väitöskirja.
- Хувила 1995 = Huovila, Tapani 1995. *Utisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista*. Inforviestintä Oy, Helsinki.